

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1994

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1994

3

letnik XCIV izhaja od leta 1895

vsebina

Andrej Brvar	Lastniki planinskih postojank	97
Mirko Kunšič	3000 povojnih reševalnih akcij	99
Marjan Raztresen	Skupščina	99
Filip Bence	Dirka na Aconcaguo	101
Neva Mužič	Krik stene v Sloveniji	102
Miran Nagode	1000 m globoko pod Francijo	104
	Smučanje z Mount Everesta	107
Simon Čopi	Med nebom in snegom	110
Iztok Tomazin	Nebo nad Afriko	113
Leon Vrhovšek	Zimsko sončenje na 2124 metrih	117
Leon Vrhovšek	Ko umira sonce	118
Jordan Komac	Na Ograde v večerni zarji	120
Mire Steinbuch	Gore brez poti in žigov	122
Rudolf Travinič	Pokopališče v Trenti	125
Mojca Kovač	Reinkarnacija pod Olševo	126
	Tadžikistanski jeti	126
	Ameriške gore in kanjoni	128
	Odmevi	129
	Iz planinske literature	131
	Društvene novice	136

Slika na naslovni strani: **Zima na Šar planini v Makedoniji**

Foto: Igor Maher

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojini, Tone Škarja in Franček Vogelc. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo trimesečje leta 1994 znaša 600 SIT, posamezna številka stane 200 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moskrnič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometenem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

ENA OD OSREDNJIH TOČK SKUPŠČINE PZS BO LASTNINJENJE

LASTNIKI PLANINSKIH POSTOJANK

ANDREJ BRVAR

Materialna bogatitev planinske organizacije je od ustanovitve naprej ena od njenih najpomembnejših nalog. Odražala se je v gradnji koč, zavetišč, potov, nakupih zemlje itd. z namenom, da se čimbolje pokrije gorski prostor. Pri tem je za Osrednji odbor SPD imelo visokogorje prioriteto, medtem ko so podružnice, razen izjem, pokrivalo lokalni prostor. Viri sredstev za materialno krepitev so bili lastna dejavnost, volila, darila, donacije in posojila.

KAJ JE ČIGAVO

Ob prelomu stoletja je imela planinska organizacija 11 koč. Po prvi svetovni vojni je SPD izgubilo nekaj koč, 17 pa jih je pridobilo od tujih planinskih društev (največ od DOAV), ki so imeli na kranjskem ozemlju planinske koč (Češka koča, Erjavčeva, Staničeva, Koča pri Triglavskih jezerih, Korošica, Mariborska koča, Valvasorjeva koča, Planika). Po štirih desetletjih delovanja je imelo Osrednje društvo in 29 podružnic v lasti skupaj 67 lastnih koč in domov in 5 najetih koč. Osrednje društvo je imelo v lasti naslednje koč: Orožnova koča, Aljažev stolp, Staničevo zavetišče, Vodnikova koča na Velem polju, Triglavska koča na Kredarici, Češka koča, Dom v Bistrici, Aljažev dom, Hotel Zlatorog, Erjavčeva koča, Staničeva koča, Planika (Aleksandrov dom), Koča pri Triglavskih jezerih, Spodnja koča na Golici, Cojzova koča, Malnerjeva koča, Hotel sv. Janez in Dom na Krvavcu. Poleg Osrednjega društva je bila materialno močna Savinjska podružnica, ki je obvladovala prostor Kamniških in Savinjskih Alp in je imela v lasti 5 koč in 2 v najemu.

Po drugi svetovni vojni je bilo vse planinsko imetje knjiženo najprej na Fizkulturno zvezo Slovenije (FZS), potem pa na Odbor za planinstvo oz. Planinsko društvo Slovenije zavoljo določene avtonomije, ki si jo je planinska organizacija priborila v takratnem sistemu. Nepremičnine drugih športnih organizacij so ostale v lasti FZS oziroma splošnega ljudskega premoženja (SLP). Po sklepu Skupščine Planinskega društva Slovenije (PDS) februarja 1946 je glavni odbor PDS dal v upravljanje planinske koč. Od predvojnih 69 koč jih je ostalo uporabnih le 20. Ostale so bile požgane oziroma porušene. Vse koč so bile dane v upravljanje. Danes razpolaga planinska organizacija s 162 planinskimi kočami in bivaki. V lasti Planinske zveze Slovenije je 42 planinskih objektov ter zemlja.

V zadnjem času se pojavljajo zahteve planinskih društev, ki upravljajo s planinskimi postojankami, ki so pravno last Planinske zveze Slovenije, za prenos lastništva. Argumenti so različni: od utemeljevanja pravnega nasledstva podružnic (PD Celje) do napačnega sklicevanja na Zakon o denacionalizaciji ali pa splošnih trditve, da mora biti lastnik tisti, ki upravlja s postojanko. V preteklih letih je Glavni odbor Planinske zveze Slovenije pod težo takih argumentov klonil in brezplačno prenesel lastninsko pravico za Triglavski dom na Kredarici in Kočo pri Triglavskih jezerih na PD Ljubljana-Matica ter za Erjavčevo kočo na Vršiču na PD Jesenice. To je vodilo tudi druga planinska društva, da so predlagala podobne rešitve (MDO PD Gorenjske). Če bi se taka politika nadaljevala, bi to vodilo k demontaži Planinske zveze Slovenije, prek katere pa vsa planinska društva izvajajo dogovorjeno planinsko politiko.

PLANINSKO POLITIČNE RAZPRAVE

Predlogi take vrste niso prvi v zgodovini planinske organizacije. Najbolj znana je podobna razprava na 40. občnem zboru SPD 1933. leta. Povzetek zapisnika ob poročilu redakcije pravil je naslednji: »Posebne težave je povzročalo samo vprašanje delitve društvenega premoženja, ker so se od nekih strani stavile zahteve, da se morajo odstopiti podružnicam nekatere važne planinske koč, ki jih sedaj upravlja Osrednji odbor, a jih ni postavil. Obveljalo je končno načelo, da Osrednje društvo obdrži vse koč in domove, ki jih sedaj upravlja, ne glede na to, ali jih je zgradilo samo ali prevzelo od bivšega Alpenvereina ali od kake podružnice. Pač pa naj bi se prepustile pod določenimi pogoji podružnicam na Jesenicah, v Bohinju in v Kranju v upravo: Zgornja koča na Golici, koči pod Črno prstjo in Valvasorjeva koča«.

Planinske koč niso bile po drugi vojni nacionalizirane, zato tudi ne morejo biti predmet Zakona o denacionalizaciji. Ta trenutek tudi ni nobenega zakonskega določila, ki bi Planinsko zvezo Slovenije sililo, da se odpove svoji v preteklosti zakonito pridobljeni lastnini. Razprava o tem vprašanju je zato ta hip planinsko »politična«. To so potrdili tudi strokovnjaki, ki jih je PZS nameravala vključiti v arbitražno komisijo v skladu s sklepom Upravnega odbora. Po pravni plati ni v teh vprašanih nič spornega oziroma dvomljivega, za kar bi bilo potrebno strokovno arbitrirati. Zato lahko planinska or-

ganizacija o tem vprašanju odloči povsem samostojno in v skladu z njenimi internimi usmeritvami in pravili.

V preteklosti so bile nekatere postojanke last podružnic SPD, ki so bile pravne osebe. Z ustanavljanjem planinskih društev, ki so praviloma začela kot planinske skupine večjih planinskih društev, se nikoli ni pojavljalo vprašanje lastninske delitve oziroma nasledstva. Zagotovo pa so tudi planinski delavci teh skupin pripomogli k ustvarjanju premoženja matičnega planinskega društva. To vprašanje je najbolj aktualno ob primeru Savinjske podružnice. Nesporno je, da je imela Savinjska podružnica pred drugo vojno v lasti planinske postojanke Kocbekov dom na Korošici (1929. leta), Frischaufov dom na Okrešlju (1908. leta), Tillerjevo kočo v Logarski dolini (1925. leta), Planinski dom v Logarski dolini (1932. leta) in Mozirsko kočo na Golteh (1929. leta). Iz taiste Savinjske podružnice je izšla večina planinskih društev v Savinjski dolini. Tega dejstva se je zavedal tudi Savinjski meddruštveni odbor, ki je junija 1989 sprejel stališče, da so vsa PD na tistem območju naslednik Savinjske podružnice SPD.

Planinska zveza Slovenije je zveza 191 planinskih društev. V njenih organih lahko planinci,

združeni v planinskih društvih, oblikujejo politiko do vprašanj, povezanih s planinstvom. Za izvajanje dogovorjene politike pa mora imeti PZS tudi dovolj vzvodov, da jo lahko uredi. Lastništvo nad nepremičninami, zlasti tistimi, ki so strateškega pomena za slovensko planinstvo, je eno od teh vzvodov. Med strateške pa vsekakor sodijo planinske postojanke, razvrščene v prvo in drugo kategorijo. Predvsem nad njimi bi morala ohraniti nadzor vsa planinska društva skozi Planinsko zvezo Slovenije.

LASTNIKI IN UPRAVLJALCI

Vso lastnino Planinske zveze Slovenije praviloma upravljajo planinska društva. Doslej pravno medsebojni odnosi niso bili urejeni. Potrebno je skleniti posebno pogodbo o upravljanju planinskih postojank med PZS in posameznim planinskim društvom. Tako bi društvom, ki dolga leta vzorno skrbijo za planinske postojanke, priznali upravljalno pravico nad njimi. V pogodbi bi opredelili tudi proceduro v primeru odtujitve. Te planinske nepremičnine bi lahko odtujila le skupščina PZS ob soglasju najvišjega organa društva. O odtujitvi teh objektov bi morali sklepati pristojni organi z dvotretjinsko večino.

Planinska zveza Slovenije ima v lasti nekaj gozdov, dohodek od njihovega izkoriščanja pa redko užijejo posamezna planinska društva. Porabljajo ga bolj ali manj gospodarno, so pa tudi primeri vlaganja tako pridobljenega dohodka v za planinstvo nepomembne projekte. Upravljanje z gozdovi naj bi prepustili skupinam planinskih društev, ki s tem dobe vir za vzdrževanje in načrtovane adaptacije planinskih postojank. Obveljati pa bi moralo načelo, da je treba dohodke od lastnine vlagati v bogatitev lastnine, nikakor pa ne v dejavnost.

V procesu denacionalizacije prihaja del zemlje, na kateri stojijo planinske kočice in domovi, v last fizičnih oseb. Zato je potrebno s temi lastniki skleniti pogodbo o dolgoročnem najemu ali pa odkupiti zemljo.

Nekaj planinskih koč je v zemljiških knjigah opredeljeno kot splošno ljudsko premoženje s pravico do uporabe planinskega društva. V procesu privatizacije družbenega premoženja bi bilo potrebno doseči, da ti objekti ostanejo v lasti planinskih organizacij. Če bo potrebno in mogoče, bi zbirali sredstva tudi izven planinskega društva. Viri so lahko različni. Dejstvo pa je, da se bodo s stabiliziranjem družbenih, političnih in gospodarskih razmer vzpostavili pogoji za donacije in volila posameznikov kot v letih do druge svetovne vojne.

Razstava v NUK

*V razstavnih dvoranah Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, Turjaška 1, bo od 9. do 25. marca 1994 odprta razstava **Od Triglava do treh vrhov sveta, ki obravnava dokumentarno, slikovno, filmsko in tonsko gradivo, kot ga je zbral alpinist Aleš Kunaver na himalajskih odpravah. Gradivo dokumentira vzpon slovenskega alpinizma v svetovni vrh. Hranijo ga Narodna in univerzitetna knjižnica, Arhiv Slovenije in Prirodoslovni muzej Slovenije.***

*V lanskem, jubilejnem letu slovenskega planinstva je Ministrstvo za kulturo omogočilo izvedbo celotnega projekta - razstavo, knjigo in izdelavo filmov. Ob otvoritvi razstave bo predstavljena knjiga **Od Triglava do treh vrhov sveta (Makalu-Everest-Lotse)** avtorice **Dušice Kunaver** s sodelavci v založbi **Didakte iz Radovljice**. Prikazan bo tudi del Kunaverjevega filmskega in slikovnega gradiva ob izvirnih tonskih posnetkih pogovorov baza-stena.*

Projekt povezuje alpinizem z znanostjo, zato knjiga, razstava in filmi prikazujejo tudi dosežke znanstvenikov - članov himalajskih odprav.

ZBOROVANJE DELEGATOV GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE SLOVENIJE

3000 POVOJNIH REŠEVALNIH AKCIJ

MIRKO KUNŠIČ

Skoraj peturni zbor delegatov sedemnajstih postaj GRS Slovenije na letošnje pustno nedeljo v Gozd Martuljku je lahko merilo o pomembnosti obračuna štiriletnega dela. Humanitarno in neprofitno organizacijo bo še naprej vodil načelnik **Danilo Škerbinek**; zanj je glasovalo 52 do 70 delegatov. **Janezu Brojanu** (GRS Mojstrana), ki bo njegov namestnik, so dali osem glasov več. Največ, 67, jih je dobil načelnik podkomisije za urgentno medicino, zdravnik **mag. dr. Igor Tekavčič**.

Še pred zborom je Danilo Škerbinek skušal z načelniki postaj GRS uskladiti pripombe na predlog novega pravilnika. Kasneje so z večino glasov delegatov predlog umaknili z dnevnega reda zasedanja. To pa seveda pomeni, kot je bilo dogovorjeno, da morajo v pol leta uskladiti pripombe, napisati nov pravilnik in ga na izrednem zborovanju delegatov GRS ponuditi v sprejem.

Načelnik je v uvodnem delu zborovanja posameznim članom izročil častne znake GRS za

četrstoletno delo. Tudi zaslužni člani so za 35-letno delo v tej organizaciji dobili značke in pisna priznanja.

Stari in novi načelnik Komisije GRS Danilo Škerbinek je v poročilu poudaril, da so gorski reševalci reševali že v kanjonu, pomagali pri

namesto komentarja

SKUPŠČINA

Vse kaže, da bo letošnja skupščina Planinske zveze Slovenije vsestransko prelomna, kajti delegati naj bi na njej odločali o nemara nekoliko drugačnem razvoju krovne slovenske planinske organizacije in njenih delov, planinskih društev. Kot kažejo zadnje seje upravnega odbora PZS in naposled tudi drugi kranjski planinski forum, ki je razploženju med slovenskimi planinci nekako izmeril utrip, bo skupščina prizorišče odkritega spopada med vsaj dvema skupinama planinskih organizatorjev.

Upravičeno je mogoče domnevati, da bosta obe skupini poslali na prizorišče svoje najprepričljivejše govorce, od katerih se večina že dolgo oglašča tudi na sejah upravnega odbora PZS in deloma tudi na straneh Planinskega vestnika. Vendar bo na skupščini drugače kot je na sejah upravnega odbora PZS: tam bo treba predvsem prepričati delegate tistih planinskih društev, ki jih slovenska planinska organiziranost zanima bistveno manj kot konkretna dela v

gorah in organiziranje planinskih izletov, s čimer se ukvarja največ naših planinskih društev. Glas teh »nepolitikov« v planinski organizaciji bo na skupščini pomemben, pa naj bi delegati teh društev na skupščino prišli ali ne.

Pa bi bilo dobro, če bi prišli vsi in če bi se pred tem z najpametnejšimi glavami v svojem društvu natančno dogovorili, kakšna stališča naj zavzamejo, da bodo v korist prihodnjemu društvenemu razvoju. Splača se vzeti nekaj časa in se na društveni ravni dogovoriti o skupščinski taktiki, v ogenj pa za delegata poslati moža (ali ženo), ki se ne bo le zgledoval po večinskih glasovalcih, ampak bo ne glede na vse zastopal dogovor društvenih članov.

Na zadnji skupščini Planinske zveze Slovenije je bilo ob volilnih zapletih rečeno, da se demokracije, ki ni čisto preprosta stvar, šele učimo. V zadnjih letih smo se je že toliko naučili, tudi posredno s televizijskih prenosov iz slovenskega parlamenta, da bo sedanja skupščina PZS demokratičen planinski forum, na katerem bodo morale zmagati najpreudarejše, najkoristnejše in najboljše zamisli.

Marjan Rztresen

Posebno zaslužni gorski reševalci so na zboru dobili posebna priznanja

Foto: Mirko Kunšič

gašenju gozdnih požarov in dežurajo na večini organiziranih smučišč. Povprečna starost med več kot 500 aktivnimi reševalci je 42 let. Komisija si bo prizadevala, da bi to mejo starosti še zniževali. V zadnjih štirih letih je bilo največ reševanj v letu 1990, in sicer 104.

Statistika GRS beleži od leta 1945 do 1992 kar 3121 reševalnih akcij. Gorski reševalci so v teh reševanjih pomagali več kot 4100 ljudem. Že vse od leta 1967 jim vse pogosteje pomagajo tudi piloti Letalske enote policije MNZ z Brnika. Ti so bili s helikopterji na 542 reševanjih. Delo in izkušnje GRS so merljive tudi pri snovanju več zakonov. Komisija in postaje GRS dobivajo večino denarja od Republiške uprave za zaščito in reševanje pri Obrambnem ministrstvu, del od Loterije Slovenije, zavarovalnic, zdravstva in nekaterih občin.

Lani so slovenski gorski reševalci prinesli in pripeljali z gora 19 smrtno ponesrečenih, pri 156 ljudeh, ki so jim pomagali z gora, pa so si samo še bolj utrdili sloves službe, ki večino časa namenja preventivi, vzgoji in pripravam, da so po klicih o nesrečah sposobni pomagati vsakomur. V moštvu imajo 41 zdravnikov, 51 reševalcev-letalcev, 48 instruktorjev, 22 vodnikov lavinskih psov in 23 minerjev snežnih plazov.

Marjan Salberger (GRS Tržič), načelnik Podkomisije za vzgojo in tehniko reševanja v gorah, ki ima 48-letni staž v članstvu GRS in 32-letni staž v Komisiji, je poročal o lanskoletnem delu podkomisije, ki je poskrbela, da je tehnična usposobljenost članstva dobra. Karsneje se je v razpravi še enkrat oglasil in dal

pisno odstopno izjavo. Enega od vzrokov za tako odločitev je treba iskati v nekaterih medsebojnih odnosih, ki niso v čast GRS. Še vedno pa je pripravljen delati v GRS. Na volitvah so za novega načelnika te podkomisije s 35 glasovi izvolili **Jožeta Rožiča** (GRS Rateče).

Tudi Podkomisija za plazove ima od letošnje pustne nedelje novega načelnika, **dr. Tomaža Vrhovca** (GRS Ljubljana). Dosedanji načelnik **Franc Mulej** (GRS Kamnik) je v poročilu opozoril, da je Slovenija edina med deželami na območju Alp, ki še ne objavlja sporočil o nevarnosti plazov na telefonskem odzivniku. Informacije so dosegljive le ob ponedeljkih in petkih na teletekstu TV Slovenije. **Pavle Šegula**, vodja študijskega odseka za plazove, ki je zaslužen za šestjezični slovar o plazovih, je predlagal Komisiji, da delo te podkomisije še bolj uveljavi, saj je zdaj tudi dokončno priznано, da je večji del Slovenije ogrožen od različnih plazov.

Drago Kupnik, novi načelnik Podkomisije za letalsko reševanje, je delegatom postaj GRS in gostom poročal, da so njihovi piloti Letalske enote policije z Brnika lani sodelovali v 34 helikopterskih reševanjih, kar je 19-krat manj kot leta 1992. Piloti so sodelovali tudi v štirih iskalnih akcijah in izobraževali gorske reševalce-letalce.

Magister dr. Igor Tekavčič, ki po tragični smrti kolega **dr. Tomaža Ažmana** načeljuje zdravniški podkomisiji, je dejal, da bodo s kolegi omogočili vsakemu gorskemu reševalcu, da bo teoretično in praktično obvladal nujno medicinsko pomoč v vsaki situaciji, ne le v gorah. Tudi zdravniki sami se bodo dodatno izobraževali, da se bodo približali ravni profesio-

nalcev urgentne medicine v ZDA in Švici. Vsak zdravnik GRS naj bi imel v vozilu vedno s seboj primerno opremljen zdravniški nahrbtnik. Dopolnjevali bodo v helikopterjih medicinsko opremo za reanimacijo najhujših poškodovancev. Vse zahtevano delo bo mogoče le, če bodo sodelovali res vsi zdravniki, ki jih gorska medicina in reševanje zanimata, čeprav delo v ambulantah in bolnišnicah terja od zdravnikov po 300 in več ur dela mesečno.

Klavdij Mlekuž (GRS Mojstrana), ki je do zdaj vodil Podkomisijo za opremo - novi načelnik je **Toni Smolej** (GRS Radovljica) -, je poročal o tehničnih pomagalah in opremi, ki so jo kupili za 17 postaj GRS.

Janez Kavár (GRS Tržič), ki načeljuje odseku za zveze, je v poročilo zapisal, da je bila temeljna dejavnost usmerjena v uporabo dodatnega frekvenčnega kanala, tako da je tako imenovani prvi kanal GRS izključno rezerviran za klice v sili in za uporabo v reševanjih. Dodatni frekvenčni kanal so na MNZ vgradili v 60 radijskih postaj, ki so v prav toliko planinskih

domovih po Sloveniji. Tudi oskrbniki so imeli priložnost, da se na posvetu naučijo pravilnega ravnanja z radijskimi postajami. Žal pa ugotavljajo, da je sistem enosmernega klica RDS operativno najmanj uporaben prav na območjih, kjer so reševalne aktivnosti GRS najpogostejše, v Zgornjesavski dolini in na Tolminskem.

V razpravi so sodelovali tudi gostje: predsednik športne zveze Slovenije **dr. Rajko Šugman**, predsednik PZS **Andrej Brvar**, zastopniki Republiške uprave za zaščito in reševanje, Rdečega križa in posamezni gorski reševalci. Blagajnik Komisije GRS **Franc Telcer** (GRS Prevalje) je dejal, da naj bi Slovenska gorska reševalna služba dobila letos 80 milijonov tolarjev za vso svojo dejavnost. Nekaj denarja si zaslužijo in pridobijo tudi sami. Lani so z nalepkami Podporni član iztržili več kot milijon tolarjev.

Odsek za lavinske pse bo vodil **Jože Fele** (GRS Jesenice), vodja odseka za minerje je **Janez Mertelj** (GRS Kranjska Gora), tajnik Komisije GRS pa je **Janez Volkar** (GRS Kamnik).

NA NAJVIŠJEM VRHU AMERIKE STA STALA PRVA TRŽIČANA

DIRKA NA ACONCAGUO

FILIP BENČE

Dvaindvajsetega januarja popoldne ob 17.20 sva z **Janezom Primožičem**, oba sva člana AO Tržič, odložila nahrbtnika ob križu na temenu 6959 metrov visoke Aconcague, najvišjega vrha Amerike. Za vzpon sva si izbrala Poljsko smer v jugovzhodni steni gore.

Iz bivaka na višini 5500 metrov sva krenila zjutraj po 7. uri. Letošnje vroče južno poletje je

Filip Benče (desno) in **Janez Primožič** pri križu na vrhu Aconcague

zelo načelo spodnji del ledenika, ki je bil na začetku posejan z ledenimi ostrimi konicami (pinetentesi), pa tudi ledeniške razpoke so zevale širše kot v običajnih visokogorskih poletjih, saj je letos pobralo tudi skoraj ves sneg na tej višini. Strmejši del smeri je bil okovan v led, zato sva si nataknila dereze in si s cepini pomagala proti vrhu. V smeri sva dohitela italijanskega kolego, ki se je za vzpon odločil kljub temu, da ni bil še povsem zdrav od višinske bolezni, ki ga je načela pred desetimi dnevi. Pomagala sva mu, da je z najino pomočjo prišel na vrh, saj sre-

di zaledenele smeri sam ne bi varno sestopil, zato je bil zanj izhod samo vzpon.

Na vrhu sva kljub hudemu vetru in redkemu zraku z Janezom vztrajala pol ure, Giovanni pa je po kratkem počitku takoj začel sestopati po normalnem pristopu. Za naju je bil cilj mini odprave tako dosežen: Janez se je prvič dotikal neba pri sedem tisoč metrih, zame pa je bil vrh uresničitev dolgoletne želje priti na najvišji ameriški vrh. V tem polurnem počitku so se mi po glavi podili spomini na vseh mojih deset alpinističnih odprav in tudi na tragično preminule alpiniste, ki so tako kot jaz živeli predvsem za alpinizem. Z Janezom (oba sva iz Doline, na vrveh in tudi sicer si zaupava že blizu deset let) sva začela hitro sestopati, da bi si še pred nočjo našla prostor za bivakiranje. Toda nič nama ni bilo dovolj dobro, januarski poletni dan pa je na srečo le počasi ugašal in tako sva se naenkrat zavedala, da sva že v bazi Mule, 4300 metrov visoko, blizu šotorišča, ki je izhodišče za vzpone po normalni smeri na vrh Aconcague.

Tam naju je čakala **Urška Poljanšek** iz AO Žiri, ki je prišla tja pred nekaj dnevi iz francoske baze. Pri gospodarjih tabora si je izgovorila star šotor, v katerem sva utrujena, predvsem pa prepojena s prahom od zadnjega dela poti takoj zaspala.

Še ves naslednji dan smo ostali v tem taboru, ki je v neposredni bližini pred tremi leti zgrajena hotela. Dne 24. januarja pa smo se soglas-

no odločili, da zaključimo odpravo in odidemo v dolino. Urška Poljanšek, ki si je prav tako želela na vrh, tja zaradi nezadostne aklimatizacije ni mogla, saj bi za poskus porabila veliko časa, zato smo skupaj sestopili v dolino.

Tja smo prišli šesti dan po odhodu z dunajskega letališča, od koder smo do Buenos Airesa potovali z **Janezom Jegličem, Markom Lukičem, Mihom Praprotnikom** in **Andrejo Velikonja**. Najprej smo bili vsi skupaj gostje družine **Lojzeta Rezlja**. Dobesedno so nas navdušili s svojo ljubeznijo do stare domovine in gostoljubnostjo do vseh nas. Mi trije, Urška, Janez in jaz, smo že čez dva dni z avtobusom odpotovali v tisoč kilometrov oddaljeno Mendozo (drugi so odpotovali v Patagonijo pod Cerro Torre). Tam smo že drugič začutili prijetno toplino okrog srca, ko nam je družina **Jake Bajda** na stežaj odprla vrata svoje hiše. Na vrtu so nam pekli asado, meso na žaru, ki je argentinska kulinarčna prepoznatnost. Mi smo jim gostoljubje lahko vračali le s pripovedovanji o tem, kaj se zdaj dogaja na sončni strani Alp, tudi slovenska pesem je lepo donela na Bajdovem vrtu. Takoj ko smo uredili vse potrebno za vzpon, smo si segli v roke in odšli proti gori.

Kljub rekordno hitremu vzponu in srečni vrnitvi nam ni bilo ob povratku v domovino vseeno za več kot sto v Mendozi na pošti oddanih razglednic Aconcague s pozdravi vsem prijateljem, znancem in tistim, ki so nam pomagali uresničiti odpravo; pošiljka se je očitno nekje izgubila.

V LJUBLJANI JE BILA PREDPREMIERA ZNANEGA HERZOGOVEGA FILMA

KRIK STENE V SLOVENIJI

NEVA MUŽIČ

V lanski novembrski številki PV smo že objavili zapis o dogodku, ki se ne zgodi vsak dan, namreč o snemanju filma **Cerro Torre - Krik stene** (lahko tudi Krik iz stene), ki ga je javnosti pokazal nemški režiser **Werner Herzog** leta 1991, prvič na Beneškem festivalu. Reakcije so bile deljene, saj se je treba zavedati, da film po eni strani lepo dopolnjuje Herzogov opus (ki ni »komercialen«), ki predvsem posega v raziskavo odnosa med človekom in naravo, hkrati pa je na italijanskih tleh razgrnil svoj pogled na alpinizem - pa ne le to, tudi na osvojitve gore, ki je nekaj tako posebnega (še zlasti za Italijane), da bi za ta podvig bil marsikdo pripravljen plačati skoraj vsakršno ceno. In prav ta cena je tisti problem, ki onemogoča, da bi film po svetu prikazovali kot film, ne pa kot dokumentarno gradivo o plezanju, za kar ga očitno imajo skoraj vsi »kompetentni« gledalci, ti pa so predvsem alpinisti.

Drug ob drugega trčita diametralno nasprotna pogleda na problem, ki ga eni gledajo kot nekaj strogo materialnega in prijemljivega, drugi (predvsem neprizadeti filmski gledalci) pa kot umetniški pristop k določeni tematiki; tokrat pač teče zgodba v okviru nekega vzpona.

REŽISER - ŽRTEV GORE

Te dvojnosti se očitno zavedata uvoznik filma (Carnium iz Kranja) in še zlasti distributer (Feel Film iz Ljubljane), ki sta se pustila ujeti (zaradi stvari same pač) prav v to mrežo dvojnega pogleda, ki je na neki način nerešljiva in povzroča le še vsak dan večji zaplet. Bojimo se, da bodo tolikšne predpremiere filmu bolj škodile kot koristile, saj se film tako prične uporabljati kot sredstvo razgovorov za problematiziranje splošnih (in lastnih, se pravi slovenskih) dilem v okviru alpinizma, še posebno danes, ko je ta tema tako rekoč že načela varnostni oklep

znotraj stroke same in ni več toliko zavor za »prikrivanje resnice«.

Seveda se prav na tej ravni dogaja tisti bistveni in temeljni nesporazum, ki nastane vedno takrat, kadar je neka snov preblizu realnosti, v svojem bistvu pa je vendarle že tudi zavezana vsem pravilom umetnosti, se pravi, da se je ne da več zreducirati samo na preslikavo, ampak je potrebno dopustiti možnost, da je neka realnost služila le kot izhodišče za pripoved, ki se dotika splošnega, arhetipskega.

In prav to je tema, ki je režiserja Wernerja Herzoga pritegovala že od vsega začetka. Arhetipstvo kot način obnašanja, kot tisti geni, ki se v človeku vlečejo »od vedno« in ki se bodo v takšni ali drugačni obliki v njem tudi vedno odslikavali. Od tod njegovo nenehno potovanje po še »ne preveč civiliziranem« predelu naše zemeljske oble, kot so, na primer, Amazonija, Avstralija, Sahara, ne nazadnje pa tudi Himalaja in v našem konkretnem primeru Patagonija s svojim enkratnim Cerrom Torrejem.

V tem kontekstu je treba čitati tudi prvo Herzogovo izjavo, ko je dejal, da ga je ta gora očarala in da bi jo snemal, kjerkoli bi bila. »Žrtev« te svoje predanosti je postal tudi sam, saj so bili delovni pogoji ves čas »pravi«, skratka, Herzog je snemal prav tam, prav v Patagoniji in nikjer drugje, nobenega studia ni bilo, nobenih trikov, ekipa je dala skozi tako rekoč svoj lasten »napad« na goro, medtem ko je Herzog sam zanjo žrtvoval tudi nekaj prstov na nogi.

To seveda v kontekstu filma ni brez pomena. Tako lahko razumemo, zakaj se je oprjel prav Messnerjeve ideje, ki jo zagovarja zadnja leta, tiste namreč, kjer govori o čim bolj »čistem« plezanju in je proti vdoru »mašinske civilizacije« v prav zadnji kotic vsakega hriba. Scene, ki v Kriku prikazujejo svedranje gore za (tokrat) potrebe televizijske ekipe, dajo jasno slutiti, da je Herzog očitno dobro seznanjen z osvajanjem Cerro Torreja in Maestrovim načinom pristopa (v drugi fazi), in tudi, na čigavi strani je (skupaj z Messnerjem, seveda).

DVA TIPA PLEZALCEV

Filmska ikonografija pri Herzogu je vedno čista, okleščena vsega balasta in zato na današnjega gledalca s svojo preprosto močjo deluje kot šok. Očitno deluje tako tudi na »prizadete« zagovornike takšnega ali drugačnega plezanja, saj film povzroča prav vroče razprave o odnosu do različnih tehnik, seveda pa je še hujši tisti del Herzogove »umetniške izpovedi«, ki bi jo lahko označili za »njegov oris osebnosti alpinista« in se tiče psihologije (na nekaterih mestih morda celo že psihiatrije, posebno z likom gonilnega idealista, ki je hkrati spodbujevalec in opozorilo, v osebi Fingerlessa, tistega brez prstov!).

Naslovná stran prospekta, ki vabi na ogled filma

Jasno je, da bo navaden gledalec bral te like kot nastopajoče osebe v dotičnem filmu, ki nosijo s svojim ravnanjem zgodbo in dramske zaplete; z alpinisti pa je drugače. Njihova identiteta je takšna, da vzpostavlja polemičen odnos, kar lahko smatramo za Herzogovo (morda zavedno, morda za nezavedno) subverzijo, saj je znano, da piše zgodbe šele takrat, ko že dodobra preuči ljudi, s katerimi bo delal ali o katerih bo pisal in snemal. Njega vedno privlačijo posebneži, mejne situacije, in vsaj tu menda ni nobenega dvoma, da smo (so) si vsi edinih misli, kaj je alpinist ali alpinizem.

V filmu sta oba pola (klasičen alpinist, modernejši športni plezalec), predvsem pa različna pogleda na plezanje utelešena v Rocci (morda Messner?) in Martinu (igra ga kar znani nemški plezalec **Stefan Glowacz**, ki je bil, kot vemo, najprej odličen prosti plezalec, ki se je podal še v Himalajo, pa ne zato, da bi tam dirkal za rekordi). Tako je ponujena možnost za polemiko, ne pa za zanikanje drug drugega, kar se često dogaja. Seveda pa je Herzog umetnik in je na določeni stopnji zapustil zgolj »šport« in prestopil v svet idej in ikon, zato v filmu nastopata tudi Fingerless (ideja, ki je nad vsem, večna, nedotakljiva in nikoli premagana ali dokončno osvojena; pomislite na vlogo fotografije na vrhu!) in Indijanka, ki predstavlja prvotne prebivalce in ima seveda na življenje, svet in ljudi ter njihovo ravnanje svoj pogled (rezultat tradicije, visoke kulture in »sodelovanja« z naravo), ki je prav tako lahko izvor polemike, seveda drugačne sorte.

FILM ZA ZGODOVINO

Dejstvo je, da je skušal Herzog v filmu Krik stene z minimalnimi sredstvi čim več sporočiti. Zato je potreboval nekaj oseb, nosilce najbolj osnovnih idejnih izhodišč, in pokrajino okrog Cerro Torreja. Da bi pokazal, kdo je resnični zmagovalec v pridobitniški civilizaciji, je tja pripeljal večno »senzacij lačne novinarje« v osebi Ivana Radanovića in kasneje še televizijske ekipe (vse skupaj utegne biti tudi avto-refleksija).

Govoriti ob filmu o tem, kako je Herzog snemal prizore na gori ali pa še zlasti zaključne vožnje s helikopterji, je brezpredmetno, saj smo lahko samo veseli, da je dobil podporo francoskega letalstva in končno enkrat lahko gledamo izdelek, ki ni na ravni amaterskega snemanja oziroma nam pokaže naravo, kot si jo ta le zasluži.

Prav to je tudi velika odlika tega filma: dejstvo namreč, da se je Herzog lotil snemanja na resnični lokaciji, obkrožen s številnimi znanimi alpinisti (plezalo jih je blizu deset!), z ekipo, ki je imela štiri snemalce in direktorja fotografije (med njimi tudi alpiniste!) in je morda prvič v zgodovini posnel film, kakršnega smo si vedno

želeli in ga morda nikoli več ne bomo dobili. Zaenkrat med filmskimi režiserji nima naslednika (o dokumentarcih tu ne govorimo). Tudi zato ne, ker mu ne gre le za površno zgodbo, ki naj bi po eni strani približala »oddaljeni« šport navadnim zemljanom, ampak tudi zato, ker ves čas poskuša čim globlje prodreti v naravo samo, v človeka in v odnos med njima. Prav to je očitno tista kvaliteta, ki postavlja Herzoga v čisto posebno kategorijo režiserjev v filmski zgodovini, po drugi strani pa onemogoča, da bi postal komercialen in zvezdniški.

Tako Werner Herzog kot film Krik stene imata svojo publiko in svojo ceno, ki bo v vsakem primeru ostala ne glede na današnje besedičenje o tem, kaj je hotel režiser povedati in kaj gledalec vidi. Tu gre za umetnost (ki dopušča širok spekter in svobodo gledanja ter interpretacij) in tako je treba na Krik stene gledati. Že reakcija sama to potrjuje. Nihče ne ostane mlačen.

Film bo na rednem sporedu meseca aprila s slavnostno premiero ob vrnitvi naše odprave s Cerra Torreja (**Jeglič, Lukič, Praprotnik**). Lepo bi bilo, ko bi se po ogledu filma oglasilo s svojimi ocenami čim več bralcev.

V GORAH NE PLEZAJO SAMO NAVZGOR, AMPAK TUDI NAVZDOL

1000 METROV GLOBOKO POD FRANCIJO

MIRAN NAGODE

Večletno iskanje odgovora na vprašanje, kje se zbirajo vode, ki pritečejo iz jame Les Cuves v francoski vasi Sassenage, je rodilo sadove leta 1953. Na planoti Sornin nad Grenoble je jamar **Jo Berger** našel vhod v jamo, ki sedaj nosi njegovo ime in je postala prva jama, ki presega magičnih 1000 metrov globine. Globina, meandri, brezna, reka, jezera, slapovi, čudovite kapniške tvorbe, ogromne podzemne galerije, knjiga, ki so jo napisali prvi raziskovalci, posneti filmi in še kaj je dalo jami sloves, ki ga nima nobena druga. Ime Gouffre Berger se prenaša iz generacije v generacijo kot virus nalezljive bolezni. Zdravila ni! Najprej si želiš, da bi jamo videl, ko si jo, si želiš, da bi jo videl še kdaj. Virus Gouffre Berger je zaneslo tudi med logaške in postojnske jamarje. Leta 1991 se je rodila ideja o skupni odpravi. Dosti dlje od ideje pa takrat nismo prišli. Za vstop v jamo je potrebno posebno dovoljenje francoske vlade, ki pa ga takrat zaradi zasedenosti jame nismo dobili.

TRENINGI PRED ODPRAVO

Avgusta 1992 je pri nas gostovala skupina francoskih jamarjev iz Strabourga. Ogledali smo si nekaj jam v okolici Logatca in pri tem seveda nismo mogli mimo Gradišnice. Jama je fante navdušila in med pogovorom je kakor strela z jasnega padlo povabilo na ekspedicijo v Gouffre Berger leta 1993.

Takoj po novem letu smo pričeli s pripravami. Triglavsko brezno na ledeniku pod Kredarico je bila prva jama v okviru priprav na odpravo v Francijo. Težak in dolg pristop, sneg in led so stvari, po katerih smo si zapomnili Triglavsko brezno. Snega je bilo toliko, da je bil stranski vhod zasut, pri zgornjem pa ni bilo nobene možnosti, da bi lahko pritrdili vrvi. Problem pritrdišča smo rešili tako, da sta dva držala vrvi, tretji pa se je spuščal v brezno. Na ta način smo se spustili do globine 100 metrov, globlje pa zaradi velike količine ledu v jami tudi sicer ne bi bilo varno iti.

S Triglava nas je pot vodila na Kanin. Tu so sedaj tri jame, ki so globlje od 1000 metrov.

Čehi II, ki je bila naš naslednji cilj, je s svojimi 1370 metri naša najgloblja, na svetovni lestvici pa zaseda sedmo mesto. Ker so italijanski jamarji, ki so jamo raziskovali, delo v njej že končali, je bila v času našega obiska opremljena samo še do globine 900 metrov. Za vse nas je bila to rekordna globina, poleg tega pa smo si pridobili še dragoceno izkušnjo. V jamo smo namreč odšli z veliko premalo hrane in smo tako zaradi lakote skoraj obnemogli. Rešila nas je že malce plesniva hrana, ki smo jo našli v italijanskih transportnih vrečah. Akcija je trajala 40 ur: toliko ur smo bili brez spanja, ob pičli hrani in izjemnih naporih.

Seveda smo pridno trenirali tudi takrat, kadar nismo bili v jamah. Hribi, tek in kolo so stvari, ki so dopolnjevale čas od akcije do akcije. Vztrajnost, ki sem si jo pridobil s kolesarjenjem po Angliji, mi je še kako prav prišla že pri naslednji, morda najtežji preizkušnji v času naših priprav. Črnelso brezno na Kaninu, prva slovenska »tisočmetrca«, je zahtevala od nas kar precej. Huda nevihta z dežjem in snegom, reševanje izgubljenih planink, 1000 metrov vzpona ob pristopu do jame, spust na globino 1000 metrov, prek 7 km jame in seveda ponovno 1000 metrov vzpona, nato pa še sestop v dolino, vse to nas je kar pošteno izčrpalo. To je bil vrhunec priprav in vsi sodelujoči smo na moč ponosni na to, da imamo »v žepu« kot prvo »tisočmetrco« prav slovensko »tisočmetrco«.

SREDIŠČE PREDJAMSKEGA DOGAJANJA

Lanskega 23. novembra, deževnega sobotnega jutra, se je pričelo zadnje dejanje igre, v katero smo vložili ogromno energije in ves prosti čas v zadnjem letu. Pogovori, poslavljanje od prijateljev, številni stiski rok in dobre želje, prekladanje in štetje opreme, ves čas pa mrzlično premišljevanje, ali smo kaj pozabili, je zaznamovalo tisto deževno jutro. Vznemirjenje in napetost sta bila vidna pri vseh članih odprave, ti pa smo bili **Ivan Jager, Janko Marinšek, Marko Mezgec, Urban Suša, Marko Šabec in Stanislav Glažar-Sten** iz Postojne, **Leon Drame, Matej Bajt in prof. Popok** z Rakeka, **Jože Bajs, Matjaž Cunder, Andrej Hudnik in Miran Nagode** pa iz Logatca.

Napetost je popustila šele, ko so zabrneli motorji kombijev in so se zavrtela kolesa ter volani. Vse, kar se mora vrteti pri avtomobilu, da požira kilometre, se je vrtelo z manjšimi postanki ves dan in še pozno v noč, ko smo se ustavili v predmestju Grenobla. Zaspali smo na zelenici osnovne šole.

Cuves de Sassenage je jama, v kateri je z jamarstvom začela generacija jamarjev, ki je našla in raziskala jamo Gouffre Berger, še bolj zanimiva pa je zaradi dejstva, da iz nje priteče reka, ki se pretaka skozi Gouffre Berger. Količi-

na vode pove vse o razmerah tisoč in več metrov pod zemljo. Na naše veliko veselje jo je bilo izredno malo in to je pomenilo dobre pogoje za delo v jami.

Namestili smo se v planinski koči sredi vasice Lans en Vercors. Tu je bil center jamarškega dogajanja pred odhodom v jamo in po vrnitvi iz nje. Tu so se pregledovali načrti, formirale ekipe, polnile transportne vreče z opremo in hrano. Tu se je govorilo v glavnem samo o jami: do kje je že opremljena, koliko ljudi je v njej, kakšne so razmere, koliko časa še manjka, da bo prva ekipa na dnu.

Čas pred odhodom v jamo smo izkoristili za nakup opreme in ogled izredno slikovite več kot 1000 metrov globoke soteske Gorge de la Bourne ter jame Choranche. Jama s svojo lepoto, ki se odraža predvsem v do tri metre dolgih »makaronih«, ki visijo nad smaragdno zeleno vodo jezer, privabi letno prek 250.000 obiskovalcev. Tudi nas je očarala, še posebno pa smo bili veseli korektna razlage vodiča, ki je ob akvariju s človeškimi ribicami poudaril tudi to, da so iz Slovenije in da lepo prosi, da jih ne bi slikali, ker jih svetloba bliskavic izredno moti.

REKA BREZ ZVEZD

Slovensko ekipo smo razdelili v dve manjši; prvo, ki bo odšla v jamo v torek zjutraj in bo opremila spodnji del jame ter tako kot prva prišla do dna, in drugo, ki bo odšla v jamo v sredo, se spustila do globine 640 metrov, kjer naj bi se srečala s prvo ekipo in ji pomagala pri transportu opreme.

Torek zjutraj. Kakšnih 100 metrov pod vrhom planine La Molier nas zapusti gosta megla in obsije nas bleščeče zimsko sonce. Mavrične barve lesketajočih se kristalov svežega snega dajejo jutru pravljlično podobo. V daljavi se iz meglene morja dviguje Mont Blanc, na parkirišču La Molier pa je skupina jamarjev, ki premišljuje, ali ni greh zapustiti to snežno pravljico in se podati med hladne stene črne jame, kamor sonce nikoli ne posije.

Do jame nas pospremitjo fantje iz druge skupine. V prvi ekipi smo Janez, Marko, Andrej, Sten in jaz, z nami pa sta še dva francoska jamarja, Pascal in Bruno.

Okoli pol desetih dopolne vpnem vravno zavoro in se kot prvi spustim v jamo. V zvezek pod prvo stopnjo se vpišem zaradi evidence, nato pa odhitim dalje.

Prvih 250 metrov jame je serija brezen, ki so ločena z meandri. Kljub gladkim skalam, ki so zgubile ostrino zaradi stotine jamarjev, ki so že šli preko, napredujemo izredno hitro. Dvakrat se ustavimo, da damo prosto pot jamarjem, ki se vračajo proti površju. Upadla lica, počasni in negotovi koraki govorijo o 20 in več urah boja s temo, vodo, brezni in slapovi. Oči, te, te pa žarijo in v njih lahko prebereš, da so videle veliko lepega, da je srce srečno in vloženi trud poplačan.

Spust prek 50 metrov globokega Aldovega prepada, še zadnja ožina - in pred nami se odpre rov ogromnih razsežnosti. Šumenje vode nas spomni na Reko brez zvezd, kakor so prvopristopniki poimenovali reko, ki teče mimo nas in ki nas bo spremljala vse do dna.

Ko smo vsi zbrani, odidemo naprej. Sedaj je pot bistveno lažja. Sledimo rečnemu toku, ki nas pelje vse globlje in globlje. Manjše stopnje, sem ter tja takšen tolmun in seveda fotoaparati, v katere hočemo ujeti vsaj del tistega, kar so deležne naše oči, so stvari, ki motijo enakomeren ritem prodiranja proti dnu. - Ko se spustimo v manjšo blatno kotanjo, nas francoska jamarja opozorita, da je to Cadojevo jezero. Šele ko se ozrem okoli in zagledam rdeč čoln, ki leži na suhem bregu jezera, jima zares verjamem. Ob tem spoznanju veselo zavriškam, saj je to še ena potrditev, da so vodne razmere v jami ugodne in da z vodo, ki je naš glavni sovražnik, ne bo problemov. Večkrat namreč naraste tako visoko, da zalije nizke prehode ter tako prepreči vrnitev na površje.

POSTAJA 640 METROV POD ZEMLJO

Bobnenje vode nam pove, da se bližamo Slapu malega generala, ki je v globini 372 metrov. Po hrupu sodeč pričakuješ slap, ki je vsaj tako velik kot je bovška Boka, ko pa prideš do njega, ugotoviš, da ves hrup zganja drobčen curek, ki pada s stropa v veliko kotanjo. Še bolj pa smo presenečeni, ko stopimo v Dvorano velikega podora. Že do sedaj so bili rovi velikih razsežnosti, ta dvorana pa je za človekovo dušo prevelika, kaj šele, da bi jo stlačil v fotoaparati. Kot hiša veliki skalni bloki ležijo razmetani po dvorani in samo zahvaljujuč se »kresničkam« najdemo pravo pot, ki nas pripelje v Dvorano trinajstih.

Ob pogledu na serijo sigastih ponvic, napolnjenih s kristalno čisto vodo, mi misli zaplavajo štiri desetletja nazaj v čas, ko je tu prvič posijal žarek svetlobe. Tu je stal glavni tabor, od koder so takratni jamarji hodili raziskovat. Vsak korak navzdol po reki je bil korak v nov neznan in do tedaj očem skrit svet. V svet, katerega še danes vidijo le redki.

V globini 640 metrov je dvorana, ki nosi ime »Slačilnica«. Vse do tu se spretno izogibaš pastem, ki ti jih nastavlja Reka brez zvezd, od tu naprej pa zagospodari nad vso širino rova. Treba se je preobleči v neprepustne obleke, ki dovoljujejo, da bredeš vodo do višine prsi, pa kljub temu ostaneš suh. - Ko odhajamo naprej, imamo s seboj samo najnujnejše stvari: škatlo rezervnega karbida, fotoaparate in vrvi za spodnji del jame.

V nadaljevanju moramo najprej pod močan slap, temu pa sledi še večkratno namakanje v globoki vodi. Po petdesetih metrih »knajpanja« in akrobatske telovadbe po močno natrganih vrveh, vse seveda v želji, da bi ostali kar se da suhi, prilezemo zopet na kopno. Malo kasneje

Takšna je jamarjeva oprema

še enkrat obnemimo zaradi ogromnih dimenzij dvorane, ki se odpira pred nami. Za razliko od prve ima ta za strop, ki je kakšnih 30 metrov nad nami, povsem gladko ploskev, ki strmo pada navzdol. Tla so podobna stropu, le da se je spodnja plošča že razlomila in v njej zijajo številne razpoke.

Počutimo se kakor sredi ogromnega sendviča. Previdno se pomikamo naprej. Ko zazija pred nami črna tema, začutimo, da se moramo ustaviti. Praznina pod nami je tako globoka, da je ne osvetlimo niti z laserskimi svetilkami. Ker pot ni prava, se previdno umaknemo in poskusimo drugje. Ob desnem robu dvorane zopet naletimo na »kresničke« in vrvi, ki nas vodijo pri sestopanju.

URAGAN V GLOBINI 950 METROV

Dno te dvorane je v globini 860 metrov. Do tu smo imeli jamo opremljeno, od tu naprej opremljamo sami. Začenja se najzahtevnejši del jame. Voda, ki jo je z globino vse več in več, bobni prek številnih slapov in še tako močno kričanje je ne preglasi. Med seboj lahko komuniciramo samo še z mahanjem rok, pa še to je omejeno zaradi slabe vidljivosti. Vsi se zavedamo, da pomeni tudi najmanjša napaka zagotovo smrt sredi pobesnele vode. To zavedanje nam daje popolno zaupanje drug v drugega, predvsem pa v samega sebe. Sam premikaš noge po gladkih skalah, sam vpenjaš zavoro, sam prijemaš za skalo in v primeru napake boš sam končal nekje globoko doli, v kakšnem mirnem tolmunu, če ta sploh obstaja.

Nadaljevanje prihodnjič

SMUČARSKI VIŠINSKI REKORD JE USPEL FRANCOZU PIERRU TARDIVELU

SMUČANJE Z MOUNT EVERESTA

Francoz **Pierre Tardivel** je kot prvi človek na svetu smučal z 8770 metrov visokega južnega vrha Mount Everesta. Odprava, v okviru katere je opravil to dejanje, je trajala mesec dni, sedem ur je trajal njegov vzpon iz četrtega višinskega tabora na nadmorski višini 8000 metrov na južni vrh gore, tri ure je trajalo smučanje do baznega tabora na nadmorski višini 5600 metrov, kar pomeni, da je smučar premagal višinsko razliko 3200 metrov.

Pustolovščina se je začela 23. septembra 1992. leta, ko je Tardivel samo z lahkim nahrbtnikom na ramah prišel do drugega višinskega tabora nad znamenitim in nevarnim Ledenim slapom. Med vzponom je pozorno opazoval okolico in iskal prehode, kjer se bo lahko smučal, zvečer pa je v taboru poiskal šerpo, ki naj bi mu naslednje jutro v višje tabore nesel kisikovo bombico, plin, hrano in spalno vrečo.

Pa se je naslednje zgodnje jutro skoraj vse poradlo: najprej mu je šerpa, s katerim se je bil dogovoril za nošnjo, dejal, da ni sposoben iti višje, ker da ni čisto nič spal, potem pa je v šotor planil alpinist **Marc Batard** in Tardivelu brez pozdrava naravnost zagrozil, da mu bo razbil zobe (to je povedal še nekoliko bolj grobo), če si bo drznil v četrtem višinskem taboru spati v njegovem šotoru. Le malo pozneje so se stvari le uredile, ko je Tardivel pregovoril šerpo **Nawanga Thileja**, da mu bo v četrti tabor nesel opremo, kot posebno nagrado pa bo dobil Tardivelovo spalno vrečo (ki gotovo ni bila slaba). Preostalo opremo za višje tabore so že odnesli drugi nosači.

ŽIVČEN VEČER NA 8000 METRIH

Dne 25. septembra je Tardivel s komaj tri kilograme težkimi smučmi, izdelanimi posebej za to smučanje, in lahkim nahrbtnikom brez uporabe dodatnega kisika v desetih urah hoje prišel v četrti višinski tabor 1600 višinskih metrov višje. Posebno zadnjih sto metrov je bilo tako napornih, da je moral po vsakih dveh korakih počivati. Toda ko je prišel v ta višinski tabor, je z grozo ugotovil, da njegovega šotora ni nikjer in da šerpe niso držali besede. Na nekem kupu opreme je našel svojo kisikovo masko, reducirni ventil, plin in hrano, nihče od prebivalcev tega tabora pa ni nič vedel o njegovem šotoru. Ker si v Batardov šotor ni upal, se je vseлил v nekega drugega, si prižgal kuhalnik in si pripravil pijačo. Toda ko je bilo zadovoljstvo skoraj na vrhuncu, sta okoli osmih zvečer v šotor prišla dva Španca, brata **Inur-**

rateguil, ki sta bila karseda presenečena, ko sta v svoji votlini našla drugega medveda. Tardivel se jima je nekaj opravičeval, vendar deloma sploh nista dojela, za kaj gre, ker sta slabo razumela angleško, poleg tega sta bila videti nejevoljna, naposled pa za vse tri v šotoru niti ni bilo prostora. Tako Francozu ni preostalo nič drugega, kot da je pospravil svoje stvari in se znašel z vso svojo opremo v temni noči na višini 8000 metrov.

Šel je k drugemu šotoru, kjer je neznanemu alpinistu razložil, v kakšnih težavah se je znašel, neznanec, ki je bil Nemeč **Michael Dacher**, pa ga je povabil, naj prenoči pri njem.

Naslednje jutro je bilo v taboru karseda živahno: iz Batardovega velikega šotora sta se oglasila **Jean-Michel Asselin** in **Bruno Gallet**, ki sta skupaj s Španci in Nemci prejšnji dan bila na vrhu gore in sta povedala, da Batarda sem gor ne bo, ker je odnehal, in da sta v tabor prišla le dva od Špancev, ki so bili na vrhu, dva pa sta bivakirala na višini 8600 metrov in imata očitno težave.

SAM PROTI VRHU

V četrtem višinskem taboru je bilo takrat kot po bitki: Jean Michel (ki ga prijatelji imenujejo Jean-Mi) in Bruno sta imela snežno slepoto, prvi je videl le na eno oko, Španca, ki sta prišla v tabor, sta bila v noge močno pomrznjena, dveh pa sploh še ni bilo. Toda kmalu potem, ko so vsi štirje le odšli v dolino, je Tardivel na višini 8500 metrov videl človeka, ki je sestopal in tako sta mu Tardivel in šerpa **Ang Rita** šla naproti. Španec je povedal, da je tovariš ostal na sedlu, ker da slabo vidi, in tako je šepira odšel s pomraženim alpinistom, Tardivel pa proti južnemu vrhu Everesta, kjer je na višini 8400 metrov našel sestopajočega še drugega Španca z močno zmrazjenimi čisto rumenim nosom in pomrznjenimi nogami. Francoz mu je dal na obraz kisikovo masko, ki je Špancu hitro pomagala, da si je opomogel in skupaj sta sestopila do četrtega višinskega tabora, kjer so Španci poskrbeli za svojega tovariša.

Tardivel je potem vse popoldne talil sneg, si kuhal pijače, se v Batardovem šotoru popolnoma udomačil in se večkrat spomnil svojih francoskih tovarišev, ki sta bila odšla v dolino in mu pred tem zabičala, da mora ostati v tem šotoru, ker sta bila na moč jezna na Batarda, ki jima ni povedal, da ne bo šel višje na goro. V tem višinskem šotoru si je ta dan popolnoma opomogel in sklenil naslednji dan sam iti na vrh,

S smučmi na ramah je bil vsak višinski meter prigraran - enako kot vsak višinski meter smuka z Južnega vrha

kajti drugi francoski plezalci vsaj ta dan niso nameravali priti tako visoko.

Noč od 26. na 27. september je bila čudovito lepa in ob treh zjutraj je Tardivel mislil, da sanja, kajti veter je popolnoma ponehal. Skočil je pokonci, prižgal kuhalnik, kar iz šotora poklical švicarskega kolego Rafaela in hkrati zaslutil, da se tudi v drugih šotorih prižigajo luči. Ob petih zjutraj je bil pripravljen za pot, potem ko si je na nahrbtnik privezal še posebne zanj izdelane smuči znamke dynastar. - Še najbolj ga je vso pot skrbelo, kako se bodo obnesli njegovi novi čevlji znamke tecnica, o katerih so tovarnarji trdili, da so odlični, alpinista pa je vendarle skrbelo, ker je imel po omrzlinah iz prejšnjih let zelo občutljive noge, na mrz na tej gori pa so ga neprestano spominjale tudi hude omrzline francoskih, španskih in nemških alpinistov, ki so prejšnji dan odšli v dolino. Toda kolikor višje je Tardivel hodil, toliko bolje se je počutil v teh novih čevljih.

ČUDOVITA URA NA JUŽNEM VRHU

Na višini približno 8500 metrov se odpre nov svet: nenadoma se pokazeta Kitajska in Tibet s suhimi stepami in nepreglednimi obzorji in nenadoma so celo velikani smešno nizki, Makalu, na primer, ali Lotse, plezalcu pa se zdi,

kot da bi bil v letalu, ko so oblaki tako nizko v dolinah. Toda na tej višini se za človeka začenejajo tudi še večje višinske težave, ko se je treba po vsakih treh korakih ustaviti in se nadihati redkega zraka. Južni vrh se je Tardivelu zdel že čisto blizu, vendar so ure še kar minevale. Na višini 8600 metrov je videl snežno luknjo in v njej sledove, ki jih je pustil Španec, ko je moral tam bivakirati. Célo večnost je potreboval, da je prišel na Južni vrh in se sam sebi čudil, od kod jemlje energijo. Čeprav je sprva načrtoval, da se bo obrnil tisti trenutek, ko bo porabil zadnji kisik iz druge od dveh steklenic, se je pod Južnim vrhom počutil tako odlično, da je sklenil v vsakem primeru iti na vrh. Vendar je hkrati premišljeval nekako takole: v Himalaji nimam velikih izkušenj, s smučmi na hrbtu tudi ni kar tako hoditi po tako visokih hribih, tvegati nima smisla preveč, poleg tega je bil dotedanji smučarski višinski rekord 8100 metrov - čemu bi torej preveč tvegati!

Čisto sam je ob desetih dopolne prišel na Južni vrh Everesta. Bil je lep dan brez vetra. Na tem vrhu ni bilo Jean-Marca Boivina, ki naj bi prav tako smučal od tod, in ni bilo Nemcev, ki niso prišli gor, ker so se slabo počutili. Ali naj bi torej šel na glavni vrh, na najvišjo točko sveta? Premišljeval je: za smučanje je ta del gore popolnoma nezanimiv, že Jean-Mi in Bruno sta prejšnji dan tam odnehala, ker Hillaryjeva stopnja ni bila zavarovana, doma me čakata žena in otrok - čemu bi torej preveč tvegati? - Celu uro je bil na Južnem vrhu, občudoval pokrajino, fotografiral in po radijski zvezi govoril s tovariši. Potem si je pritrdil neoprenske prevleke za čevlje, si pripel smuči in se po treh tednih hoje z derezami počutil zares izvrstno, ko je začutil čar drsenja po snegu.

STRAH PRED PLAZOVI

Spust se je začel s previdnim in kar strahopetnim drsenjem, dokler ni tvegati prvih metrov pravega smučanja in prvega zavoja. Problem je bil seveda v njegovi glavi, ko je bila pod njegovimi nogami dva kilometra dolga in globoka strmina. Toda ko mu je prišlo na misel, kako bi pogledal njegov tekmeč **Christophe Profit**, če bi na tej strmini zagledal smučarja, se mu je vrnilo zaupanje vase: pogumno je zapeljal po 45-stopinjski strmini. Toda kmalu se je ustavil in kakšne četrte ure premišljeval, ali se bo na tej strmini in pri labilnem snegu utrgal plaz. Preprosto si ni upal zapeljati v strmino, kajti če bi ga vzel plaz, bi ga odnesel kakšnih 3000 metrov globoko s hitrostjo, ki bi bila še precej večja od rekordne smučarske hitrosti Japonca **Miure**, kar pa ga nikakor ni mikalo.

Tako je smučal kolikor je bilo le mogoče blizu skal, kolikor je bilo le mogoče redko ostro zavijal in poskušal biti kolikor je le mogoče lahek.

Takšno je bilo ponekod Tardivelovo smučanje z Everesta

Vseskozi pa je imel občutek, da ga bo zaradi pomanjkanja kisika in tudi zaradi strahu zadušilo.

Nekoliko nižje je vse skupaj postalo lažje. Ko je prismočal do slemena, je zapeljal na strmino Južnega sedla, se spustil v ozebnik in tam je bil sneg, kakršnega si je lahko samo želel: veter ga je obrusil, da je bil popolnoma gladek. Sploh ga ni več metalo in prestavljalo, tako da si je lahko celo privoščil precejšnjo hitrost. Predvsem pa ni bilo nobene nevarnosti plazov več, kar je pomenilo, da je bil to pravi visokogorski smučarski raj.

Že je zagledal šotore na Južnem sedlu, ki so se mu vse bolj bližali, tako da se je vse bolj počutil tako, kot da bi bil v Alpah.

Dobro uro je potreboval z Južnega vrha do četrtega višinskega tabora. Prav zadovoljen je bil, ko je našel »svoj« šotor. Vendar se v njem ni ustavljal za toliko, da bi si počel odpočiti, saj je bilo še prezgodaj in je hotel ta dan prismočati do drugega višinskega tabora. V šotoru je le stalil nekaj snega in si s tekočino napolnil steklenico.

Do nadmorske višine 7000 metrov je imel pred seboj še nekaj dolgih in do 40 stopinj strmih pobočij. Vendar je takrat že vedel, da ga iz drugega višinskega tabora gledajo tovariši, kar mu je kar gónilo. Nekoliko nižje je naredil precejšen ovinek proti jugozahodnemu pobočju, da je pozdravil Ruse, ki so od tod napredovali proti vrhu.

HIMALAJSKE SMUČARSKÉ POČITNICE

Dne 28. septembra je Tardivel užival v dolgem smuku po zahodnem ozebniku, kjer je lahko razvil precejšnjo hitrost, in naposled prismočal do Ledenege slapu. Prepričan je bil, da ga do tega dne ni še nihče prismočal, ker ga preprosto skoraj ni mogoče prismočati. Njemu je to vendarle uspelo s previdno vožnjo med seraki in lavinskimi nanosi, tako da se je prebil po Zahodni rami. Pri tem mu je ravno pravšnja plast novega snega prišla zelo prav, ko je prekrila ostanke plazov. Že ponoči je prismočal v bazni tabor.

Medtem ko so njegovi francoski alpinistični tovariši čakali na ugodno vreme, da bi šli na vrh najvišje gore, je Tardivel takoj naslednji dan odšel domov k svoji majhni družini. Pravi, da je bilo to njegovo rekordno smučanje podobno lepim štiridnevnim himalajskim smučarskim počitnicam.

(Bergsteiger)

Votlo mehiško pogorje

Pred meseci je švicarsko-mehiška odprava razpela svoje šotore v pogorju Mazateca v Mehiki. Glavni cilj je bil podzemna jama Kijahe Xontjoa, ena od najglobljih jam na zahodni polobli. Jamarji so odkrili približno pet kilometrov novih rovdov, tako da je bila jama tedaj dolga 19 kilometrov.

V bližnji in do takrat do globine 275 metrov raziskani jami P-17 so takrat prodrli še globlje, in sicer do globine 600 metrov, s tem pa so jamo podaljšali na poldrugi kilometer skupne dolžine.

Do velikanskega presenečenja je prišlo, ko

so ugotovili povezavo med P-17 in Kijahe Xontjoa, kar je celoten jamski sistem poglobilo na 1160 metrov. Odkritje se je posrečilo trem članom odprave: **Joan Marc Jutzet**, **Laurent Dechanez** in **Ernest Garza** so bili srečni odkritelji. Na zemeljski površini so raziskovalci naleteli na dotlej neznano kraško jamo, ki se je pokazala kot arheološko izredno zanimiva.

Švicarski jamarji že šest let zelo uspešno sodelujejo s svojimi ameriški kolegi. Upajo, da bodo letos lahko skupaj nadaljevali raziskave v pogorju Mazateca.

József Nyka

MED NEBOM IN SNEGOM

SIMON ČOPI

Po mesecu odlaganj sva bila končno na poti. Na najino presenečenje naju je stari golf pripeljal do Chamonixa brez tankanja v Italiji. Le pred predorom sva za vsak primer dotočila iz kantice nekaj litrov, da ne bi ostala - tako kot Rejc - brez bencina na sredini tunela.

Zbudijo naju smetarji na parkirišču žičnice, ob pol osmih pa že dirjava po Chamu in iščeva sneg. Na vodniškem uradu nič ne vedo; zveva le to, da je v gorah nekaj novega snega. Samo vremekar je »natančno« vedel, kar je pač vedel: jutri, v sredo, bo slabo vreme, v četrtek popoldanske nevihte, v petek mogoče izboljšanje. Danes greva torej na ledenik Argentiére pogledat, če je kaj snega, če ga ne bo, pa letiva v Švico.

Med psihičnimi pripravami na 1500-metrski vzpon z vso smučarsko opremo, cepini, derezami in hrano za nekaj dni naju zmoti neki možak in pove, da sneg je. Kar privzdignilo naju je in po petih urah dviganja z 20-kilogramskima nahrbtnikoma sva v koči. Napol mrtev se ukvarjam s kuhalnikom, ki štrajka, Marko pa še kakšne pol ure sanja o toplem čaju. Med dostopom sva med oblaki za trenutek videla Aiguille Verte z dovolj snega. Ostala bova torej in čakala na boljše vreme.

ČAKANJE NA VREME IN SNEG

Spiva do onemoglosti in uživava v slabem vremenu. Jutri, v četrtek, naj bi bilo vreme dopoldne jasno. Ponoči se od pol enih naprej budiva vsako uro. V mislih imava tri ture, odvisno pač od ure, ko se bodo prikazale zvezde. Ob pol sedmih odpade tudi turni smuk in vsa izmučena od iskanja zvezd zaspiva.

V sredo in četrtek, v dne, ko sva z Markom izumila nekaj novih iger s kockami, je zunaj nasnežilo in napihalo do 30 centimetrov novega snega. Ko že dvomim v petkovo izboljšanje, prikolovrati iz doline Francoz, ki pove o vremenu vse dobro, a je brez hrane. Nasitiva pač prišleka in ga oskrbiva še z malico za jutri ter ugotoviva, da lahko napol lačna vztrajava v tej pasti le še dva dni.

V večernih urah se zjasni. Skozi objektiv si lahko od blizu ogledava ozebnik Couturier v Aiguille Verte. Dolina se je odela v barvo zahajajočega sonca in lepo je.

Od desetih do dveh zjutraj mi je strah pred napihanim novim snegom ukradel kar nekaj spanca. Po uri motoviljenja v koči se končno zapeljeva čez ledenik pod Verte. Do vstopa v

ozebnik je še slabih 400 višincev ledenika. Ob robu stene gaziva ponekod precej več kot 30 centimetrov snega, ki se ga je hrib sprosti otresal. Ne vem čez koliko razpok sva bredla. V temi sva jih kot slepca iskala s palicami.

Čez ozebnik pohitiva. Višje kot sva, položnejši se nama zdi. Napihanega snega ni in tudi na led pod novim snegom ne naletiva. Po šestih urah gaženja sva na vrhu Aiguille Verte. Počivava in paseva oči, tudi Gervasutti v Taculu je zasnežen.

NAJBOLJ UŽIVAŠKA TURNA SMUKA

Imava 100 metrov do vstopa v ozebnik, naklon 45 stopinj je ravno pravišnje ogrevanje. Potem pa zapeljeva v 900 metrov globok klanec, kjer naklon ne pade pod 50 stopinj. Prvi zavoj: ni težko, razmere so odlične. Včasih splazi. Zavoj ... zavoj ... zavoj ... Nekje nad sredino je ozebnik najbolj strm - 300 metrov vseskozi 55 stopinj. Strmino opazim le, če pogledam predaleč v dolino. Skrbno nadzorujem bližnjo okolico in svoje telo, ki smuča. Ko pa se naklon ublaži za stopinjo ali dve, se mi zazdi, da sem že na položnem.

Smučarski mojster mora biti, kdor se s smučmi na nogah spusti po ozebniku

Toplo sonce zelo hitro predeluje sneg, ki postaja vse težji. Hitiva po spodnjem delu ozebnika. Marko, ki z boardom za zavoj rabi več prostora, na tako širokem in odprtem snežišču uživa. O taki smučarji sem tudi jaz dolgo časa le sanjal. To je pravi ekstremni »smuk«, ne pa slalom med skalami Julijskih Alp!

Sonce bije v glavo in v stenah grmi. Ves novo zapadli sneg pod 3500 metri leti dol. Vlečeva se čez poldrugi kilometer širok ledenik, ki mu ni videti konca. Najraje bi se odpeljal v dolino na obilen obrok v vasico Argentiere. Po dveh urah spanca sredi dneva se že vidiva na vrhu Les Courtes, pogledi pa nama uhajajo na pravkar presmučan Verte. Sonce sva naučila topiti sneg, žejna sva ...

Prezgodnja sva in prehitra, sneg na ledeniku še ni utegnil zamrzniti. Sredi severovzhodnega ozebnika v Courtih si skopljeva poličko in čakava na sonce. Marko tu in tam zakinka, jaz pa sem to noč tako sladko spal. Po sončnem vzhodu nadaljujemo do vrha. Polovica ozebnika je v »suhem snegu«, pol pa je splazenega - trd zamrznjen star sneg je tam. Ozebnik je čisto raven in širok. Odsmučam ga v enem zamahu in na ledeniku ulovim drugi sončni vzhod tega dne. Ko se obrnem, je Marko 800 metrov višje le pika, ki se pripravlja na spust. Smešno, še nikoli nisem od daleč opazoval smučarja, ki dela »neumnosti«.

To je najbolj uživaška turna smuka doslej. Če se bodo Courti kdaj prekucnili, bo na tej flanki zagotovo letališče.

Ob pol desetih zjutraj sva po dveh kilometrih drvenja po zamrznjenem ledeniku spet pri koči - brez hrane in lačna. Greva dol. Toda kar ostal bi ...

SMUČANJE Z MT. BLANCA DU TACUL

Po dveh dneh »počitka« in tavanja po Švici v okolici Zermatta, kjer nisva našla točnih podatkov o razmerah v gorah, nama ni preostalo drugega, kot da se vrneva v Chamonix in izkoristiva še zadnji dan lepega vremena pred poslabšanjem. V ponedeljek zvečer sva si komaj priborila prostor za spanje v hodnikih žičnice na Aiguille du Midi. Torej pa - temu bi se lahko reklo izkoristiti dan.

V temi ne najdeva ugodnega prehoda čez robno poč v ozebnik Gervasutti, zato se odpraviva kar nekaj metrov navpično navzgor. Vse je zamrznjeno, ozebnik se je že znebil odvečnega snega. Spet dirjava. Pred tremi urami in pol sva bila še v spalki, zdaj pa sva na vrhu Mt. Blanca du Tacul. Marko si je postal na boardu in spi. Jaz bentim: čakala bova več kot dve uri. Ob sedmih opazim topljenje snega na smučarskih čevljih. »Zato, ker so črni,« se oglasi zaspané na moje nerganje o odhodu. Jaz imam namreč raje trši sneg brez projektilov za hrbtom.

Zahvala za zlati znak PZS

Nekaj let je že minilo, odkar je **Hans M. Tuschar**, »Boroveljčan, ki živi na Dunaju, po očetu, domačinu iz Idrije, Slovenec, po materi Korošici Nemeč, po poklicu inženir in po srčnem nagnjenju umetnik,« kot ga je po izidu njegove monografije o Karavankah predstavil **Stanko Klinar** v Planinskem vestniku, izdal svoj vodnik po Karavankah in monografijo teh gorá. Obe knjigi razodevata, kot piše prof. Klinar, izjemnega ljubitelja koroško-slovenskega mejnega gorovja, do katerega je izpovedal ljubezen v besedi, sliki in pesmi. Klinar konča svojo predstavitev Tuscharjeve monografije z besedami, da je »knjiga dokaz, da je tudi doma brez publicističnih žarometov, ki sijejo s Himalaje, mogoče živeti planinsko potešeno, človeško toplo in umetniško bogato življenje«.

Ob lanski otvoritvi slovenske planinske razstave na Dunaju je avstrijskemu planinskemu tovarišu Tuscharju predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar** izročil zlati častni znak PZS, za katerega se je g. Tuschar sredi letošnjega januarja s pismom v slovenskem jeziku takole zahvalil:

»Spoštovano predsedstvo, dragi planinski tovariši!

Dovolite, da se Vam lepo zahvalim za visoko čast, ki ste mi jo izkazali s tem, da ste mi podelili zlati častni znak vaše zveze. Nosil ga bom s ponosom in največjim spoštovanjem. Odlikovanje sem v Vašem imenu prejel iz rok predsednika gospoda Brvarja novembra 1993, ko smo otvarjali razstavo ob stoletnici Planinske zveze Slovenije na Dunaju. Počastitev me je navdala z velikim veseljem in me je globoko prevzela; odkrito rečeno, bilo mi je celo nekoliko nerodno. Podeljeno odlikovanje me močno zavezuje, da se bom tudi v prihodnje prizadeval za vse mi svojimi skromnimi sredstvi za to, da bomo v duhu, ki preveva nas planince, vedno znova pripravljeni seči drug drugemu v roke v prijateljstvu, odprtosti in medsebojnem razumevanju.

Dragi planinski tovariši, še enkrat Vam izrekam iskreno zahvalo in upam, da se bo kmalu našla priložnost srečati se z Vami osebno na kakšni prireditvi ali pa na enem izmed naših ljubljenih vrhov.

Prejmite prisrčen planinski pozdrav!

Vaš vdani

Hans M. Tuschar.«

Ozebnik je ob osmih že več kot odpuščen. Vzbuja mi čudne občutke, verjetno zaradi ogromnih serakov na vrhu, ki čakajo ... Sneg je vedno bolj podoben vodi in tu in tam kaj prileti. 50 do 53 stopinj je, le prvih nekaj metrov čez prebito opast 55. Dol, čimprej iz tega korita! Zadnje metre smučava že po 30 centimetrov debelem gnoju. Nerodna robna poč. Skok ... Popoldne sva v avtu in pozno zvečer skozi čeden labirint grmov v Žireh. Uro kasneje pa že mečem kamenčke v okno ...

MAJHNA LEKCIJA O DESKANJU

O tehniki smučanja v strmih pobočjih je bilo že marsikaj napisanega, zdaj pa še Markovih nekaj besed o snow boardu.

Napake pri takem smučanju ne sme biti, ker bi bila skoraj gotovo usodna

Tako kot pri smučanju je tudi pri deskanju zelo pomembno tako vzpostavljanje kot ohranjanje ravnotežnega položaja, le da pri deski stojš samo na enem robniku. Z desko lažje narediš zavoj, ker je krajša, vendar pa je deska širša in se to nekako izenači, predvsem pri velikih strminah, kjer moraš biti čimprej ponovno v stiku s snegom.

Če preveč skačeš iz zavoja v zavoj, potem v ovinku dobesedno padeš v globino in to hitrost moraš potem zmanjšati. Zato je bolje, da je deska v zavoju čim bližje podlagi.

Pri deski ločimo dva zavoja: »Front side« je lažji, predvsem psihično, saj si z obrazom v strmino in si lahko dostikrat pomagaš z roko. Pri zavoju »back side« pa je težišče na zad-

njem robniku oziroma na petah. Za varen spust moraš oba obvladati v enaki meri.

Po trdem ledenem terenu je vožnja zelo nevarna (predvsem zavoj back side), zato jo sam v glavnem ne izvajam (odvisno od težavnosti smeri).

Na zmrznjenem snegu se moraš vsak zavoj ustaviti, ustavljaš pa se tudi s pomočjo cepinov. Torej so razmere pri deski izredno pomemben dejavnik. Najboljši je pršič ali rahlo odjužen sneg na trdi podlagi. Sam smučam z desko dolžine 158 cm, trdimi vezmi in čevlji, v katerih udobno hodim in dobro smučam.

Marko Čar (AO Žiri - deska) in **Simon Čopi** (Soški AO - smučke) sva v začetku lanskega junija v gorah nad Chamonixom opravila naslednje spuste: 4. 6. 1993 Aiguille Verte, 4122 m, ozebnik Couturier, 1000 m, 50-55, VI; 5. 6. 1993 Les Courtes, 3856 m, NE ozebnik, 800 m, 47-49, V; 8. 6. 1993 Mt. Blanc du Tacul, 4248 m, ozebnik Gervasutti, 700 m, 50-55, VI-. Mesec pred tem sva »za trening« ponovila v Julijcih: v SZ ostenju Kanjavca Aerotic, desno od te novo lažjo smer, Skrito diagonalo v Velikem špičju (levo od Tumove), presmučala S steno M. špičja ter v smeri poti smučala z Jalovca in Mangarta.

Ježevci za varnejšo hojo po gorah

Spadam v starejšo generacijo hribolazcev, ki radi zanesljivo hodimo, posebno sedaj pozimi, ko so steze poledenele, sneg pa trd in srezast.

Že vse leto 1993 me je morila misel, kako bi se opremil za tiste zlizane, spolzke hribovske površine, pa tudi za zbit poledenel sneg, kjer se človeku zdi, da dereze še niso potrebne, vendar pa je hoja na njih z običajnimi orebrčenimi podplati iz gume ali podobne umetne snovi nezanesljiva.

Leta 1993 sem si nabavil gumijaste natičake »Weissenfels«, opremljene z žeblički spikes. V nekaterih primerih so ti natičaki prav imenitni, na zahtevnejših stezah pa se natičaki le preradi snemajo in včasih se guma natičacev celo raztrga.

Porodila se mi je ideja, da bi bilo bolj smotno, če bi bili podplati gojarjev armirani s spikesi na trajen način. O tem sem poskušal prepričati nekatere proizvajalce gorske obutve v Sloveniji, vendar razen začetnega zanimanja nobeden od njih ni pokazal resnejšega zanimanja. Dobil sem celo informacijo, da so nekatera podjetja po svetu proizvajala podobno obutev, da pa sedaj opuščajo takšno proizvodnjo. Vzroki opuščanja so ali naj bi bili poškodovanje podov v planinskih domovih, obraba spikes konic zaradi abrazije ali morda še kaj drugega s komercialnega področja. Zanimivo je tudi to, da

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

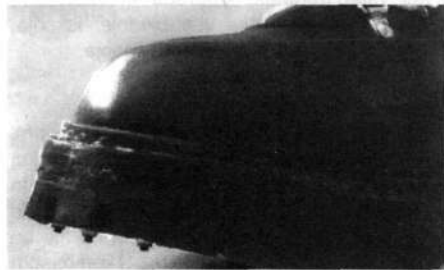
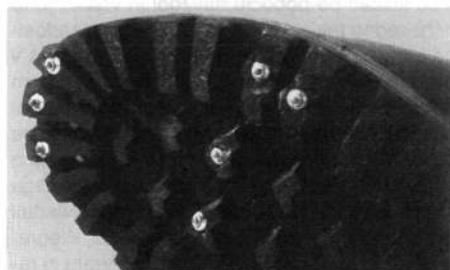
NEBO NAD AFRIKO

IZTOK TOMAZIN

Nebo nad Afriko je nova knjiga dr. Iztoka Tomazina, vsestranskega »lovca na sanje«, vrhunskega alpinista, ekstremnega smučarja, zmajarja, jadralnega padalca in alpinističnega pisatelja. Pripoveduje o eni od najlepših in tudi najbolj tveganih avtorjevih avantur. Iztok Tomazin je v začetku osemdesetih let dosegel nekaj, kar ni pred njim kljub številnim (tudi tragičnim) poskusom uspelo še nikomur. Na lastnih ramah je prinesel na skoraj 6000 metrov visoki Kilimandžaro letalnega zmaja ter z njim ne samo poletel z najvišje afriške gore, ampak se je ob spretnem in tudi tveganim manevriranju celo dvignil visoko nad njen vrh, tam dalj časa jadral in nato z nevarnim poletom v slabem vremenu preletel štirideset kilometrov širok pas neprehodne afriške džungle. Dejanje, ki je bilo na skrajni meji človeških zmožnosti in za katerega je poleg znanja, poguma, moči in

sreče nedvomno potrebna tudi skoraj umetniška intuicija.

Svojo avanturo nam Iztok Tomazin tudi tokrat ponuja v izbrušenem literarnem slogu ter s premišljeno kompozicijsko dramaturgijo, ki ponovno potrjuje, da gre za nadarjenega in tudi že izkušenega pisca. Tomazin s svojo literarno ambicijo daleč presega povprečno alpinistično in avanturistično potopisje. Prav literarnost njegovega duktusa nam tudi pomaga zaslutiti končni domet pričujoče knjige, ki nikakor ni le v opisu zunanje avanture, ampak v poskusu evociranja enkratnega notranjega doživetja. Kot je na Ikarjevi sledi uspevalo že Exuperyju in Richardu Bachu, nam tudi Tomazin - ob sugestivnem opisu jadriranja nad vrhom gore - posreduje sanjska občutja ob enem od svojih najdrznejših »korakov do sanj«, s katerim nedvomno presega doživljajski svet, v katerega smo ujeti s svojim vsakdanom. Podobno kot Ikar ali Jonathan Livingston Galeb namreč v

so bili proizvajalci te obutve v takih deželah, kjer prevladujejo abrazivne hribine, kot na primer Japonska.

Kot trdoglavemu planincu mi ni preostalo nič drugega, kot da sem se odločil, da si bom sam oskrbel zaželeno obutev. Po vztrajnem iskanju sem našel vulkanizerja, ki je imel orodje in material za montažo spikesov in sem si opremil par gozdarjev na zaželeni način.

S svojega stališča lahko danes trdim naslednje:

S spikesi opremljene obutve do danes še nisem dokončno preizkusil. Lahko pa že danes dam oceno takih podplato.

Pozitivne lastnosti:

Podplat »jezevec«, armiran s spikesi, ima znatno boljše oprijemno trenje na vsako gorsko površino, pa najsi bo suha, vlažna ali poledenela. Jezevec ne more nadomestiti derez, vendar daje občutek zanesljivejše hoje in boljše stopinje. Konice spikesov štrlijo iz podplata le za dober milimeter, na jezevca je možno navezati

dereze kot na običajen gumijast podplat, spikesi se ne zatikajo v skalne razpoke, kot na primer nastavki trikun, jezevci pa so tudi uporabni v vsakem letnem času. Zaradi izredne trdote konic spikes se na karbonatnih hribinah konice komaj ogulijo, čeprav jih glede trajnosti nisem dovolj preizkusil. Mislim, da lahko jezevec prispeva k zmanjšanju nesreč v gorah, kar je najpomembnejše.

Negativne lastnosti:

Pri hoji jezevci »škripljejo«, kar gre nekaterim »v zobe«. Vstop s tako obutvijo v planinske domove ne more biti dopusten zaradi poškodbe podov vseh vrst. Potrebno bo torej jezevce sezuvati pred vstopom v koč.

Vesel bi bil, če bi jezevce preizkusilo več planincev, ki bi po določenem času izmenjali svoje izkušnje. Tu mislim na planince vseh vrst, od običajnih do alpinistov in tudi vojakov. Rad se bom pogovoril z vsakim interesentom.

Jurij Kolenc, Ferberjeva 21, 61000 Ljubljana,
telefon 061/575 543

prostem letenju zajadra v tisto neomejeno svobodo, ki po svoji breztežnosti presega tudi »neznosno lahkost bivanja« in omogoča - skoraj dobesečno - »dotikanje neba«. Tako dosega Nebo nad Afriko tisto kakovostno raven, kateri se zmorejo - ne le na Slovenskem - ob Nejcu Zaplotniku približati le redki alpinistični pisci.

Tomo Virk

Iz knjige Iztoka Tomazina »Nebo nad Afriko«, ki jo je avtor podnaslovil »Polet z zmajem s Kilimandžara«, objavljamo poglavje Globina, kjer napetost doseže enega od vrhuncev: vse se že zdi, da polet ne bo mogoč ...

Knjigo je čisto zadnje dni minulega leta izdala založba Didakta. Delo je opremljeno z več barvnimi in črno belimi fotografijami ter nekaj zemljevidi. Ljubiteljem gorskih pustolovščin knjigo vsekakor toplo priporočamo. (Op. ur.)

GLOBINA

So preizkušnje, ki zaradi svoje usodnosti prinašajo največ življenja. Življenja na robu. Tveganje ni samo sebi namen in smrti nikoli ne izzivam, ker je preveč lepo živeti. Živeti polno, kar pa ni mogoče brez jasne izkušnje smrti. Živeti vsak trenutek, katerega enkratnost in neponovljivost osmišlja vse bivanje: iskanja, napore, odrekovanja, trpljenja in tveganja.

Natančno naštudiram smer teka. Najprej stečem navzdol sam, brez zmaja, a že po nekaj korakih v spodmikajočem se pesku zdrsnem in skoraj padem. Z zmajem na ramenih bo še mnogo teže in edino upanje mi bo, da me bo vzgon vetra čimprej odlepil od tal. S kompasom približno določim smer leta skozi megleno morje, ki zaliva ravnino, do mesta Moshi, od katerega me loči dobrih petintrideset kilometrov zračne črte. Upam, da mi bo uspelo prileteti do tja, saj se s pobočij Kilimandžara skoraj do mesta razprostirajo neprekinjeni pragozdovi, kjer je nemogoče varno pristati.

Oprtanje letalnega pasu in padala ter pipe njanje pod zmajem je za vsakega zmajarja natančen in slovesen obred, katerega zaznamuje predvsem vznemirljiva bližina vzleta. Ko si enkrat pripet pod krila, je vse drugače. Zbližanje s kovino, s katero si spojen, in s platnom, ki drhté lovi tok zraka, ki te bo ponesel nad globino, je spontano, skoraj trenutno. V zraku smo eno.

Vzlet z zmajem ali start, kot mu navadno pravimo, sodi v vrh najbolj usodnih in skoncentriranih trenutkov v življenju vsakega zmajarja. V visokih gorah še posebej. Tistih nekaj sekund, kolikor običajno traja, moraš iztisniti iz sebe vse do zadnje trohice energije in pozornosti. Na vso

Letalec je na lastnih ramenih pritvoril letalnega zmaja na vrh gore, da je potem lahko poletel z nje: na 4500 metrov visoki planoti med Kibom in Mawenzijem

moč stečeš po pobočju navzdol in včasih je to dobesečno tek za življenje, saj se brez zadostne hitrosti ne moreš dvigniti v zrak in treščiš v dolino. Če se to zgodi na ne prestremem travnatem pobočju, jo lahko odneseš z lažjimi poškodbami in polomljenim zmajem, če pa startaš v gorah, kjer je pod vzletnim mestom običajno prepad, je padec usoden. Vrh tega moraš pred in med tekom popolnoma obvladati deset metrov široko in okrog trideset kilogramov težko konstrukcijo, ki ti čemi na vratu in ramenih. Vsak nagib krila ali sprememba idealnega vpadnega kota kljuna prav lahko pomeni padec. In med divjim tekom moraš paziti še na to, da se ne spotakneš, kar je na gruščnatem ali skalnatem terenu dostikrat prava umetnost. Med drvenjem pač ne moreš gledati pod noge, da bi se izognil morebitni oviri.

Na vrhuncu teka pa moraš pravočasno zaznati trenutek, ko vzgon že prijmlje. Takrat se z glavno naprej še odrineš in požeš v globino. Če storiš to za hip prezgodaj, boš padel, če pa si prepozen, ti lahko veter obrne zmaja in treščiš nazaj v pobočje ... Angleško govoreči letalci imajo preprost pregovor, katerega srhljive kratkosti nikoli nisem maral, čeprav še posebno drži za starte z zmajem v gorah:

»Fly or die!«

Start na Kilimandžaru bo po zahtevnosti najbrž presejal vse moje prejšnje starte, od katerih so bili nekateri, zlasti tisti v visokih gorah, prav dramatični. Redek zrak daje na višini blizu šest

tisoč metrov precej manj vzgona in temu primerno hitreje bom moral teči kljub vetru. Ta je tako močan, da moramo zmaja trije držati, da ga ne odpihne. Žal piha nekoliko od strani, kar mi bo start še otežilo. Zmaja bom tik pred in med tekom zelo težko sam obvladal, ker ga bodo pomočniki takrat morali spustiti. Prste na rokah, s katerimi uravnavam vpadni kot, zaradi mraza komaj čutim. Grušcnata strmina pod menoj je kot ustvarjena za spotikanje, svoje pa bo prispevala tudi utrujenost po naporni nošnji in včerašnjem ter današnjem vzponu na vrh. Mnogokrat še v mislih stečem navzdol in se poženem v prazno. Ponavljam srhljivo izkušnjo prihodnosti. Potem še zadnjič ponovim navodila Alešu in Maji, ki mi pomagata obvladovati zmaja in s svojo težo preprečujeta, da bi me veter z njim vred pahnil z grebena. Na ukaz bosta morala v trenutku izpustiti in se oba hkrati umakniti, da bom mimo njiju v polnem teku zdrvel v globino. Oba prvič sodelujeta na zmagajarskem startu in komaj upam pomisliti, kaj se bo zgodilo, če bosta napravila napako. Vsekakor je to šibka točka mojega načrta, a v današnjih pogojih drugače ne gre.

Pripet v težišče široko razkoračen trdo oklepam hladne cevi krmilnega trikotnika, ki mi z vso težo zmaja pritiska na ramena. Lovim ravnotežje v spodmikajočem se grušču. S stopali vrtam v tla, da bi prišel do trdnejše podlage in opore za odziv, a čevelj se kar pogreza. Pogled v globino mi vsiljuje eno samo misel: »Prepozen sem! Megla.«

Naglica in napetost med pripravami na polet sta mi doslej pomagala krotiti strah. Sedaj pa ni

ničesar več, kar bi mi meglilo usodnost naslednjih trenutkov. Biti brez strahu pred temi trenutki bi pomenilo samomor.

Orjaški valovi megle že zalivajo dobršen del pragozdov. Luknje v sivem morju so vse manjše in redkejšje, najvišje meglice pa že plujejo proti visoki planoti med Kibom in Mawenzijem. Le temna modrina neba nad nami je zaenkrat še neskaljena.

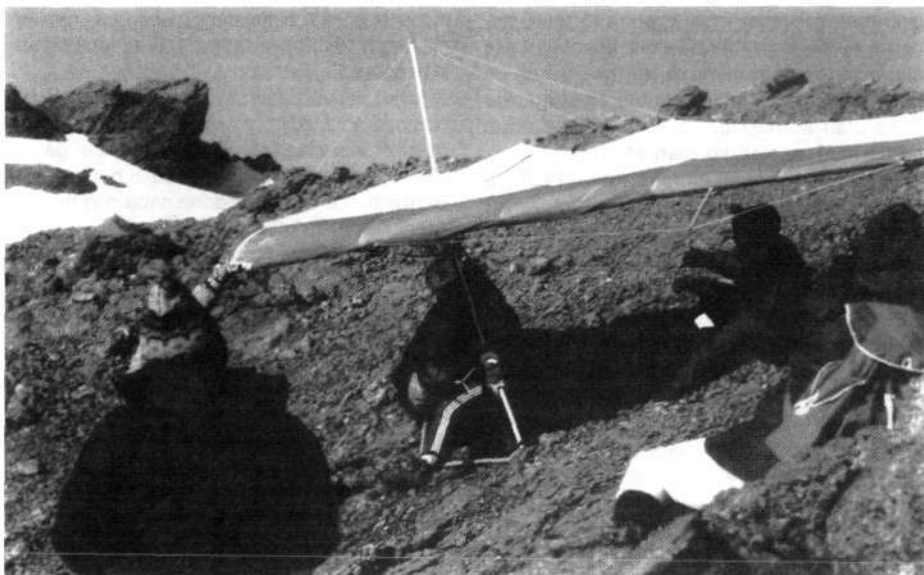
Vendar sem se že odločil in moja resničnost se bliskovito oži. Ni več sonca, Mawenzija, megle, ne tovarišev, ki razporejeni po okolnem skalovju napeto opazujejo. S Kilimandžarom sem telesno in duhovno v stiku samo še s podplati nog v gorskih čevljih, ki se zažirajo v spodmikajoči se grušč. Zdaj-zdaj bodo zatopotali, da bo grušč rezko zašumel in frčal vsenaokrog. Čutim jih kot zadnjo, trgajočo se vez z zemljo, kot zadnjo nevarno oviro, ki me lahko spodseka tik pred veliko izpolnitvijo.

Za nekaj trenutkov pogledam še Pika, ki v strmini kakih dvajset metrov pod menoj meče v zrak papirčke, ki jih veter bliskovito zvrtniči in odnese. Tako lahko še zadnjič ocenim njegovo hitrost in smer. S pogledom ošinem še Majo, ki se oklepa jeklenice drhtečega desnega krila, in Aleša, ki stoji točno pred menoj in trdo drži kljun zmaja. Napeto čakata ukaza. Ko bom zavpil, bosta oba samo še resna ovira, če se ne bosta takoj in oba hkrati umaknila.

Neznosna napetost se stopnjuje. Čakam zadosti dolg presledek med najmočnejšimi sunki vetra. Predvsem pa čakam trenutek usodnega prebliska, ko bodo odpadli še zadnji pomisleki in se bom pognal. Moj temeljni občutek je še vedno strah, a prekriva ga vse drugo: neznosna napetost pred dejanjem, silovita lepota in divjina okolja, bučanje vetra in ječanje ogrodja

Iztok Tomazin je pred časom z zmajem že poletel z vrha Mont Blanca, najvišje evropske gore

Težave tik pred poletom s Kilimandžara

zmaja, hrepenenje, ki se zdi tik pred izpolnitvijo, čarobna privlačnost neba nad Afriko, veliko pričakovanje in slutnja najveličastnejšega doživlja doslej.

Zavpijem. Aleš in Maja spustita zmaja in oba hkrati kot dve sencji zdrsneta v stran in na tla. Silovit pritisk nasprotnega vetra mi prepreči, da bi se v istem trenutku pognal v globino. Spodrsne mi, za hip zalovim ravnotežje in zastanem v prevešanju navzdol. Veter mi takoj dvigne levo krilo in prične obračati zmaja. V zavesti kot krik še lebdi trenutek odločitve, ko bi moral izbruhniti v popolnem naporu in steči po strmini navzdol. Toda za dejanje je že prepozno. Zamudil sem dragocene desetinke sekunde. Veter že grabi šestnajst kvadratnih metrov letalne površine zmaja. Zdaj-zdaj bo od spodaj zajel obe krili in me kljub skrajnim naporom, da bi se obdržal, pahnil čez greben v prepad. Alešu in Maji zakričim, naj zagrabit zmaja. Na srečo se pravočasno odzoveta.

Vse se ponavlja. Zelo slab občutek, pogojen z zahtevnimi okoliščinami in neuspešnim prvim poskusom, se umika popolni zbranosti. Spet čakam napet do skrajnosti, sklonjen naprej gledam v globino, ki jo dojemam polneje kot

kdajkoli poprej. Nakopičena energija in odločenost poleteti postajata nevzdržni. Zavestno ju ne morem več uravnati.

Po centimetrih se prevešam naprej in globoko vdihnem, da bom spet zavpil Alešu in Maji, naj spustita zmaja. V drugem poskusu se bom pognal v zrak proti pragozdovom in ravnini, ki ju zaliva megleno morje skoraj pet tisoč višinskih metrov pod menoj...

... in potem zaznam - ne glas, ne občutek, samo svarilo, ki me v zadnjem hipu, tik preden se hočem pognati, vsega prepoji. V poplavi adrenalina mi srce silovito razbija, globoko diham in noge mi zadrhtijo. Zmaja spet postavim na tla. Preveva me jasen občutek, da sem odnehal in se rešil v zadnjem trenutku. Da bi bilo hudo narobe, če bi se tokrat pognal in stekel v globino. Padel bi in se raztreščil. Ne vem zakaj, vem pa, da to drži. Morda je takrat po strmini navzgor prihajal zvrtničen sunek vetra, ki sem ga intuitivno zaznal, še preden me je zajel, morda v tistem trenutku nisem bil zmožen iztisniti iz telesa zadnjih nujno potrebnih trohč energije. Nikoli ne bom točno vedel.

Toda kdaj bo pravi trenutek? Vse kaže, da sem ga že zamudil. Morda pa ga danes sploh ni bilo in ga ne bo.

Jutro se preveša v dopoldan in minil je že čas, ko je po izkušnjah redkih srečnežev, ki jim je to uspelo, še mogoče poleteti s Kiba. Dolgi megleni jeziki že ločujejo Kibo od Mawenzija, iz sivega morja nad pragozdovi in nad ravnino poganjajo prvi kopasti oblaki. Le vprašanje časa se zdi, kdaj se bodo nad goro zgrnile vsakodnevnne nevihte. Takrat bo treba pobegniti z gore brez misli na karkoli drugega.

Sodelavcem in dopisnikom se opravičujemo, ker jim letos še nismo poslali nobenega honorarja za prispevke v Planinskem vestniku. Novi zakon o društvih namreč nalaga društvom izredno visoke davščine, ki jih morajo plačevati ob izplačilu vsakršnih honorarjev ali povračilu stroškov svojim članom. Vodstvo PZS to zdaj ureja in se nadajamo, da bomo obveznosti do svojih sodelavcev lahko prav kmalu poravnali.

Uredništvo PV

PREČUDOVIT JASEN DAN NA POBOČJU PECE

ZIMSKO SONČENJE NA 2124 METRIH

LEON VRHOVŠEK

Bilo je hladno februarско jutro, ko me je mama nekaj minut pred peto zjutraj prebudila in sem še napol v snu premišljeval, ali zimski pohod na Peco odtehta še nadaljnje tri ali štiri ure spanja. Ker sem na sluzenju vojaškega roka v Slovenski Bistrici, kjer zgodaj vstajamo, mi je bila vsaka ura spanja dragocena. Le obljuba, ki sem jo dal Potiskovemu Alešu, da pridem ponj ob pol šestih, me je spravila pokonci. Oblekel sem se, na hitro nekaj pojedel, pobral že prejšnji večer spakiran nahrbtnik, sedel v avto in se odpeljal. Nemirnega srca in z upanjem, da bova zopet preživela lep dan v gorah, sva se odpeljala iz Radizla proti Koroški. Po poti naju je spremljala poledica in takšna megla, da bi ponekod v Dravski dolini potreboval škarje, da bi sploh še videl cesto. Ob tem sva se spomnila Matejeve definicije megle. Takole jo je opisal: »Bila je taka megla, da sem ves dan hodil z očetom na Triglav, a sem ga videl le zjutraj in zvečer v koči.«

POT NA GORO

Vse najine zle slutnje so se razblinile, ko sva prišla v Mežico in naju je pričakalo prečudovito jasno, a hladno jutro, ki je veliko obljubljalo. Avto sva pustila pri gostilni Hanže in se pogumno podala v hrib. Pot je bila v glavnem zasnežena, a shojena in na precej mestih tudi zaledenela, tako da bi prav prišle celo dereze, ki pa so ostale doma v omari. Kmalu potem, ko sva začela riniti v hrib, je Peca že začela kazati svoje zobe in takrat je prišel prav Alešev antigripin, ki ga je tako skrbno čuval v svojem nahrbtniku. Da pa ob poti ljudje ne bi popolnoma dehidrirali, so poskrbeli mežiški planinci in so pred karavlo na križišču cest proti Mežici in Topli pripravili stojnice, kjer sva si tudi midva z Alešem privezala svoji zvesti planinski dušici na rogece vsem Štajercem dobro znanega Zlatoroga.

Ko sva se tako za silo osvežila, je bila pot naprej že dosti lažja, posebno pa še, ko so skozi luknje v gozdu začeli prodirati prvi sončni žarki. Vmes sva srečala še Aleševga prijatelja z vodniškega tečaja Bojana in skupaj smo se podali proti Domu pod Peco mimo bivše karavle, ki zdaj sameva in propada - kdo ve zakaj. Naenkrat pa se je gozd za trenutek odprl in na nasprotni strani se je v vsej svoji veličini pokazala Uršlja gora. Še preden je Aleš lahko rekel »To pa bo Leon gotovo slikal«, je že naredilo

»skljoc« na mojem fotoaparatu in prizor je bil ovekovečen.

Okoli 10. ure smo prisopihali do Doma pod Peco, kjer je bilo zbranih že veliko ljudi. Poiskala sva si prostor na soncu in nastopil je eden od najlepših trenutkov na vsakem izletu. Seveda govorim o malici. Jaz sem potegnil ven klobaso in kruh, Aleš pa gobice ter sadje in vse za pojedino je bilo pripravljeno. Seveda pa ni smel manjkati tudi obvezni Zlatorog, da sva si nanj privezala svoji duši.

Po krajšem počitku sva nadaljevala pot proti vrhu Pece. Ko sva prišla na sedlo med Malo in Veliko Peco, se nama je odprl čudovit razgled na celotne Kamniške Alpe, Storžič, celoten greben Košute, celotne Julijske Alpe s Triglavom, Prisojnikom, Jalovcem, pa vse tja do Krna in tudi na drugo stran proti Uršlji gori, Pohorju, Konjiški gori, Boču ...

GORE, KOT NARISANE NA NEBU

Verjetno bi bila kar ostala spodaj na sedlu in uživala v čudovitem razgledu, ko se ne bi v tem trenutku oglasila skupina treh ali štirih pevcev, ki so zapeli lepše kakor slavčki. Lepa planinska narodna pesem naju je hitro spravila pokonci in kot magnet začela vleči proti vrhu. Vzpenjali smo se po zložni poti, ker je bilo na zavarovani poti še precej ledu in z vsakim metrom višine, ki sva ga nabrala, so se nama odpirala nova obzorja in ponujali novi, še lepši razgledi.

Po slabi uri in pol hoje sva prispela na vrh in si tam poiskala prostor za počitek. Vrh je bil kopen in na suhi travi tik pod njim sva odložila svoje nahrbtnike. Zamenjala sva mokra oblačila za suha in v kratkih majicah posedla na tla. Če bi mi kdo teden poprej, ko sem navsezgodaj zjutraj zmrzoval pred vojašnico in čakal na dvig zastave, rekel, da se bom čez nekaj dni sončil na 2124 metrih nadmorske višine v kratki majici, bi ga verjetno imel za norega. Pa vendar je to mogoče. Kar žal mi je bilo vseh tistih ljudi, ki so ostali doma v zameglenih dolinah in niso tako kot midva uživali na čistem zraku ob prečudovitem razgledu. Zaprl sem oči in zopet so se oglasili najini stari znanci še spodaj s sedla. Zapeli so nekaj pristnih planinskih, takih, ki sežejo tja do srca in še dlje. Za vsako odpeto pesem jih je množica ljudi, zbranih na vrhu, nagradila z bučnim aplavzom.

Nato sva z Alešem začela opazovati bližnje in daljne hribe in presenečena ugotovila, da se vidi RTV oddajnik na Slijemenu nad Zagrebom, da se vidijo Gorjanci in na najino veliko pre-

senečenje sva s pomočjo drugih ugotovila, da se vidi celo Gorski Kotar. Skratka, videlo se je vse, kar je bilo fizično možno videti. Pogoji so bili namreč idealni.

VSESTRANSKA PREVIDNOST NA GORI

Na koncu smo opazovali še start jadralnih padalcev, ki so se spustili z vrha Pece in zajadrili v dolino. To je dokaj nov šport, ki pa ima vedno več privrženecv. Seveda pa je ta šport povezan s precej velikimi stroški. Če že imaš jadralno padalo, to seveda še ne pomeni, da z njim znaš tudi jadrati. Temu smo bili priča tudi mi, ko smo opazovali start mladega padalca, verjetno začetnika, ki je neumomo poizkušal in poizkušal ter se zaganjal s pobočja Pece, vendar se mu z njenih pobočij nikakor ni uspelo dvigniti. Nazadnje je zmagala zdrava pamet in je raje odnehal ter pospravil padalo nazaj v nahrbtnik. Lahko bi se namreč končalo huje, z nesrečo. Takrat bi ga poleg razočaranja zaradi neuspelega starta spremljala še poškodba ali pa o tem sploh ne bi mogel več razmišljati. Včasih je res bolje odnehati, dokler je to še mogoče, kot pa potem živeti s posledicami.

To se ne nanaša samo na jadralno padalstvo, ampak tudi nasploh na hojo po gorah. Toda kot je zapisal **Klement Jug**; kdor hoče od gor kaj več, mora biti pripravljen zanje tudi kaj žrtvovati. Od nas je potem odvisno, da poiščemo tisto zdravo mejo med tem, koliko smo pripravljene v gorah tvegati in med tem, koliko hočemo od užitkov v gorah odnesti, kajti mrtvemu človeku spomin na zahteven spust s padalom ali na težko steno, ki jo je plezal, nič ne koristi.

Dom pod Peco (1665 m), eden od ciljev februarskega zimskega pohoda.

Foto: Leon Vrhovšek

Ura je bila približno dve popoldne, ko sva se začela počasi vračati v dolino. Vmes sva v Domu pod Peco stisnila še vsak eno pivo, nato pa sva se odpravila proti Mežici. Ostal je spomin na čudovit in enkratni zimski vzpon na Peco, ki verjetno ne bo tako hitro zbledel tudi zaradi prečudovitih razgledov na Kamniške in Julijske Alpe, Krn, Gorski Kotar, Sijeme, Donačko goro, Pohorje, Visoke Ture in še na druge hribe, ki jih niti ne poznavam.

Akumulatorji so bili napolnjeni in pripravljeni, da vzdržijo zopet nekaj tednov v vojašnici, dokler se spet ne podamo v naše čudovite gore. Polna lepih vtisov, ki jih bova še nekaj časa podoživljala, sva se odpeljala proti domu.

ČUDOVITO SAMOTNO MARČNO JUTRO NA RADUHI

KO UMIRA SONCE

LEON VRHOVŠEK

Stojim tam v tretjem »štuku« celjske vojašnice, se naslanjam ob okno in zrem tja proti daljnim vrhovom Kamniško Savinjskih Alp. Sonce počasi zahaja in v radiu igra pesem Eltona Johna »Sun is going down on me«. Spet sem v novi vojašnici med novimi ljudmi, kakor sem bil pred tremi meseci v Slovenski Bistrici. V srcu se zbudi rahlo domotožje, vendar mi je v novem kraju že prvi večer zaželel najlepšo dobrodošlico prečudovit sončni zahod. Obrisi kamniških mogotcev, ki sem jih čez dan bolj slutil kot videl, so ob zadnjih izdihih zahajajočega sonca zakraljevali v vsej svoji mogočnosti. Žareča krogla, ki sem jo čez dan komajda lahko pogledal, se je v teh zadnjih izdihih kakor ranjena žival, ki se zavleče v skrito luknjo, vsa krotka in vsa krvavo rdeča skrila tja zadaj za Kamniško sedlo. Bilo mi je hudo, kajti veliko tega bi dal, da bi lahko bil zdaj tam sredi višav in se predajal užitek, ki nam jih hribo na veliko ponujajo.

SILVESTROVO NA GORI

Ob tem sem se spomnil nekega drugega sončnega zahoda. Bilo je pred nekaj leti, ko sem s prijatelji silvestroval na Loki pod Raduho. Spet je bila to ena od tistih zim, ki s snegom ni bila prav posebno obdarjena. Nekaj mladih nadebudnežev se nas je odločilo, da bomo zadnji sončni zahod v letu dočakali na vrhu Raduhe. Vreme je bilo enkratno. Po dolini se je zadrževala megla, iz katere so kakor otoki iz morja pogledali le najvišji vrhovi.

Sam vzpon na vrh ni bil zahteven, saj je bila pot kopna, le vrh Raduhe je bil pokrit s tenko

snežno odejo, kakor da bi jo zeblo in si je omislila belo kapuco, ki jo bo grela v hladnih zimskih nočeh. Na vrhu smo! Še malo in sonce bo zadnjič to leto zašlo daleč zadaj za Kamniške Alpe. Vpišemo se še v vpisno knjigo kot zadnji obiskovalci prelepe Raduhe, nato pa se predamo užitek, ki so se nam ponujali.

Ko se je sonce skrilo tam za Alpe, užitek še ni bilo konec. Nasprotno, takrat se je uživanje šele pričelo. Po dolinah se je počasi začel spuščati mrak in prižigati so se pričele prve lučke. Od zahoda pa so se po obzorju začele razlivali prečudovite barve. Od krvavo in škrlatno rdeče čisto na obzorju pa prek oranžne in rumene tja do nebesno modre daleč in visoko na nebu, kjer je še kraljeval dan. Bilo je, kakor da se je ta mogočna svetleča se kroglja, ki ji pravimo sonce in je še pred nekaj trenutki kraljevala sama visoko nad nami, ob dotiku z nebesnim robom razpočila in izkravela po obzorju. Težkih src smo odvrnili poglede od tega prečudovitega prizora, kajti pihati je začel leden veter in smo se hočeš-nočeš morali podati v varno in toplo naročje Koče na Loki pod Raduho, kjer smo se v družbi prijateljev veselili tja do jutranjih ur v novem letu.

Zdaj si pa zamislite naslednji dan, ko sem se, razvajen prečudovitih barv in prizorov, moral težkega srca spustiti v sivo, megleno juho, ki se je kuhala po dolinah! A ponavadi je tako: kar je bilo slabega, hitro zbledi v našem spominu, tisto ta lepo pa še dolgo nosimo v sebi.

SAM NA MNOŽIČNEM POHODU

Res, lepo je bilo takrat na Raduhi, ampak tudi lani je bilo super, ko sva z Alešem skupaj praznovala rojstni dan na Loki, saj oba praznujeva marca. Lepega petkovega popoldneva smo torej vijugali z Darkovo katro po Zgornji Savinjski dolini. Imel sem občutek, da sedim v letalu, ki reže ostre zavoje po zračnih poljanah, kajti katrica se je v vsakem ovinku tako nagnila, da se mi je zdelo, da se bo zdaj zdaj prevrnila. Bila pa je Darkova katrica precej gibčna, tako da smo kar hitro privijugali do Luč in še kar pogumno zagrizli v hrib proti Raduhi. Vsi smo bili polni energije, tako da smo pot premagovali brez težav. Da pa ne bi prišlo do kakšne nepotrebne infekcije, je od nekod privandrala steklenička žlahtnega antigripina, ki nam je tudi kasneje služil kot sredstvo proti vsem okužbam in boleznim.

Bil je že mrak, ko smo prišli na Loko. Kmalu so se nam pridružili še drugi in po koči se je zopet razširila dobro nam znana planinska živahnost ob kozarcu vina ali steklenici piva in prijetni, veseli planinski pesmi tja do poznih ur. Seveda je bilo vse to ob svetlobi sveč - da ne bi kdo mislil, da kurijo agregat samo zato, da se lahko pove-

selimo. Pa še lepše in bolj romantično je bilo takole ob svečah.

Naslednji dan je bil množičen zimski pohod na Raduho in ker nisem pristaš množičnih pohodov in gneče v gorah, sem se že zgodaj zjutraj odpravil proti vrhu. Oh, kako lepo je hoditi navsezgodaj po samotnih gorskih poteh! Nihče te ne moti in lahko se potopiš globoko v svoje misli. Če pa ne lomastiš preveč in tiho prisluhneš, kmalu opaziš, da nisi tako sam, kot si sprva mislil, kajti prebujeni so tudi drugi gorski prebivalci, predvsem tisti štirinožni. Sonce zopet počasi, a vztrajno leze iz svojega skrivališča. Vrh je kopen in suh, le tu in tam je še kakšna krpa snega. Poiskal sem si prostor v zavetrju, odložil nahrbtnik in se predal prečudovitim razgledom, ki ti spravijo solze v oči.

Ob tem se sprašujem, kaj sem storil tako dobrega, da smem piti iz tega keliha brez dna gorskih lepote. Vendar moraš znati piti iz tega keliha, kajti tisti, ki ga samo obrne na eks in ga skuša izpiti ter v hribih stremi samo za osvajanjem vrhov, ne opazi pa njihove lepote in njihovega čara, tudi ko je vreme slabo, razpoloženje pa nič boljše, sprejema hribe le površno, polovično. Ali ki je nekoč zapisal **Nejc Zaplotnik**: »Kdor išče cilj, bo ostal prazen, ko ga bo dosegel, kdor pa najde pot, bo cilj vedno nosil v sebi«.

PIJAČA NA GORI IN POD NJO

V takih trenutkih je najbolje, da sem sam ali v družbi nekoga, ki ljubi hribe, kot jih ljubim jaz, kajti vsak drug bi mi bil takrat v napoto. Bil sem sam, kajti bila je rana ura in ljudje so še spali. Raduha je bila tega marčevskega jutra samo moja in dopustila mi je, da sem se poglobil v svoje misli in dušo, za kar drugače ni časa oziroma miru, ki je za to potreben. Težko je z besedami opisati občutke, ko mi je kljub hladnemu vremenu toplo pri srcu, saj se mi kot na pladnju ponuja očak Triglav in pred mano kraljujejo mogočne Kamniške Alpe. Poln radosti v srcu potegnem iz nahrbtnika steklenico zlate radgonske penine in jo zapičim v sneg, da se bo do prihoda prijateljev, ki so gorsko samoto zamenjali za toplo posteljo, ohladila na primerno temperaturo, sam pa se sredi čudovitih vrhov predam rahlemu dremežu.

Po dobrih dveh urah prisopihajo prijatelji Aleš, Matej, Darko, Matjaž in Venček na vrh in ko se za silo okrepčamo, sledi tisto najlepše: na vrhu 2062 metrov visoke Raduhe zopet poka, ampak tokrat zamašek zlate radgonske, ko odleti iz steklenice. Nazdravimo Aleševim triindvajsetim letom ter mojim dvaindvajsetim, nazdravimo Ojstrici, Planjavi, Turski gori, pa očaku Triglavu in vsem sorodnim planinskim dušam. Z Alešem se spogledava, besede niso bile potrebne.

Da ne bo kdo mislil, da v hribih samo pijemo, in to celo na vrhu Raduhe ter smo slab zgled drugim, naj povem, da so bile to zmerne količine za posebne priložnosti. Konec koncev: če jih iz ene buteljke pije šest ali sedem, več kot požirek ali dva vsak niti dobiti ne more.

Kar težko se je bilo posloviti od vrha, toda na Loki so nas že čakale kranjske klobase, ki jih je pripravil organizator pohoda, pa tudi gneča je bila na vrhu vse večja. Pot proti Loki sem si zapomnil predvsem po tem, da je bila vražje blatna. Zjutraj sta bila sneg in zemlja še zmrznjena, sedaj pa se je Raduha na veliko jokala in njene solze so se v potočkih zlivale proti Savinji.

Na Loki je bilo že precej živahno, zato smo pojedli kranjske, se zleknilli po travi in uživali na soncu, ki je pripekalo z vso močjo. Proti popoldnevu smo se nato začeli odpravljati proti dolini. Vmes smo se ustavili še pri zasilnem šanku na traktorski prikolicini in si ob Zlatorogove rogece privežali svoje žejne planinske dušice.

ŽIVLJENJE SE VRAČA NA GORSKE KMETIJE

Pred Lučami smo se ustavili še pri Nadlučniku, kmetiji na hribu nad Lučami, ki sameva in pro-

pada. Zamislil sem se. Res težko je živeti in delati na visokogorski kmetiji, pa tudi v ljudeh se je zakoreninila misel, da je življenje na kmetiji manj vredno in »nefrajersko«, zato je precej mladih ljudi zapustilo kmetije in odšlo v mesta s trebuhom za kruhom, kmetije pa so ostale na ramah staršev ter ponavadi ostale brez naslednikov, s tem pa brez prihodnosti. Ob pogledu na nasprotni breg se mi je vendarle porodilo novo upanje. Življenje se počasi vrača tudi na visokogorske kmetije. Obnavljajo hiše, gradijo hleve in gospodarska poslopja, moden je turizem na kmetih. Okrog hiš zopet teka-jo otroci. Prihodnost vendarle je.

Sonce je zašlo in Kamniške so v soju žareče večerne zarje prišle do polne veljave. Počasi se odpravljam k počitku, kajti jutri je nov dan in za njim še naslednji in naslednji, dokler ne bo prišel tisti dan, ko se bom zopet podal v gore med prijatelje. Kako lahko je zaspati, če veš, da te bodo zjutraj, ko boš pogledal skozi okno, pozdravile prečudovite Kamniške Alpe! S temi mislimi se poslovim od dneva in se potopim v spanec, v svet sanj in domišljije.

SPREHOD ZA ENO POPOLDNE, SPOMIN ZA VSE VEČNE ČASE

NA OGRADE V VEČERNI ZARJI

JORDAN KOMAC

Mahal sem jo na Vogar. Nekako sem moral izkoristiti ta sončen jesenski dan, skoraj edini v tem obupnem mesecu. Hlastno sem srkal svež oktobrski zrak, ki je prijetno poživiljal. Ohlajalo se je. V krošnjah dreves je zavijal veter, med drevjem pa je bilo kar prijetno mirno in po debeli plasti vlažnega jesenskega listja sem skoraj neslišno stopal navkreber. Nikogar nisem srečal, čeprav je sonce kar vabilo. Nekaj raztegnjenih oblakov je sicer hitelo od zahoda, vendar današnji dan še ni bil v nevarnosti. Vse močnejši veter pa je dal slutiti, da se zopet bliža sprememba.

Na prvih travnikih Vogarja me je že pričakal sneg, ki se je v sencah skrival pred sončnimi žarki. Vrhovi so bili že lep čas pobeljeni in zima se je v gorah pravzaprav že začela. Pod snežno mejo je v čudovitih barvah žarel jesenski gozd, ki je vabil.

Pravzaprav danes niti nisem točno vedel, kam bi se zapodil. Končni cilj bom že izbral med potjo, sem si dejal in tudi krenil sem — za hribovske razmere — kar skoraj prepozno. Vendar namenoma. Dolino sem namreč zapuščal, ko je bila ura že dvanajst proč. Po dolgem času

sem se želel posloviti od dneva nekje med gorami in dočakati večerno zarjo, kakršne v dolini ni.

POIGRAVANJE VETRA S PRŠIČEM

Koča na Vogarju je samevala, saj se je planinska sezona že zdavnaj končala in ploščad pred vhodom je počasi zasipalo porjavelo listje. Zavil sem proti planini Blato in se med potjo odločil, da jo potegnem vsaj še do Laza, ki se skriva v kotanji pod mogočnim Debelim vrhom. Predlansko zimo je to planino, ki je ena od najlepših v tem koncu, zasul plaz, ki je prigrmel izpod Ogradov in skoraj povsem uničil sirarno in poškodoval več stanov. Sedaj to obnavljajo, saj planina v poletnih mesecih še gosti živino in je ena izmed redkih, kjer še sirijo.

Ognil sem se Blatu in zavil v gozd. Pot je bila precej blatna, zato sem se kmalu naveličal preskakovati številne luže. Zapustil sem jo in nekako po spominu krenil v smeri planine Laz. Zahodno in severno stran planine Blato namreč obkrožajo navpične skalnate pregrade, porasle z redkim drevjem in grmovjem, in upal sem, da bom našel prehod skozi ta labirint. Kot že velikokrat prej v gorah mi je trma tudi tu kar koristila

in z malce pazljivosti sem tako prihranil kar lep ovinek.

Na vrhu pečin se svet zravnja in kaj kmalu sem zopet naletel na pot, ki se po ozki dolinici vije proti Lazu. Snega je bilo morda kakšnih 10 centimetrov, vendar ga je ponekod veter že povsem pometel, drugje pa odložil, da se mi je vdiral za cel čevlji. Sonce se je ravno poslavljal od zadnjih stanov na planini, ko sem prispeval in se za kratek čas ustavil na razpotju nad planino. Nad mano je kipel v nebo mogočni Debeli vrh, na katerem se je veter poigraval s pršičem. Pred mesecem dni sem bil na njem, zato sem morebitno misel na vzpon opustil in tudi do planine se nisem spustil. Pogled pa mi je vse bolj silil na Ograde, ki so najbližji sosed Debelega vrha in ju na severu planine Laz ločuje samo Lazovski preval.

Odločil sem se hitro. Vedel sem, da se bom vračal v temi, vendar sem bil pripravljen. Za slovo sem »pritisnil« še pobeljeni Debeli vrh in že hitel pod Ograde. Prvič sem šel s te južne strani. Komaj vidna zapuščena stezica me je vodila po gruščnatem svetu strmo navzgor in videti je bilo, da le redkokdo zaide sem gor. Toda pozimi so Ogradi krasen smučarski teren in dolgo, valovito slame nudi obilo užitka. Na razglednem mestu sem se za trenutek ustavil in si ogledal borne ostanke nekdanje planine, ki je bila pred več desetletji baje požgana. Nikoli več je niso obnovili in le kupi kamenja in nekaj razmetanih debel ostaja v spomin. Ima pa čudovit razgled. Pod mano je že v senci počivala Bohinjska dolina, venec pobeljenih Spodnjih Bohinjskih gora pa se je daleč na jugu še grel v poznem popoldanskem soncu.

LUČKE V VASEH IN NA VRHOVIH

Kako dolgo je celotno slame Ogradov, sem videl šele na vrhu prve vzpetine. Vrha ni bilo videti. Le globoka kotanja, zarasla z rušjem, in nad njo ponovno travnata vzpetina sta mi kazali pot naprej. Na grebenu sem prvič občutil tudi pravi viharni veter, ki sem ga opazoval že iz doline. Sneg je nosilo z lazovške strani ter ga gnalo prek vzhodnih pečin, na zapuščeno planino Jezerce in po kotanjah pod Krstenico. Ni ga bilo dosti več kot spodaj, na planinah, vendar je bil suh in vrtinčilo ga je visoko v jasno nebo.

Brez ustavljanja sem nadaljeval po valovitem slemenu in si zatiskal še zadnje špranje na vetrovki. Zmrznjeni kristali snega so me bičali po hrbtu, kot bi nekdo metal droben pesek. Globoko v dolini so se že prižigale prve luči, vrhove pa je še oblivalo škrlatno sonce.

Končno sem se znašel pod zadnjo strmino pred vrhom. V cikcaku sem po prhkem snegu tako dosegel današnji cilj, vendar sem se na vrhu hitro umaknil v zavetje skal na vzhodni strani. Ovlažil sem si suho grlo in si na zahodu ogledoval rdečkaste oblake, pod katerimi so večerne

meglince oklepale vrhove Spodnjih Bohinjskih gora in le Krn je daleč zadaj molel iznad njih svoj šiljasti nos. V kratkem se je obetala sprememba vremena. Toda vse je bilo poplačano s pogledom na gorsko pokrajino, ki je počasi tonila v večerno zarjo. Niti misel, da imam z vrhom pred seboj šele pol poti, ni mogla omajati čudovitega občutka in kar ostal bi in gledal.

Spomnil sem se podobnih vzponov in spomini so oživel. Ne pozabem je tisti izpred nekaj let, ko sem nekako v tem času hitel po službi na Ozebnik nad dolino Zadnjice v Trenti. Nameral sem vzditi skrinjico z vpisno knjigo in žigom in prav tako me je lovila noč. Takrat je dolino pokrivala megla, višje gori pa sem v jasnem vremenu tik pred nočjo lahko med skale položil skrinjico in se naužil čudovitih barv ugašajočega dneva. Ko si ogledujem tiste posnetke, se mi vedno stoji.

Snega je postajal skorjast, zato sem še enkrat stopil do vrha, nato pa s težkim korakom sledil pomrznenim stopinjam navzdol. Po vaseh so migetale lučke in morda so le vabile. Vračal sem se po isti poti in rahla gaz me je vodila. Ko sem pozneje v temi hitel po ovinkasti cesti s planine Blato na Vogar, pa me je v avto zvalil znanec Pavel, ki se je vračal z drvarjenja in skozi Suho sva se družno premetavala do Stare Fužine.

Prvič na Pyramid Peaku

V nepalski Himalaji je potegnjena nova smer, ki je hkrati edina nova v teh gorah v prvi polovici lanskega leta. Moštvo, v katerem so bili Rusi, Britanci in Gruzinci, je potegnilo direktno smer po severni steni Daulagirija.

Vrhunski dosežek je v predmonsunskem času uspel tudi mešani skupini indijsko-tibetanske mejne policije in japonski Himalajski zvezi. Desetim udeležencem odprave je uspel prvenstveni vzpon na deviški Pyramid Peak ali Pathibhara (7123 m). Gora je dvanajst kilometrov severno od Kangčendzenge na meji med Nepalom in Sikimom.

Tenzingov cepin na Everestu

Ob lanskoletni 40. obletnici zgodovinskega alpinističnega podviga, ko sta Edmund Hillary in šerpa Tenzing Norgay kot prva priplezala na vrh najvišje gore na svetu, Mount Everesta, je bilo lansko pomlad nekaj »jubilejnih« odprav na to goro. Eno od teh, avstralsko, je vodil Taši Tenzing, 26-letni vnuk prvopristopnika. Eden od udeležencev te odprave je bil tudi Indijec Lobsang Tsering Bhutla, nečak Tenzinga Norgaya. Dne 10. maja 1993 sta Lobsang in Avstralec Michael Groom, 33, prišla na vrh. Tam sta v spomin na Tenzinga Norgaya v sneg započila cepin prvopristopnika, na katerem so bile privezane zastavice štirih narodov.

Žal pa se je odprava končala s tragedijo: Lobsang je med sestopom na višini 8200 metrov strmogolnil v smrt, menda zato, ker se mu je izpraznila jeklenka s kisikom, ki ga je dihala, zaradi popolne izčrpanosti pa brez dodatnega kisika ni bil sposoben nadaljevati sestopa.

Groom je sicer edini pristopnik na vrh Everesta, ki je v lanskem predmonsunskem času opravil vzpon in sestop brez uporabe dodatnega kisika. Sicer je priplezal na vrh brez tega pripomočka še en gornik, Harry Taylor iz Anglije, toda na Južnem sedlu je bil tako izčrpan, da si je moral med sestopom nataktni kisikovo masko, ker sicer ne bi prišel v dolino.

GORE BREZ POTI IN ŽIGOV

MIRE STEINBUCH

Z močjo lastnega pogleda in vpogleda raste daljava in nekako prostor okoli človeka: svet se mu pogloblja, pred oči prihajajo zmeraj nove zvezde, zmeraj nove uganke in podobe.

Nietzsche

Povod za moje prvo srečanje s planinami je bil morda malce neobičajen; lahko bi ga označil kot nacionalnega. Na zimo tistega leta bi moral k vojakom. Da me ne bi iz drugih republik takratne države zbadali, kakšen Slovenec da sem, če še na Triglavu nisem bil, sem jih sklenil že v kali zatreti. Sam se nisem upal gor, kajti vsa moja dotedanja hribovska praksa se je končala na Šmarni gori, kamor sem po sili razmer moral kar dvakrat. Sosed Mitja, nekaj let starejši od mene, pa je bil v planinah tako doma kot jaz na Golovcu, prizorišču številnih

bitk, skrivalnic in drugih iger mojega otroštva. Hitro sva bila zmenjena. Čeprav nisem imel pojma, v kaj se spuščam, sem mu v vsem pritrjeval in važno prikimal, ko mi je razlagal itinerar. Danes sem mu hvaležen, da je izbral turo, ki mi je predstavila gore v najlepši podobi.

EKSPEDICIJA V TRIGLAVSKO POGORJE

Mahnila sva jo skozi Kot. Še v hosti mi je odrezal močno palico in jo na enem koncu ošilil. Višje gori je bilo še precej snega, bili smo namreč četrtega julija. V luknje, ki jih je v sneg delal s cepinom, sem vtikal svojo palico. Brez nezgode sem se privlekel in pridrsl na Kredarico. Tam je bilo kar nekaj planincev, ki so me neprestano pogledovali. Bil sem jim sumljiv v svojih obdelanih kavbojkih, izposojeni, dve številki preveliki vetrovki 'vietnamki' in zlizanih tržaških gležnarjih. Tudi star vojaški nahrbtnik, ki mi je prestrašeno čepel na hrbtu, je bil iz-

Razhajanje planinskih poti?

Razočarani bi bili tisti, ki bi v četrtek, 20. januarja letos, prišli v hotel Kokra na Brdo pri Kranju v pričakovanju, da se bo na drugem planinskem forumu v prah sesula okrog stotisočglava krovna organizacija sovenskih planincev, Planinska zveza Slovenija (PZS). Na tem forumu naj bi vabljeni planinci »sporočili in povedali svoje dobronamerne misli«, hkrati pa »se uprli monopolnemu centralizmu in posameznim samovoljam«, kot je na vabilo napisal sklicatelj, predsednik Planinskega društva (PD) Kranj **Franc Ekar**. Tako pristaši kot nasprotniki uradne politike slovenske planinske organizacije pa so bili na tem forumu (v nasprotju s tistimi na prvem forumu, ki je bil lansko jesen) enako odlično oboroženi z argumenti in se je triurna razprava končala s sicer odkritimi in včasih neorokavičenimi, vendar argumentiranimi in ustvarjalnimi zaključki.

Ob informaciji sekretarja za gospodarske dejavnosti kranjske občine g. **Tavčarja** o novi organiziranosti v naši državi, o regijski skupnosti Kamniške - Julijske Alpe, za katero so se že odločile občine Domžale, Kamnik, Kranj, Mozirje in Trzin, je bilo na eni strani rečeno, da je to koristna tvorba, kakršnih je v Evropi že veliko in ki bo lažje zastopala skupne interese tako v Sloveniji kot v Evropski uniji, na drugi strani pa je bilo tudi rečeno, čemu majhna Slovenija potrebuje takšno delitev, saj je v evropskih merilih

celotna država ena sama regija. Prevladalo je mnenje, da bi lahko že s projektoma alpske ceste in geološke poti, ki sta v tem okviru, vsaj turistično (če ne drugače) tržili in nemara iz takšne evropske regijske organiziranosti še dobili kakšen denar.

O Gorski reševalni službi (GRS), ki je gotovo eden od paradnih konj slovenske planinske organizacije, je bilo rečeno, da je organizacijsko zglede urejena, denarno pa ne; ker je iz planinske organizacije simbolično malo denarja za to službo, nekateri resno preiščujejo o tem, da bi GRS postala samostojna organizacija, poleg tega pa ni jasno, ali se ta dejavnost ne začneja podvajati s takšno službo v Teritorialni obrambi. Rečeno je bilo, da mora biti GRS financirana sistemsko in ne naključno, tesno pa naj bo sodelovanje s Komisijo za pota pri PZS, da bi šel denar tudi za preprečevanje nesreč in ne le za reševanje ob nesrečah. Dogovorjeno je bilo, naj GRS in TO glede reševanj v gorah dasta skupno poročilo.

Do letošnjega februarja naj bi planinska društva poslala PZS svoje predloge o novem statutu PZS, ki ga bodo sprejemali na skupščini konec marca. Ob tem je bilo veliko tudi zelo ostrih besed o planinski lastnini in lastninjenju: po možnosti naj vse nepremičnine, vseh 160 objektov, ostanejo ali postanejo last rovalne organizacije, da ob prenehanju delovanja kakšnega društva ta lastnina ne bi bila za planinstvo izgubljena, kot predlaga predvsem vodstvo

posojen. Skupaj znešen otrok cvetja med izkušenimi gorniki sem bil. Meni so se pa oni zdeli hecni: vsi v karirastih srajcah, pumparicah in rdečih dokolenkah. Moji zlizani podplati so mi na vsej tridnevni turi vsaj enkrat koristili: ko smo se po snegu drsali proti Doliču, sem vse 'nabrisal'.

Tam, na Doliču, je najina ekspedicija skoraj zašla v nevarnost. Spoznal sem čedno planinko, doma s Primorskega. Tudi ona je imela rdeče dokolenke, ki pa me tokrat niso motile. Bila je z večjo družbo. Eden od njih je na hrbtu tovoril lesen sodček, okoli dvajset litrov je moral držati. Slišal sem že za bernardinca s sodčkom ruma, za Primorca s sodom vina pa še ne.

Imel sem torej najmanj dva dobra razloga, da bi ostal v tej koči. Malomarno sem omenil svojemu vodniku, da bi tudi midva lahko prespala na Doliču, vendar sem mu razlog previdno zamočal. Šef pa ni hotel o tem nič slišati. Po planu bova spala pri Sedmerih, pa pika! Občudovanja vreden primer ek je klene volje in neomajne odločnosti, ki se je kalila v teh mogočnih gorah, med temi razmetanimi kupi kamenja! Na misel mi je prišel Župančičev verz: »Kuj me, življenje, kuj,« po tihem pa sem preklinjal, da so

mi strele švigale iz oči. Mitja pa jih sploh ni opazil; bil je slep in gluha za vse razen za načrt.

»Boš že še prišel pri fuzbalu na mojo polovico!« sem mu molče obljubljal.

Od te prve, lepe ture - celó vreme nama je bilo naklonjeno - se poleg strašnega 'muskelfibra' in tri dni mokrih nog v premočenih tržaških gležnarjih spominjam tudi lepega okolja, v katerem sem se kljub naporom prijetno počutil. Sklenil sem, da se bom vrnil. Res sem se, nekaj let kasneje.

VEČJE SKUPINE ZAMENJAJO MANJŠE

Začel sem z izlety v velikih skupinah z več vodniki. Bilo nas je za poln avtobus. Nekaj časa sem bil zadovoljen, potem pa mi je množica začela presedati. Motil me je kramarski hrup, ki je neizbežen spremljevalec takih izletov; hitrost hoje mi ni ustrezala; zastoji, ko je vsa procesija kar naenkrat obtičala; pa to, da se je Francelj, ki je bil na repu kolone, 'pogovarjal' z Jožetom, ki je bil daleč spredaj med prvimi. Kje je tu mir, samota, pristen stik z naravo? Ker ga nisem našel v tej gneči, sem se preusmeril na manjše grupe. Bilo je bolje, a ne za dolgo. Čutil sem, da to še ni tisto pravo hribovstvo.

PZS, medtem ko predvsem savinjska, gorenjska in največje ljubljansko društvo trdijo, naj resnični lastniki planinskega premoženja postanejo društva, ki s tem premoženjem že desetletja dolgo upravljajo, vseskozi vanj vlagajo in tam ves čas prostovoljno delajo, imajo pa samo obveznosti in nobenih velikih pravic.

Društva, so dejali nekateri na drugem kranjskem planinskem forumu, ne potrebujejo nikakršne centralne nadvlade iz Ljubljane, ki od članarine samo hoče denar, medtem ko so drugi menili, da imajo povsod v Alpah planinska društva svojo krovno organizacijo, da v vseh predelih države enako delujejo in da imajo društveni člani povsod enake ugodnosti v gorah.

Nekaj ostrih besed je bilo na Brdu izrečenih tudi o delegatih na skupščini PZS: ali je prav, da ima po enega delegata vsako od 191 slovenskih planinskih društev ne glede na število članov, ki je od kakšnih sto do več tisoč? Ker so interesi društev pač različni, naj bi se društva interesno združevala, je bilo rečeno na tem forumu, in večja naj bi nemara imela v osrednjih organih več delegatov, da jih majhna društva pri pomembnih interesih ne bi mogla preglasovati. Na koncu koncev je bilo rečeno, naj bi se planinska društva, ki upravljajo svoje predvsem visokogorske kočy ali ki imajo drugačne skupne interese, občasno sestajala in usklajevala zamisli še pred pomembnimi odločitvami na

višji ravni, kajti le tako bodo planinci neposredno izpod gora lahko po lastnih željah urejali svoje gorniške interese in jim svoje volje ne bodo po delegatskem sistemu vsiljevali dolinski planinci.

Na koncu jezika je že bilo tudi nekaj ostrih besed na račun Triglavskega narodnega parka (TNP), saj »naj bi bila celotna alpska Slovenija en sam park, ne pa samo TNP«, pa je bilo potem rečeno, da so gorski narodni parki povsod po svetu, da je to povsod prednost in ne ovira in da bi se morali v majhni Sloveniji truditi, da bi vsepovsod varovali gorski svet, ki je med drugim ena od zadnjih zakladnic zdrave pitne vode za doline.

Povedanih je bilo še nekaj ostrih besed na račun tistih komisij pri PZS, ki so odločale o priznanjih ob lanski 100-letnici organizacije, saj so bili prezrti številni požrtvovalni planinski prostovoljci, deljena so bila mnenja o tem, ali Slovenija potrebuje poklicne gorske vodnike ali ne, če so skoraj vse gore na gosto prepredene s potmi in zavarovane z jeklenicami, in izražen je bil dvom, ali bodo za novo vodstvo PZS na marčni skupščini kandidirani najsposobnejši slovenski planinci.

Po dobrih treh urah neformalnih razprav so se razpravljavci na Brdu razšli z ugotovitvijo, da je nemogoče uskladiti mnenja, če se ne pogovarjajo, zato bodo take forumy še prirejali.

Naredil sem prelomnico. Na lažje, že znane ture sem šel kar sam. Tudi pozimi. (Res samo na Kamniško sedlo in Komno, a bilo je bolje kot nič.) Bilo je čudovito. Spoznal sem, da gora ni nora, temveč je nor tisti, ki ne gre gor.

Včasih me je bilo malo strah, zlasti kadar me je objela megla.

Nekoč sem se pod Pastirci kar utaboril pod marelo, odprl nahrbtnik in začel jesti. Minila me je volja, da bi še rinil v meglo in dež, ki je prehajal v sneg. Morda bom postal odločnejši, če se bom malo podprl. Ko sem tako čepel pod dežnikom in premetaval grizljaje po ustih, sta mimo prisopihala dva planinca. Nekaj sta se zadrla o praznem žaklju in izginita v sivini. Takoj se mi je dvignila morala. Počakal sem, da sta se oddaljila, nato pa stopil za njima.

Zamenjal sem planinsko društvo. Odšel sem k Špiku, ker so imeli mikavnejše izlete. Skupine so bile manjše, veliko je bilo mladine. Precej lepih tur, na katerih sem se zelo dobro počutil, smo opravili. Kljub temu pa solo izletov nisem opustil. Je pa že vse kaj drugega, če se sam potepaš, kot pa če jih je več skupaj.

Ko si sam, ni med teboj in naravo ničesar, kar bi motilo neposredno doživljanje. Ker si tiho, več vidiš in slišiš. Tudi lastne misli. »Hrup mori misli,« je govoril Zaratustra.

Druge ljudi, čeprav so bili prijatelji, sem vedno občutil kot oviro med menoj in Naravo. Vendar sem tudi z njihovo pomočjo prodiral vedno globlje v gorski svet.

Spoznal sem, da je velika razlika med markiranimi potmi in nezaznamovanimi stezami ter brezpotjem. Sploh se je slednje izkazalo kot nov kvaliteten preskok v mojem hribovstvu. Vrata vanj mi je odprl Robin, z mogočno košato brado in čokato postavo arhetip gornika starega kova. Mislim, da ni koticčka Kamniških, ki ga ne bi poznal. Tudi v Julijcih in Karavankah je domač, saj menda pozna vse oskrbnice in stezice.

NAČRT ZA KAMNIŠKEGA DEDCA

Majhno skupino navdušencev je nekega pozno pomladanskega dne odpeljal v brezpotje Zeleniških špic. Strmel sem s široko odprtimi očmi in usti. Pred menoj se je odpiral neznan svet, kraljestvo divje lepote, prvobitne, še neokrnjene narave. Tedaj sem prvič opazil, kako čista, kako bela je lahko skala, kako temno zeleno in dehteče je ruševje. Opazil sem travnate poličke, drugačne kot sem jih poznal do tedaj. Bile so kakor ustvarjene, da se zlekneš nanje z nahrbtnikom pod glavo in se zatreš v daljavo ...

Tisti dan smo sestopali po zasneženi grapi, se po vrvi spustili čez visok skok in krajno poč. Še ves teden se mi je smejalo od navdušenja nad prelepo turo in samim seboj, ker sem jo zmo-

gel. V meni je raslo tiho hrepenenje, da bi bil nekega dne tudi jaz tako močan in sposoben, da bi take izlete lahko opravljal sam. Vedno pogosteje sem zahajal tja, kjer v »slovesnih krogih, široko razproženih, zbrani leto in dan mrmrajo velikani« (Župancič). Vedno bolj so me mikala brezpotja. Tuhtal sem, kam bi šel, da bi še enkrat doživel tisto pravo, kakršno je bilo v Zeleniških špicah. Pogled se mi je vedno pogosteje ustavljal na vrhu, ki osamljen štrli iz grebena, pokritem z debelo odejo ruševja: Kamniškemu Dedcu. Z daljnogledom sem ga opazoval izpod Pastircev in študiral možen pristop: po grabnu navzgor, malo levo, nato pa po desnem kraku ipsilona. Kako se pride do grabna, sem zvedel pri Robinu, ki mi je natančno opisal pot.

Neke oblačne sobote sem zbral dovolj poguma in se odpravil. V nahrbtnik sem poleg drugega zbasal tudi debelo Totrino vrvi in mizarsko kladivo. Čemu bom rabil kladivo, si nisem bil čisto na jasnem; bo že kaj prav prišlo. Vedel sem, da ga imajo alpinisti. To, da nisem imel niti enega klina, me ni dosti motilo. Počutil sem se bolje, čeprav sem težje nosil.

Kolikor je bilo v meni neznanja in naivnosti, toliko je bilo tudi odločnosti. »Če nis' siv'n, n'kamor n' prideš,« mi je v ušesih pozvanjal Robinov glas.

»Sreča je na strani hrabrih,« sem se prepričeval.

RAZBURKANA PLOVBA PO RUŠEVJU

Ker sem si pristopni graben prej dvakrat ogledal skozi daljnogled, sem imel v mislih že popolnoma jasno začrtano linijo vzpona. Le nečesa nisem predvidel: da se bo na polovici prvega resnega skoka zataknilo, da ne bom mogel naprej. Zato sem splezal nazaj dol in ga v dolgem loku oblezel skozi ruševje. Nič hudega, če zanemarimo, da sem pri tem obvozu izgubil občutek za 'jasno začrtano linijo' in sem prekmalu zavil na levo, v grapo, ki je z daljnogledom nisem opazil, ker je bila skrita. Da ni prava, sem ugotovil šele, ko se je nenadoma končala v ruševju. Ni se mi ljubilo vračati. Če bom prečil vodoravno proti desni, bom prišel v pravi graben, sem sklepal.

Začelo se je težavno pehanje skozi morje ruševja. Zdaj mi je ena noga zdrsnila z žilavih vej, zdaj druga. Nekaterim vejam ni ugajala smer mojega prebijanja, po vsej sili so jo hotele spremeniti. Drugim je ugajal moj nahrbtnik, pa so ga na vsak način hotele sneti. Ena veja me je hotela sleči, vlekla me je za majico in mi strgala rokav. Še danes je luknja v njem, ker je ne dovolim zašiti v spomin na ta dan.

Ko sem po razburkani plovbi moker od potu, brez sape, obtolčen in opraskan končno priveslal na rob ruševja, sem si pošteno oddah-

nil. Z višine sem imel dober pregled. Bil sem nad mestom, kje se je graben razcepil v obliki črke Y. Izbral sem desni krak, ker je bil bolj pod Dedcem, in se spustil v dno grabna.

V nadaljevanju večjih problemov ni bilo: plezal sem čez skokce, po oguljenem macesnovem deblu, ki ga je velika sila odlomila in vrgla v grapo, čez tolmunčke in kotanjice ter čez krušljivo stopnjo izplezal iz grape v novo zalogo ruševja. Ni bilo tako gosto kot »Sargaško morje« nižje spodaj. Zdela se mi je celo, da vidim ostanke steze, pa sem se napotil po njej.

PREKIPEVAJOČE NAVDUŠENJE

Stal sem pod Dedčevo vršno kupolo. Stena se mi je zdela gladka, nepreplezljiva; sicer jo je sekala ozka razpoka, a nisem vedel, kaj bi z njo.

Kaj pa zdaj? Trud zaman? Ne smem še odnehati! Morda bo pa višje gori bolje! Stopil sem ob vzhodni steni navzgor med redkim ruševjem in še redkejšimi macesni.

Prišel sem do grebena, poraslega s travo, ki mi je zapri pot. V kotu med njim in steno sem opazil kamin, le da takrat še nisem vedel, da se temu tako reče; meni se je tvorba zdela podobna nekakšni cevi. Videl sem, da ima izrastke, na katere bi lahko stopil.

In tako sem po trudapolnem plezanju, pehanju in suvanju končno stal na vrhu Kamniškega Dedca. Kakšen razgled! Na srečo so bili oblaki dovolj visoko, da sem lahko občudoval ves venec Kamniških Alp, ki se je razprostiral pred menoj. Kot da bi bil v amfiteatru, le da tokrat v najvišjem nadstropju.

Ogledoval sem si mogočne vrhove in zidove; stene so prehajale v melišča in ta v zelene trate. V literaturi sem ob podobnih trenutkih zmagoslavja pogosto bral variacije na temo, kako majhen je človek v primerjavi z goro in kako velik je obenem, ker je dosegel, kar je hotel. Podvig, zabeljen s skromnostjo. Žal v meni ni bilo niti sledu o kakšni skromnosti, ne pravi ne lažni. Tako mi je zrasel greben, da je bilo komaj dovolj prostora za eno samo čustvo: silno, prekipevajoče navdušenje, ker mi je uspelo, ker se mi je izpolnilo hrepenenje. Pljuča so se mi širila od zadovoljstva, ko sem stal tam gori pri kupu kamenja, v katerega je bila zataknjena stara, obeljena rogovilasta veja, in se počutil kot gospodar sveta. Vredno se je bilo potruditi, vredno!

ŽIGI, KI JIH NI

Ko sem se napil razgleda, sem se lotil čaja. Kako je prijal topli, dišeči čajček! Pomlatil sem kos kruha s slanino. Že dolgo nisem jedel s takim užitek, čeprav je bil špeh malo premašten za moj okus.

Pogledal sem okoli sebe: kje pa je skrinjica z žigom? Na moji strani kupa je ni bilo. Stopil sem naokrog, že rahlo godrnjaje: kam so jo pa vtaknili? Obhodil sem ves kup, pogledal še malo naokoli, potem pa spoznal, da ne bo 'štemplja'. Globoko razočaranje me je prevzelo. A ne nad 'mojim' vrhom, to ne. Pač pa nad spoznanjem, kako malo pomenijo žigi, ki sem jih do tedaj pridno nabiral po kočah in vrhovih. Počutil sem se ogoljufanega - kakor da so mi vzeli nagrado, ki mi pripada.

Če ga ni na tem vrhu, na katerega sem tako težko prišel, potem tudi žigi na onih drugih, markiranih, niso nič vredni, ker jih je tako lahko dobiti.

Od tistega dne dalje nisem udaril v planinsko knjižico nobene štampiljke več.

Namesto žiga sem dobil nekaj več, neprimerljivo več: zadovoljstvo in srečo, kakršne nisem do tedaj občutil še na nobenem vrhu; spoznaje, kako lepši so hribi, če jih vidiš in doživljaš stran od običajnih poti.

Za gore je treba imeti odprto dušo in srce. Kdor zna prisluhniti in je vsaj enkrat čutil visoko pesem gora, tisti jo bo hotel slišati in doživeti znova. Pa čeprav je včasih deževna, včasih meglena. Gazi po visokem snegu in škripa z derezami po ledu; opoteka se v vetru; pordeči vrhove; vonja nageljčke in ciklame, občuduje murke in madronščice; opazuje zvezde in oblake, gamse in planinske kure; se muči v previsih in kaminih, uživa na grebenih navidezno brezkončnost časa in prostora; koplje se v soncu in znoju, trpi žejo in sanja o pivu.

Je kot tiha neizpolnjena želja: vedno je prisotna, nikoli ne utihne. Nosim jo v sebi od prvega dne.

Pokopališče v Trenti

RUDOLF TRAVINIČ

*Hodili ste dolgo
po trdih stezah,
lazili za ovčami
tja gor v planine,
na glavah znosili
ste tone sena,
sadili v to prst
svojo ste čampo.*

*Sedaj pa ležite,
ljudje 'spod gora,
v tem koščku prelestne
peščene zemlje
ob bregu šumeče
samo vaše Soče.*

RESNIČNA DOGODIVŠČINA, KI BI LAHKO BILA HUMORESKA

REINKARNACIJA POD OLŠEVO

MOJCA KOVAČ

Ko sem včeraj prišla z Boča domov, še nahrbtnika nisem prav odložila, ko me je Mamaca vprašala: »Greš jutri zraven na Košenjak?« Pogledala sem jo kot zabodel vol, kajti nič mi ni bilo jasno. Mi je pa bilo zato drugi dan, ko smo se odpeljali proti Dravogradu. Mimogrede smo morali na Prevaljah oddati še nekakšen plakat, zato smo se odpeljali tja in ko smo tam vse uredili, smo se odpeljali naprej. Naenkrat pa Aneku šine v glavo: »Kaj če bi šli na Olševo!« In smo se odpeljali po dolini Meže in naprej do svetega Duha in do koč pod Olševo. To je prelepa dolina, še čisto neokrnjena. Upam, da bo takšna tudi ostala.

Pripeljali smo se na sedlo, nato pa se spustili do koč. Midva z Anekom nisva imela časa za ogled okolice, kajti mudilo se nama je na vrh Olševe. Prekrasna je pot po gozdu in malo kasneje z vsakim korakom še lepši razgled na Kamniške Alpe in Karavanke.

Kmalu sva prilomastila do jame - Potočke zijalke. Takoj sva si jo šla ogledovat, pa sva kar hitro pribežala ven, ker je v njej precej hladno. In sva jo švasnila naprej in kmalu prišla na vrh. Tu sva se razgledala naokoli, pojedla pomaranče in se slikala - Anek je pri tem podpiral križ. Nato sva vse zložila v nahrbtnik in jo mahnila nazaj dol. Spet sva se ustavila pri jami in Anek jo je slikal z vseh mogočih strani; komaj se je ločil od nje.

Toda ko mu je to uspelo, je zdivilj po poti navzdol. Bolj sva se bližala dolini, bolj je Aneka grabila duša njegovega prednika. Divjal je dol kot obseden in tulil: »Uuuua, uuuua...!« Potem pa je še dodal: »Jaz sem že bil tu pred 20 milijoni let! Vsega se spomnim iz tiste jame!« Nato pa je spet začel »uuua«. Jaz pa: »O! Ampak zamudil si dobrih sedemdeset let; kako bi te bil vesel profesor **Srečko Brodar**, ki je takrat šaril

tod okoli! Gotovo bi postal medijska zvezda svetovne arheološke smetane. Jaz pa tvoja hči...« (Zavijem oči.)

Tako sem se smejala, da mi je še komaj uspelo premakniti kakšno okončino: »Nehaj, če ne se vsedem na tla in se še bolj režim!« On pa nazaj: »Samo poskusi! Pol boš šele videla, kaj bom delal s tabo!«

No, raje nisem sedla. Sem ga pa zato krstila: »Saj res: ti si Francopitek! Sedemdeset let gor ali dol pri teh milijonih! Ime je le ime!« Ne vem, kako mu je ime bilo vseh, v glavnem pa se ni sekiral.

Prišla sva na cesto in začela divjati; tako sva hitela, da sva se pri koči komaj ustavila. Poiskala sva Mamaco in staro mamo in skupaj smo se odpravili jest. Najedli smo se samih domačih dobrot (če odštejem »rogece« iz Laškega). Poslovili smo se in se po panoramski cesti odpeljali do Solčave in nato naprej v Kamnico. Razen mene so šli vsi domov. Jaz pa sem naredila še eno turo na pevske vaje.

VSAKE TOLIKO ČASA SE V ČASNIKIH POJAVIJO NOVICE O SNEŽNEM MOŽU

TADŽIKISTANSKI JETI

Občasno se v dnevnih časopisih in še bolj v tednikih in magazinih pojavljajo reportaže o snežnem človeku ali jetiju, ki da zanesljivo obstaja, čeprav doslej o njem ni niti trdnih dokazov niti fotografij. Zadnji čas je bilo mogoče spet zaslediti zapise o tem bitju, ki naj bi živel tudi na obširnih prostranstvih med Tadžikistanom in kitajsko mejo. Tole smo zadnji čas prebrali o jetiju:

V visokih gorovjih Badahšana, ki segajo v Tadžikistan, živi jeti, snežni človek. Podobno kot škotska Nessy se spretno izogiba fotoaparatom, toda domačini ne dvomijo, da zares obstaja. **Dr. Aleksander Pronin**, ki je avgusta leta 1957 raziskoval visokogorsko dolino v Pamirju, je trdil, da je videl »človeku podobno bitje, ki je hodilo po dveh v rahlo sključen drži in ni imelo na sebi nobenih oblačil«. V Pravi ga je opisal kot bitje s čokato postavo in dolgimi rokami, prekrito z rdečkasto sivo dlako.

PROSTRANO JETIJEVO DOMOVANJE

Petintrideset let kasneje je **Azorabek Lailibekov**, ekolog, ki skrbi za varstvo narave v Pamirju, ko našteva ogrožene živalske vrste, kot so

TJULNJEVA MUMIJA

Medtem ko znanstvene kroge še vedno zaposluje in navdušuje »človek iz Similaunskega ledenika«, mumijski, ki jo nekateri ljubkovalno imenujejo Ōtzi, ker so truplo našli v Ōtztalskih Alpah čisto na meji med Avstrijo in Južno Tirolsko, so zdaj v ledu našli še starejše truplo. Če bi hoteli ocenjevati samo starost, bi bilo treba reči, da globoko zaledenelo tjulnjevo truplo, ki so ga zdaj našli, postavlja moža iz ledenika v senco. Po prvih izsledkih norveške odprave, ki je zmrznjenega tjulnja našla skupaj s še enim v nekem arktičnem ledeniku, naj bi namreč bila najdba stara kar 100.000 let (človeška mumijska iz Alp je stara dobrih 5000 let). Zdaj so starost ocenili na podlagi hitrosti, s katero potuje ledenik. Kraj najdbe je namreč oddaljen 20 kilometrov od morske obale.

pamirska kraljeva ovca ali snežni leopard, omenja tudi velikega snežnega človeka. Trdno je prepričan, da jeti prebiva v odmaknjenih gorskih prostranstvih med Tadžikistanom in kitajsko mejo. Tako kot Tibet tudi Badahšan velja za »strehu sveta«, čeprav je za zahodnjake dosti manj privlačen. Čez Pamir se je napotila le neka enota vojske **Aleksandra Velikega** leta 330 pred našim štetjem, **Marco Polo** pa se je tem krajem izognil. V Sovjetski zvezi je bilo to območje zaprto tako za domačine kot za tujce. Administrativna prepoved pa je bila čisto odveč, saj so kraji še danes zelo težko dostopni.

Jeti naj bi živel v visokogorju na 10.000 kvadratnih kilometrih, kjer ni nobene ceste in nobenega človeškega naselja. Njegovo domovanje leži višje kot vrh Matterhorna, od najbližjega morja je oddaljeno kakšnih tisoč kilometrov, vključuje pa tudi največji ledenik v Skupnosti neodvisnih držav, 77 kilometrov dolgi Fedčenko, kjer se zimske temperature spustijo celo do 50 stopinj Celzija pod ničlo.

Na podlagi Proninovega poročila je Sovjetska akademija znanosti ustanovila komisijo za raziskovanje snežnega človeka, ki je pošiljala v pamirske gore številne odprave. Nobeni ni uspelo jetija fotografirati. Vse, kar so odkrili, so bile stopinje bitja, ki očitno hodi po dveh nogah. Včasih so se sledovi vlekli cele kilometre po snegu in ledu. Tisti, ki v jetija ne verjamejo, so dejali, da gre za odtise snežnih leopardov, ki puščajo ogromne stopinje v snegu, kadar zasledujejo plen. Pripisovali so jih tudi rjavemu medvedu, ki včasih stopa z zadnjimi nogami v stopinje prvih in dela sledi, ki spominjajo na odtise ogromnih človeških nog.

JETI SE NE DA UJETI

Toda takšne pomisli ne morejo omajati domačinov, ki verjamejo, da je jeti njihov sosed. Rus **Kolja Astafjev**, ki je gorski vodnik v Tadžikistanu, pravi, da je v gorah res veliko medvedov, toda domačini dobro razlikujejo med medvedom in jetijem. Tadžiki ga imenujejo gorski človek. Ima človeško postavo z zašiljeno glavo, pokrit pa je z rjavo dlako. Če hoče zbuditi pozornost, zažvižga. Med domačini krožijo zgodbe, kako jetiji ugrabljajo ženske v gorskih vaseh. Govorijo celo, da se je iz zveze med jetijem in žensko rodil otrok, ki je zdaj že odrasel in dela kot smetar v Dušanbeju. Njegovo ime je skrivnost, ker bi družino zadelo velika sramota, če bi se to razvedelo.

Dejstvo je, da ne obstaja noben trden dokaz za jetijev obstoj. Prirodoslovec **Robert Hutchinson**, ki ga je leta 1987 zasledoval po ledenikih v vzhodni Himalaji, pravi, da se bitje pred raziskovalci skriva v nedostopne kraje, domačini, bodisi Tadžiki ali pa himalajski pastirji, pa se

Takole naj bi jeti prilomastili v gorsko vasico med Tadžikistanom in kitajsko mejo, ugrabil dekle in jo odpeljal v svoja snežna prostranstva

namenoma izogibajo njegovim krajem. Le raziskovalci z Zahoda, ki so hodili sami ali v majhnih skupinah, pravijo, da so ga videli. Videla naj bi ga alpinista **Don Whillans** na zavarovanem območju Anapurne leta 1970 in **Reinhold Messner** leta 1986 v gozdovih severovzhodno od Mount Everesta. Hutchinson meni, da utegnejo biti ta bitja primerki homo erectusa ali neandertalca; njihovi predniki so se pred preganjanji modernega človeka umaknili pred 38.000 leti v osrednjo Azijo.

Zadnje naselje ob pamirski gorski cesti je vas Dzilandi. Od tam naprej se razprostira kraljestvo jetija. V vasi živi le 22 ljudi. Kadar s pašnikov izginejo jaki, pastirji mislijo, da so jih jetiji pobili in pojedli. Nihče še ni videl jetijev, vsi pa verjamejo, da živijo na velikih prostranstvih zasneženih gora, ki se dvigujejo nad vasjo. Pred gorami leži Sarezsko jezero, ki je nastalo po potresu leta 1911. Do jezera je tri dni s konjem ali en dan z džipom. Naprej pa se da priti samo peš. V gorah je jeti hitrejši od človeka, pa še opazi ga prej kot človek njega, zato ga še nihče ni videl.

Tako preprosto si domačini razlagajo jetijevo skrivnost, o njegovem obstoju pa ne dvomijo.

AMERIŠKE GORE IN KANJONI

To bo za telesno dobro pripravljene planince in amaterske fotografe sanjsko potovanje: ljubljanska turistična agencija M&M Turist in ameriška turistična agencija Horizons Unlimited, katere lastnik je tudi naše gore list, bosta od 10. do 28. avgusta letos organizirala planinsko potovanje po narodnih parkih Sierra Nevade in po tamkajšnjih kanjonih z vzponom na štiritisočak Mt. Whitney.

To 19-dnevno potovanje in planinarjenje, ki ga bo vodila odlična poznavalka teh ameriških predelov v slovenskem jeziku, se bo začelo na Kongresnem trgu v Ljubljani, kjer se sicer začanja veliko velikih slovenskih turističnih potovanj in od koder bo udeležence (največ 20!) poseben avtobus odpeljal na dunajsko letališče, od tam pa bodo poleteli v San Francisco, kjer bo slovensko - seveda pretežno planinsko - družino pričakala **Anica Čadež**, ki bo vodila potovanje po ZDA.

Že drugi dan potovanja si bodo udeleženci ogledali to mesto, tudi Twin Peaks, od koder je prelep panoramski pogled na mesto, in znameniti most Golden Gate, videli pa bodo tudi slavni otok Alcatraz ter se sprehodili skozi italijanski predel in slikovito kitajsko četrt, kjer bo večerja v kitajski restavraciji.

Tretji dan potovanja bo planinske popotnike pred hotelom čakal primerno ohlajen avtobus in jih odpeljal v znano Yosemite dolino, biser

ameriških narodnih parkov, kjer so tudi slovenski plezalci potegnili po vsem svetu znane smeri ali pa ponovili nekatere najtežavnejše. Slovenski planinci si bodo najprej ogledali vrsto prelepih slapov in nekatere druge naravne znamenitosti doline, ki so jih izoblikovali ledeniki, potem pa bodo v parku postavili šotore, v katerih bodo prenočili.

Naslednje jutro se bodo odpravili na goro, ki je skoraj tako visoka kot slovenski Triglav, na 2695 metrov visoki Half Dome, in je ena od privlačnejših točk za zahtevnejše planince, saj je do vrha in nazaj 11 do 12 ur naporne hoje. Manj utrjeni planinci bodo lahko izpustili zadnji, najbolj strm del poti in se povzpeli le na stranski Mini Half Dome, z gore pa se bodo vsi skupaj vrnili v svoj bazni tabor.

Naslednje tri, štiri dni se bodo naši planinci potikali po Yosemite dolini, se odpravili v okrog 3000 metrov visoko idilično gorsko pokrajino Toulumne Meadows, si tam ogledali prelepo ledeniško jezero Cathedral Lake, se z avtobusom odpeljali prek slikovitega gorskega prelaza Tioga v puščavsko območje na vzhodni strani gorovja Sierra Nevada, se ustavili pri nenavadnem jezeru Mono Lake, kjer iz vode štrlijo nekakšni kapniki, se ob verigi ugaslih ognjenikov pripeljali do znanega smučarskega središča Mammoth Lakes, se sprehodili do Kristalnega jezera ter si ogledali Mavrične slapove in skupino bazaltnih stebrov Devil's Postpile,

Mt. Whitney z nadmorske višine 3700 metrov

videli zemeljsko razpoko, ki je nastala ob močnem potresu in potem čisto od blizu še dva ugasla ognjenika.

Deveti dan potovanja se bodo planinski popotniki odpeljali proti jugu ob gorovju Sierra Nevada, kjer je bilo v davni zelo aktivno vulkansko območje in kjer je iz številnih vulkanskih razpok tekla lava, kar je na golih puščavskih tleh še zdaj vidno. To bo vožnja po »filmski cesti« skozi slikovito puščavsko gričevje Alabama Hills, kjer so posneli številne westerne z najbolj slavimi zvezdniki, kot so **John Wayne, Errol Flynn, Gregory Peck** in **Humphrey Bogart**. Ko pa bo te ceste konec, se bo začel vrhunec tega popotovanja: še isti večer bodo slovenski planinci pod vznožjem Mt. Whitneya, najvišje gore v ZDA južno od Alaske, kot radi poudarjajo v ameriških potovalnih in trekinških agencijah. Tam si bodo Slovenci postavili šotore in se spočili pred napornim vzponom naslednjega dne, ki jih bo mimo številnih ledeniških jezer po niti preveč prepadni, niti prestrmi, vendar dolgi poti pripeljal na 4417 metrov visoki Mt. Whitney, od koder je nepozaben pogled na gorovje Sierra Nevada in na puščavo Owens Valley.

Po 14 urah hoje tega dne bodo osvajalci štiritisočaka prišli zvečer v svoj tabor, kjer jih bo čakal avtobus in jih odpeljal v kraj Lone Pine v vznožju gore, tam pa se bodo nastanili v udobnih hotelskih sobah, se nemara osvežili v hotelskem bazenu in potem vzpon proslavili s šampanjcem. Naslednji dan se bodo po poznem zajtrku po slikoviti cesti prek gorovja White Mountains odpravili v Las Vegas, kjer se bodo spet vselili v hotel z bazenom, po večerji pa si ogledali zabavišča in po želji tam poskusili igralno srečo.

Po obilnem zajtrku bo slovenske planinske popotnike naslednji dan pot vodila v kanjone, najprej v kanjon Zion v državi Utah, nato v kanjon Bryce, zatem do jezera Powell, ob katerem se dvigajo rdečkaste stene, znane iz filmov - in v takem vzdušju bo ta večer sredi skalnate pokrajine piknik v western stilu. Naslednji dan pa bo verjetno drugi vrhunec na tej poti: dopoldne se bodo peljali po jezeru Powel do Mavričnega mostu, ki velja za največji naravni most na svetu, popoldne bodo šli v Grand Canyon, na robu katerega bodo prenočevali, naslednje zgodnje jutro pa se bodo podali na njegovo dno in v njegove stene.

Petnajsti dan potovanja bodo planinci zapustili Grand Canyon in takrat se bo pravzaprav končal planinski del potovanja. Odpeljali se bodo v mestece Laughlin ob reki Colorado, imenovano tudi »drugi Las Vegas«, tam prenočili v hotelu, v katerem je kajpada igralnica, in nekateri še zadnjič pred odhodom iz Nevade poskusili igralno srečo. Naslednje jutro se bodo odpeljali v Kalifornijo in do Los Angelesa ob

obalah Tihega oceana, se za dve noči vselili v mestni hotel z bazenom, si ogledovali mesto, se naslednji dan sprehodili po Hollywoodu in po Beverly Hills, 18. dan potovanja pa iz Los Angelesa poleteli na Dunaj in se 19. dan z avtobusom iz avstrijskega glavnega mesta vrnili v Ljubljano.

Vse podrobnosti o tem lepem planinskem potovanju je mogoče zvedeti v turistični agenciji M&M turist na Ajdovščini 4 v Ljubljani, kjer imajo telefonsko številko 061/226-226 in kjer sprejemajo tudi prijave. Ker je, kot že rečeno, število potnikov (kot je pač navada pri gorniških izletih) omejeno, naj si resni interesenti potovanje čimprej rezervirajo.

odmevi

Bančni meceni

Ob pisanju knjige »Posojilništvo in hranilništvo v Savinjski dolini« je avtor knjige **Aleksander Videčnik** opozoril planince, da se iz ohranjene dokumentacije posameznih posojilnic vidi, da so že od samega začetka podpirale Savinjsko podružnico Slovenskega planinskega društva.

Znani so podatki o podporah, ki sta jih vsako leto namenili Savinjska posojilnica v Žalcu in Posojilnica na Vranskem SP SPD.

Planinci, člani Planinskega društva Braslovče, smo pregledali poslovne knjige Hranilnice in posojilnice v Braslovčah. Kljub temu, da so v zavodu leto 1913 ocenili za zelo kritično, opazen je bil množičen dvig hranilnih vlog, hranilnico so vodili liberalci in politični nasprotniki so ji nasprotovali, so iz ostanka dobička iz leta 1913 namenili v letu 1914 20 kron kot prispevek »planinskemu društvu«.

Znesek ni posebno velik, je pa dokaz, da je imela Savinjska podružnica SPD zaslombo v liberalnih denarnih zavodih, kot so Hranilnica in posojilnica v Braslovčah, Savinjska posojilnica v Žalcu, Posojilnica na Vranskem itd.

PD Braslovče

Čemu stran z »navlako«?

Strah me je bilo, ko sem v januarski številki PV prebrala članek g. Kovača z udarnim naslovom »Stran z jekleno navlako«.

Mar naj to pomeni, da so se dolgoletna prizadevanja PD in drugih ljudi, ki so se usmerila v en sam cilj, to je približati gore tudi alpinistično nevesčim ali manj veščim planincem oziroma jim omogočiti varno in prijetno gorsko turo, razblinila v nič? Ali bodo sredo- in visokogorja res dosegljiva samo gornikom z vso potrebno alpinistično opremo?

Strinjam se sicer z ugotovitvijo, da so trume hrupnih obiskovalcev (ne planincev) na našem

očaku in celo, kot smo doživeli lani septembra, zasilne prodajalne pijač ob Aljaževem stolpu zelo moteč in z lepoto in tišino narave neubran dejavnik. Redkokateri planinec si ne želi stopati po neokrnjeni naravi, nemoten od premnogih za zrakom hlastajočih ljudi, ki ne premorejo niti osnovne planinske opreme, niti niso kondicijsko na težji vzpon pripravljeni.

Vendar je neokrnjena narava včasih lahko tudi zahrbtna in stena le pretežka za varen korak in tu si lahko pomagaš z bolj ali manj varno zabiti klini in jeklenicami. Zakaj le bi se alpinizma nevešč planinec po nepotrebnem izpostavljaj? In zakaj bi, g. Kovač, z (sicer res slabše ohranjene) varovane poti na Kalško goro odstranili jeklenice? Menim, da je v Sloveniji (če Vašim plezalnim apetitom zadošča naša državnica) kar nekaj zanimivih visokogorskih vrhov (tudi še neimenovanih), tako v Kamniških, kot tudi v Julijskih Alpah in Karavankah, ki se ponujajo s svojimi slabo varovanimi ali morda celo nezavarovanimi potmi in predstavljajo gotovo tudi za Vas dovolj velik plezalni izziv in neokrnjen užitek.

Množično planinstvo je v gorah včasih res moteče. Vendar pa se temu po mojem mnenju ne gre postaviti po robu z odstranjevanjem »jeklene navlake«, ki jo je sem »navleklo« veliko prizadevnih ljudi, da bi približali lepoto gora tudi »navadnim« planincem.

Vrgli ste kost navadni planinki, ki jo je obglodala - pa brez zamere!

Alenka Koderman,
Ljubljana

Jeklenice in klini naj kar bodo

V prvi številki letošnjega Planinskega vestnika mi je med prebiranjem takoj padel v oči članek Stran z jekleno navlakom! Pisca je strah, ko prebira obvestila o obnovljenih zavarovanih delih planinskih poti ali na novo zavarovanih poteh, kot je na primer povezava med Kokrsko in Jezersko Kočno. Mene taki članki, nasprotno, vedno razveselijo. Verjetno ima pisec med planinci, predvsem pa alpinisti še kakšnega somišljenika, prepričana pa sem, da je mnogo več tistih, ki zavarovanju planinskih poti ne nasprotujejo, ampak to celo podpirajo.

Tudi sama sem velik ljubitelj narave, posebno gorá, in vsako nepotrebno poseganje v lepoto in neokrnjenost narave tudi mene moti. Vendar jeklenice in klini na zahtevnejših delih planinskih poti ne motijo lepote gora, ampak pripomorejo, da je njihova lepota, mogočnost, pravljíčnost, enkratnost dosegljiva širšemu krogu ljubiteljev gora in ne samo posameznikom. Res je, da je alpinističnih tečajev veliko, vendar poglejte, koga srečujete v gorah - od otrok do

starejših planincev, ki se želijo povzpeti tudi na kakšnega dvatisočaka, vendar ne po plezalnih smereh, ampak po markirani poti. Jeklenice in klini so marsikomu res v pomoč, da lažje premaga težavna mesta, drugi se enostavno počutijo bolj varne.

Tudi sama sem ena izmed njih. Že nekaj let obiskujem naše gore in zelo redko sem naletela na jeklenico ali klin, ki bi bil odveč. Po naravi sem malo vrtoglava, vendar se kljub temu ne bom odpovedala želji, da stojim tudi na vrhu Jalovca, Prisojnika, Škrlatice ... Na vsako turo se dobro pripravim, preberem literaturo, da se seznanim s težavnostjo poti, izberem lažjo varianto, če je mogoče, da po nepotrebnem ne izpostavljam nevarnosti sebe in s tem tudi drugih, moje družine ali prijateljev, saj sama nikoli ne zahajam na zahtevnejše ture. Verjemite mi, da na Tominski poti nista nobena jeklenica ali klin odveč.

Ljubitelji gora, ki jih markirane in zavarovane poti motijo, pa lahko izbirajo tudi druge poti - lovske poti, brezpotja, plezalne smeri. Nam, malo manj izurjenim, pa jeklenice in kline le pustite.

Vsem želim veliko užitkov v našem gorskem svetu!

Zvonka Bertič,
Ljubljana

Zgodba, ki ogreje srce

Imena sploh niso pomembna, bilo pa je 6. februarja 1993, ko smo se z družbo prijateljev v popoldnanskih urah vračali s Koč v dolino. Nedaleč pod kočjo smo ogovorili dva planinca - starejši zakonski par. Zaradi nerodnega koraka si je gospa poškodovala nogo in tako sta nemočna in proti svoji volji »počivala«.

V naši družbi smo bili poleg predstavníc nežnega spola štirje fantje, smučarske palice so postale neudoben sedež, še oprjem okrog ramen - in izmenično smo gospo prinesli do kmetije pri Matizovcu, kjer sta imela naša nova znanca svoj prevoz. Po njunem vabilu na šilce domačega na bližnjo kmetijo, ki smo ga odklonili, ker ni bilo zanj hujše potrebe, smo se z občutkom, da smo naredili dobro delo, odpravili peš dalje v dolino. Še prej sem dal naslov enega izmed nas, ker je hvaležna gospa to na vsak način želela.

Pred nedavnim, točno na obletnico dogodka, pa me prijatelj po telefonu sprašuje, če se spominjam, kaj se je zgodilo na ta dan pred enim letom. Ker se nisem spomnil, mi je pomagal, da smo naredili neko dobro delo. Ker je bližju tega dne Prešernov dan, sem pač ugibal, da smo ga verjetno kak liter na ta račun. Nisem uganil, zato mi je prijatelj povedal, da jih je obiskala gospa, ki smo jo pred letom dni nosili v dolino. Razen prijazne zahvale je prinesla s se-

boj še kavo, žganje in domačo salamo. Povedala je še, da je bila po tisti nezgodi dolgo časa v bolniškem staležu, prijatelj pa je vse udeležence »akcije« povabil na malico.

Saj veste, da ne gre za darilo, res ne. Imeli pa smo in bomo še dolgo imeli prijeten občutek in lep spomin na tisti dan.

Še veliko srečnih korakov v hribe, gospa!

Ivan Gorjanc,
Kovor pri Trziču

Bela nevarnost s strmin

V članku *Bela nevarnost s strmin*, objavljenem v številki 1/94 Planinskega vestnika, je v tabeli o nevarnosti snežnih plazov pod 4. stopnjo pravilno: »Možnost sproženja plazov je že pri majhni dodatni obremenitvi na večini strmih vesin. Pričakujemo lahko mnogo srednje velikih, posamezno pa tudi velike spontane plazove.«

Pod 5. stopnjo pa je pravilno: »Pričakujemo številne in velike spontane utrgane plazove.«

Franc Mulej

iz planinske literature

Aljažev zbornik

Komentarji: **Stanko Klinar, Tone Stroj, Jože Urbanija, Edo Škulj**; Mohorjeva družba, Celje 1993.

O **Jakobu Aljažu**, dolgoletnem župniku z Dovjega (od 1889 do 1927), je bilo na Slovenskem že toliko napisanega, da je težko dodati še kakšno novo spoznanje, vendar je to pisanje raztreseno po številnih publikacijah, največ seveda v Pevcu in Planinskem vestniku, po takratnih časopisih in tudi po knjigah. Zato je bilo nujno vse to dragoceno gradivo zbrati in ga (to je seveda najpomembnejša naloga našega časa) ponovno ovrednotiti, s tem pa seveda na novo ovrednotiti življenje in delo »triglavskega župnika«, kot Aljažu še danes radi pravimo.

V zborniku se tako soočimo s kratkim utrinkom iz Aljaževega življenjepisa, ki na novo osvetljuje njegovo najusodnejšo življenjsko odločitev, ko je dunajski študent prava, doma iz Zavrha pod Šmarno goro, spoznal, da je poklican za duhovnika. Ta odločitev, to spoznanje je v temeljih in dokončno zakoličilo njegovo življenjsko pot. »Adsum - tukaj sem!« je bil njegov jasen odgovor božjemu klicu, čeprav se takrat niti sam še ni zavedal, koliko dobrega je za vse nas pomenila njegova odločitev. Stopil je na pot dušnega pastirstva, ki pa je bilo zaradi velike Aljaževe življenjske energije in neomajne zavezanosti slovenstvu veliko več kot zgolj duhovniško delo.

Velik del zbornika govori o Aljažu glasbeniku, neutrudnem in dolgoletnem zaslužnem članu in sodelavcu Glasbene matice, ki mu je s spominsko ploščo na šmarnogorski cerkvi postavila trden spomenik, z verzi, vklesanimi na njej, pa nam vtisnila v spomin bistvo Aljaževega življenja: »Triglavski župnik, ljubil si višine, po njih si romal, molil, pesmi pel, premnogo src za njih lepoto vnel, zdaj ti hvaležno hranijo spomine.« Res je veliko slovenskih src vnel za lepoto naših gora že samo z zdaj že skorajda ponarodelo pesmijo *Oj Triglav, moj dom*, ki jo je uglasbil na sicer dokaj povprečno Slovinovo besedilo. Vendar je seznam Aljaževih uglasbitvev dolg in, tako pravijo strokovnjaki, pomemben za slovensko glasbeno zgodovino.

Vendar pa je bilo najpomembnejše Aljažev torišče delo na planinskem področju, kjer se je, zlasti potem, ko je prišel za župnika na Dovje, spustil v odločen in na koncu tudi zmagovit boj z nemštvom, predvsem tistim, živečim na Kranjskem, za ohranitev »slovenskega lica slovenskih gora«, kot je sam rad poudarjal. Še preden so v Ljubljani ustanovili Slovensko planinsko društvo, je po naših gorah delovalo dobro organizirano Nemško-avstrijsko planinsko društvo, gradilo kočice in planinska pota ter s tem počasi, a vztrajno spreminjalo narodnostni značaj našega planinskega sveta, saj so celo naši prvi gorski vodniki govorili izključno nemško. Upreti se temu potujčevanju - to je bil Aljažu življenjski izziv. Deloval je modro, z izdelano strategijo in ob pomembni pomoči prvih slovenskih planinskih delavcev, da o domačinih pod Triglavom ne govorimo.

O vsem tem v zborniku pripoveduje tudi Aljaž sam, saj so uredniki vanj uvrstili njegove planinske spomine, ki jih je v letih od 1922 do 1926 pisal za Planinski vestnik. Ko jih prebiramo, ugotavljamo, da je bil Aljaž naš prvi planinski gospodar, saj se je predvsem na Triglavu, že takrat simbolu slovenstva, spopadel z Nemci povsem konkretno, tako da je od takratnih lastnikov enostavno odkupil svet na vrhu Triglava in na Kredarici in potem »na svojem« dal postaviti Aljažev stolp in Triglavsko kočico. Triglav je bil rešen pohlepnih nemških rok, čeprav ni šlo brez vseh mogočih nagajanj in podtikanj. Toda Aljaž je vztrajal in zmagal. Ko je stala še Aljaževa kočica v Vratih in je ob Triglavski koči na Kredarici stala še majhna, skromna kapelica, ko so mojstranski gorski vodniki nadelali pot prek Malega na Veliki Triglav in je iz Vrat po pobočjih Cmira na Kredarico pripeljala slovenska, Tominškova pot, je bil Triglav za vedno rešen sicer še vedno močnega nemškega vpliva, Aljaževa narodna zavest, njegova vera v Boga in človeka, njegova neupogljivost pa zapisane v slovensko zgodovino. Vsaj za tako dolgo, dokler bo stal Triglav.

Mitja Košir

V gore ...

Silvo Kristan, profesor na Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani, je širokemu krogu bralcev - od študentov do mentorjev in inštruktorjev gorniške vzgoje, predvsem pa vsem, ki hodijo v gore - pripravil nadvse koristen priročnik in zanimivo branje s svojim najnovejšim delom **V gore...** Izletništvo, pohodništvo, gorništvu. Knjiga je izšla konec preteklega leta.

O vsebini priročnika nas pouči kazalo: Uvod - Nekaj terminoloških opomb - Poglavitna obdobja v človekovem odnosu do narave in posebej do gora - Kratek pregled razvoja slovenskega gorništvu - Gorništvu je del identitete slovenskega naroda - Mesto gorništvu med drugimi športnimi zvrstmi - Zakaj gorništvu na šoli - Gorništvu v učnih načrtih šolske športne vzgoje - Vzgojno-izobraževalni smotri in naloge izletniške in gorniške vzgoje na šoli - Motivi za hojo v gore - Zgled vzorno organizirane gorniške vzgoje na šoli - Uradno stališče najvišjih šolskih oblasti do gorniške vzgoje na šolah - Poglavitne naloge vodnika izleta ali pohoda - Priprava izleta ali pohoda - Število udeležencev v skupini - Oprema - Vpliv hoje na človekovo psihosomatično stanje - Organizirana izletniška in pohodniška ponudba - Kategorizacija gorskih poti - Tehnika hoje in plezanja - Taktika pohoda - Odgovornost organizatorja in vodje izleta - Nevarnosti in neprijetnosti na izletih - Prehrana v gorah - Osnove tehnike varovanja - Kajenje in hoja po gorah - Kakšno bo vreme - Gorniška etika in častni kodeks slovenskih gornikov - Varstvo narave - Bivakiranje - Izleti z majhnimi otroki - Gorništvu in staranje - Obrambni vidiki gorništvu - Izbor strokovnih del v slovenskem jeziku - Izbor leposlovja in poučnega berila v slovenskem jeziku.

Priročnik je ob izredni obsežnosti snovi učinkovito, zgoščeno, dokumentirano, z mnogimi zgledi in poučnimi primeri popestrjeno delo na 274 straneh formata 16 cm x 23 cm. Dobil smo učbenik, kakršen lahko uspe le poznavalcu Kristanovega formata in izkušeni; vzgojitelju, ki kritično spremlja svoj predmet, je dovteten za novosti in svoja stališča tudi prepričljivo zagovarja.

Brezupno bi bilo poskušati na nekaj straneh predstaviti vso snov, zato se bom pač zadržal le pri tistem, kar se mi zdi posebej pomembno in vredno pozornosti; vsak bo že sam znal poiskati tisto, kar išče in potrebuje.

Najprej k opredelitvam naše dejavnosti - izletništvu, pohodništvu in gorništvu. Menim, da je po dolgih letih končno vendar treba vedeti, kam kaj sodi, in se odločiti, da hojo v visokogorju dosledno imenujemo gorništvu. Gre pač za obliko dela, ki zahteva natančno poimenova-

nje. Če smo nekatera druga udejstvovanja že znali imenovati, kot jim gre, se ne obotavljajmo, ko je treba stvar celostno zaokrožiti.

Sicer pa je nered v izrazih, s katerimi opisujemo svoje dejavnosti, predvsem posledica naše lenobe in zaniknosti. Če bi poleg drugih odborov, sekcij in odsekov premogli tudi prizadevno terminološko skupino, ki bi objektivno in neodvisno skrbela za ustrezno strokovno izražanje, bi večine problemov te vrste že davno zmanjkalo. In če skupine še nimamo, je lahko ta ocena že kar poziv, da jo čimprej ustanovimo.

V poglavju o organizirani izletniški in pohodniški dejavnosti v celoti podpiram avtorjeve pomisleke glede množičnih podvigov v gorah. Ne gre le za to, da z njimi gore fizično in moralno onesnažujemo. Huje je, da stotinam ali celo tisočem udeležencev istega pohoda noben organizator ne more v celoti zagotoviti varnosti, zato so ne samo strokovno, temveč tudi pravno neopravičljivo početje.

Kar zadeva gorništvu v učnem načrtu naših šol, bi se morala naša organizacija nenehno, zagrizeno in vztrajno boriti, da bi se z osnovnimi pojmi o bistvu gorništvu, o njegovem pomenu in osnovnih pravilih varne hoje sleherni državljan poučil že v času obveznega šolanja. Usodni ležernosti in brezbriznosti uradnikov v prostveti, ki hoje v gorah ne znajo prav vrednotiti, bi se morali upirati z vsemi silami, saj je nekaj uspehov vendarle že bilo. V tem smislu smo gorniki vse prej kot državotvorni. Če bi v ta prizadevanja vgradili le delček naporov, ki jih brez prestanka namenjamo oskrbovanju koč, bi nas politiki bolj upoštevali in šolskih načrtov ne bi krojili, kot bi hoteli.

K opisu kategorizacije gorskih poti naj dodam samo to, da poglavje ni popolno, če bralec ne upošteva, da ocena poti temelji na normalnih, kopnih razmerah, ki se v snegu, poledici, nalivu lahko v kratkem bistveno poslabšajo.

Spričo prispevka v PV 1993/11 (str. 483) izrecno v celoti podpiram tudi avtorjevo stališče o koristnosti smučarskih palic za hojo v gorah. Svarila **dr. F. Bergholda** so zagotovo prenapeta. Slednjega osebno poznam in spoštujem, vem pa tudi, da rad »odpira« probleme. Da pa ima vsaka stvar poleg dobrih tudi slabe plati, je jasno; če ga je preveč, je škodljiv celo kruh!

K poglavju o strelbi bi dodal, da v večini evropskih učbenikov in revij že 25 let ponavljamo, dopolnjujemo in ponatiskujemo laboratorijske izkušnje ameriških strokovnjakov (glej La Montagne et Alpinisme, No 61, februar 1967), ki jih je pri nas prvič objavil **dr. Ivan Stojanovič** maja 1967 med srečanjem IKAR na Jahorini. Kar zadeva relativno varno mesto gornika, je to pravzaprav povsod v osenčenem trikotniku, bolje nekje pri sredini vznožja kot ob steni ali na

robu. Človek je in bo glede strele vedno nebogljjen in nemalo odvisen od sreče.

Ob pogledu na seznam opreme sem hoče-noče malce škodoželjen, saj se je te opreme tudi izkušnemu profesorju nabralo kar precej, vendar je že na samem začetku jasen: »To je opomnik, po katerem izbiramo za vsak izlet, pohod, za vsako turo tisto, kar menimo, da nujno potrebujemo.« Jaz v svojih »Nevarnostih« tega nisem posebej omenjal, zato me je neki gornik med pogovorom vprašal: »Ja, oprostite, kako pa z vsem tem sploh lahko kam pridete?«

Naj bo tega dovolj. Vse pomembno je zapisano v knjigi, vsebino boste spoznavali in spoznali, ko si jo boste nabavili ali izposodili in v njej pogosto iskali odgovore na najrazličnejša vprašanja, bodisi strokovna, bodisi podatke iz zgodovine organiziranega gorništvā ali druga. V tem vam bo zagotovo postala najboljši svetovalec. Tako vsestranskega učbenika za hojo v gore Slovenci pač še nismo imeli.

Pa še to: knjiga stane nekaj čez 2100 tolarjev, dobimo jo v knjigarnah, na Fakulteti za šport in upam, tudi v prodajalni PZS.

Avtorju pa hvala za opravljeno veliko delo. Źelimu mu, da bi nas še kdaj razveselil s podobno storitvijo, tem je še zadosti.

Pavle Źegula

Zbornik PD Kamnik 1893-1993

Številnim planinskim edicijam, monografijam, vodnikom in knjigam, ki opisujejo bogastvo slovenskih gora, se je v mesecu septembru 1993 pridružil tudi Zbornik Planinskega društva Kamnik.

Planinsko društvo Kamnik je bilo ustanovljeno 19. julija 1893 kot prva podružnica Slovenskega planinskega društva. Kamniški planinci so svoj 100-letni jubilej želeli proslaviti kar najbolj primerno, zato so se odločili za izdajo lastnega Zbornika. Priprava materiala, zbiranje podatkov in pisanje prispevkov so bile zelo zahtevne in odgovorne naloge. Uredniški odbor, ki ga je vodil glavni in odgovorni urednik **Aleksander Sarnavsky**, je z veseljem sprejel nalogo. Poleg že delno urejenega arhivskega gradiva, ki zajema obdobje do leta 1960, je bilo potrebno zbrati še ogromno drugega in vrsto dokumentov, ki potrjujejo vsebino Zbornika. Večmesečno intenzivno delo je prišlo na dan 10. septembra v obliki Zbornika in je bilo v Kamniku tudi javno predstavljeno. Pri sestavi Zbornika je veljal dogovor, da naj bi publikacija na najbolj točen in verodostojen način nazorno prikazala 100-letno pot planinstva na Kamniškem, upošteva je pri tem tudi čas dogajanja in vtikanost planinske ideje med najširše plasti lju-

di, živečih na tem območju. Uredniški odbor si je v samem začetku zastavil jasna izhodišča, ki jih bo upošteval, ne zanemarjajoč dejstva, da so različni procesi in posamezniki pomembno vplivali na dogajanje in dinamiko društvenega življenja v pretečenem obdobju.

Zbornik Planinskega društva Kamnik je lepo oblikovana knjiga velikega formata s skoraj 340 stranmi bogatega pisnega in slikovnega materiala v črno beli in barvni tehniki.

Prvi del Zbornika obravnava zgodovino Kamnika davno pred nastankom društva. Govori tudi o razvoju turizma in seveda o razlogih za nastanek planinske ideje. Opisovanje obiskov v gorah samo dokazuje, da so ljudje z vsem srcem živelj za svoje priljubljene planine in višje gorje Kamniških Alp že v davni preteklosti.

Naslednji del Zbornika razčlenjuje dogajanje ob ustanovitvi prve podružnice Slovenskega planinskega društva v Kamniku. Omenja narodnobuditeljsko vlogo ob vse večjem pritisku germanizacije, govori o ljudeh, ki so odločneje vplivali na nastanek in kasnejši tok dogajanja. Gradnja planinskih koč je bila osrednja naloga organov planinske podružnice v začetni fazi. Opisuje zaplete zadnjih let prejšnjega in prvih let tega stoletja. Opisovanje prvih začetkov alpinizma in njenih akterjev bralcem še bolj približa vsebino Zbornika.

Zanimivo je slikovno gradivo o vseh dosedanjih predsednikih društva, ki so opravljali te dolžnosti od ustanovitve podružnice pa do danes. Zvrstilo se je kar 19 najodgovornejših ljudi, ki so v stoletnem obdobju vtisnili svoj pečat pri oblikovanju Planinskega društva.

Naslednji del obravnava obdobje po drugi svetovni vojni. To je obdobje, ko so planinci v mnogočem začenjali skoraj od začetka. Vojna je opustošila tudi planinski svet. Od leta 1945 nastopa Planinsko društvo pod tem imenom, v začetku kot sestavni del Fizikalne zveze, kasneje kot samostojno društvo. Planinci intenzivno utrjujejo svoje vrste, obnavljajo planinske koče in številčno krepijo društvo. Leta 1960 začno akcijo za gradnjo žičnic, ker način oskrbovanja planinskih koč s pomočjo nosačev ni več zmogel povečanega prometa oziroma obiskov v gorah. Obdobje po letu 1975 je za beleženo kot čas obnavljanja obeh planinskih koč, na Kamniškem in Kokrskem sedlu, oziroma gradnje nove koč na Kamniškem sedlu (na starih temeljih) in obsežne širitve koč na Kokrskem sedlu. Podrobneje so opisane aktivnosti ter bogastvo prostovoljnega dela in skrbnega gospodarjenja.

Naloge in rezultati dela posameznih odsekov društva so opisani v naslednjem delu Zbornika. Iz teh zapisov je razvidna rast in širitev društva z množičnim prilivom članstva. Obširneje je

opisana izletniška dejavnost, varstvo narave in drugo.

Zbornik opisuje Veliko planino, Sv. Primož, se ustavi pri ledenodobnem človeku v Mokriški jami in razmišlja o razvoju pašništva.

Področje alpinizma, ki ima na Kamniškem že dolgo tradicijo, je po vsebinski plati zelo dobro obdelano in prikazano. Postopna rast in načrtno izobraževanje sta omogočila doseganje vrhunskih uspehov v domačih in tujih gorjih. Opisane so posamezne pomembne smeri, ki so jih preplezali kamniški alpinisti.

Gorski reševalni službi v Kamniku je določeno posebno mesto v Zborniku. Na slikovit način so opisane posamezne reševalne akcije, ki so v mnogočem vplivale na razvoj, ki je bil dosežen v 70-letnem delu te službe.

Zaključni del Zbornika seznanja bralca z vsemi podatki o smrtnih nesrečah v Kamniških Alpah. Po objavljenih podatkih je bilo teh kar precej.

Zbornik je nadvse zanimiva knjiga za vse, ki so s planinstvom povezani, to pa je na Kamniškem skoraj vsaka družina. Bogastvo slikovnega in drugega dokumentarnega gradiva je za vsakogar zelo zanimivo. Poskus Planinskega društva Kamnik, da v Zborniku prikaže 100-letni utrip planinstva v tem predelu, je po mojem mnenju v celoti uspel. Planinsko društvo Kamnik se je s tem oddolžilo vsem tistim aktivnim imenovanim ali neimenovanim tihim in skromnim planinskim delavcem za vse, kar so storili za razvoj planinstva in ohranjanje gora našim ljudem.

Stane Simšič

Koledar Slovenska planinska pot '94

Okoli novega leta mi je prišel med drugimi koledarji v roke tudi koledar Planinske zveze z naslovom Slovenska planinska pot '94. Med množico bolj ali manj enoličnih obrtniških izdelkov me je (poleg tematike, seveda) pritegnil tudi zaradi razgibanega oblikovanja. Žal pa je začetno navdušenje ob podrobnejšem ogledu koledarja vsaj delno splahnelo.

Začnimo pri boljši plati, to je pri **oblikovanju**. Oblikovalec je stal pred težavno nalogo, kako razvrstiti na stran štiri vsebinske enote. Poleg koledarskega dela ima vsaka stran še tri slike: osrednjo sliko s planinskim motivom, zgodovinsko sliko planinske kočice in manjši posnetek značilne gorske cvetice. Postavitev velike slike in razglednice s kočico je dokaj klasična, zanimiva pa je rešitev z zasakano sliko cvetice, ki tvori z izvirno oblikovanim koledarskim delom skladno celoto. Oblikovalcu bi mogoče lahko očitali kvečjemu kakšen posamezen ne najbolj posrečen izrez pri velikih posnetkih, npr. preveč neba (premočnega!) pri Triglavu. Če je sode-

loval pri izboru veliko motivov, gre na njegov račun tudi nekaj slabih posnetkov, a o tem več kasneje.

Ugaja tudi prva, naslovna stran koledarja z zelo dobro fotografijo in diskretnostjo drugih elementov. Zamislil sem se pa ob naslovu in s tem ob **vsebini** koledarja. Slovenska planinska pot je ime osrednje planinske transverzale po naših gorah. Ali to pomeni, da predstavlja koledar nekatere točke s te poti, k čemur napeljuje tudi stilizirana markacija? Če je to res, potem dve sliki (Jerebica in Matajur - slednji je le neobvezna točka razširjene poti) ne sodita v ta izbor. Namesto njiju bi bilo treba v koledar uvrstiti še kakšen motiv iz južnega dela Poti, ki predstavlja eno tretjino celotne trase in je skoraj povsod zapostavljen. Pričujoči izbor seže samo do Krna (če izpustimo Matajur). Podpisi k velikim slikam so dovolj natančni in izčrpnji, le pri Matajurju manjka podatke, kaj je v ozadju in kaj v ospredju (ali od kod je bil posnetek narajen).

Zelo zanimive so stare razglednice planinskih koč - vsekakor dobra domisljica. Žal pa avtorjem koledarja ni uspelo, da bi vedno lokacijsko povezali oba motiva. Ali je vzrok za to pomanjkanje starih razglednic ali premajhna vztrajnost sestavljalcev koledarja?

V vsebinski sklop sodi tudi izbor fotografij po tehnični plati, čeprav je le-ta povezan tudi že s **tiskarsko izvedbo**. Če človek ne more primerjati originala in tiskanega izdelka, ne more dovolj zanesljivo oceniti, ali je slab že posnetek ali pa je diapozitiv slabo reproduciran. Ker poznam večino sodelujočih fotografov in njihove izdelke, bi se bolj nagibal k drugi možnosti, torej k slabi litografiji. Kakorkoli že, kakšna tretjina slik je sedaj takih, da po tehnični plati ne sodijo v koledar, ki želi biti na ravni slovenske planinske fotografije. Naj bom konkreten: Košuta je neostra in brezbarvna, Jezersko zažgano in predeče, Črno jezero nekontrastno in premalo črno, pa tudi Jerebici, Kriškemu jezeru in Krnu bi se lahko prigovarjalo. Kot rečeno - verjetno šepa litografija, sam tisk je na dostojnem nivoju.

In še ena značilnost, ki gre na račun izbora in se tako rada drži planinske fotografije: tako rekoč vse slike so posnete v lepem, jasnem in skoraj brezoblačnem vremenu. Zato so vse po vrsti - žal - tudi malo dolgočasne. Kot da gore niso lepe tudi v hudi uri, kot da nas na turi kdaj ne preseneti poletna nevihta, kot da gorá v slabem vremenu preprosto ni!

Kljub vsemu povedanemu je treba ta koledar uvrstiti visoko v zgornjo polovico množice vsakokratnih obnovoletnih sopotnikov. Z ne prav dosti več truda, kot ga je bilo vložena, bi lahko bil čisto pri vrhu. Na področju stenskih koledarjev - kot na mnogih drugih - capljamo za

Evropo, čeprav jo z nekaterimi primerki tudi že dohitevamo. Planinska zveza ima priložnost, da jo - dobesedno - ujame že ob naslednjem novem letu, za katerega je napovedala koledar z motivi s Poti prijateljstva, ki je v večjem delu že v »pravi« Evropi. Če bo k temu pripomoglo moje pisanje (in to je njegov edini cilj), sem svoj namen dosegel.

Kazimir Rapoša

Vodnik po Poštarski jamski poti

V začetku lanskega decembra je izšla knjižica Vodnik po Poštarski jamski poti. To je vodnik po prvi slovenski jamski transverzali, ustanovljeni v začetku leta 1993 pri PD PTT Ljubljana, ki ga je napisal urednik PTT novic in načelnik planinsko-jamskega odseka pri planinskem društvu **Rado Radešček**.

Vsebina vodnika, ki je v Sloveniji po dolgem času edina takšna publikacija, ki nas sistematično povede po prenekaterih zanimivostih slovenskih kraških pojavov, je prirejena tako, da je orientacija po jamski transverzali enostavna in učinkovita.

Obsežen predgovor nas povede na pot, opozarja na številne naravne in kulturne zanimivosti, pa tudi na nevarnosti kraške narave. Ne nazadnje opozarja tudi na ekološka vprašanja onesnaževanja podzemskih jam in na pravilno obnašanje obiskovalcev v njih.

Posebno poglavje je namenjeno usposabljanju pohodnikov v jamski tehniki, prvi pomoči in poznavanju osnovne jamske opreme. Uvodni del se končuje s poglavjem o pravih jamske transverzale ter pogojih za pridobitev transverzalnih značk.

Poštarska jamska pot je razdeljena na osnovno in razširjeno transverzalo. Osnovna pot nas popelje od Škofje Loke na Notranjsko ter obišče Dolenjsko, Štajersko, Primorsko in Kras. Razširjena pot je dopolnilo osnovne in obišče nekatere kraške jame in druge kraje ob poti, ki niso uvrščeni v osnovno transverzalo.

Vse jame, ki so kontrolne točke Poštarske jamske poti, imajo v besedilu označene še katastrske številke jam. Vodnik vsebuje dokaj natančne dostope do jam, prinaša opise podzemskih prostorov in klasificira težavnost objektov.

V vodniku je navedena tudi vsa pomembnejša uporabljena literatura in viri, njegovo uporabo pa nam olajša še posebno stvarno in imensko kazalo, ki je razvrščeno po abecednem redu. Zanimive so tudi priloge, v katerih najdemo nekaj jamskih načrtov in starih zemljevidov.

Knjižico je uredil avtor vodnika, natisnila jo je tiskarna Delo v 1000 izvodih, založilo PD PTT Ljubljana, prodajna cena pa je 500 tolarjev. Vodnik ne bo služil samo pohodnikom po jam-

ski transverzali, temveč je zanimivo branje tudi za vse tiste, ki ne bodo šli po poti, saj je napisan tako, da bo slovenske kraške pojave približal tudi nepoznavalcem kraškega sveta.

(Pod Prisojnikom)

Celjske Slike iz življenja

Mogoče je malo nenavadno, vendar bi bilo prav, da predstavimo koledar Splošne banke Celje d.d. »Slike iz življenja«. Koledar je del širšega projekta, ki ga je Večer poimenoval »Zgovornost starih razglednic«. V tem projektu je EPSI d.o.o. Nazarje izdala knjigo »Biser na Savinji - Celje na starih razglednicah«, Muzej novejšje zgodovine iz Celja je razstavil stare razglednice in že tu je bil prikazan koledar Slike iz življenja. Muzej je razstavil stare fotografije iz svoje bogate zbirnice, marsikatera od njih je imela planinski ali turistični značaj, fotografije so bile prav tako porabljene pri sestavi koledarja.

Ustavimo se pri planinski tematiki:

Za mesec september - kimovec najdemo zapis: »September - mesec planinarjenja - Nedelje in praznike so ljudje radi izkoristili za krajše in daljše izlete. Zelo radi so obiskovali Stari grad, a tudi vzponi na Okrešelj in Goro Oljko niso bili redki. Minilo je 100 let uspešnega dela v Slovenskem planinskem društvu. Navsezadnje je dokaz planinske zgodovine tudi dejstvo, da se Celjsko planinsko društvo zahvaljuje **Franu Kocbeku** in **Johannesu Frischaufu** s spomenikom v Logarski dolini.«

Za mesec september je objavljena slika slapa Rinka, originalni tekst »Savinjske Alpe - Slap pod Rinko«, ob strani so objavljene stare slike nekaterih planinskih koč. Objavljen je citat iz Gregorčiča (Tedaj nazaj, nazaj v planinski raj!).

Januar je »smučarski«, vendar je kot osrednja slika objavljena fotografija stare Kocbekove koč na Molički planini.

V koledarju sta predstavljena Stari grad nad Celjem in pivovarna v Žalcu, v aprilu so predstavljene cerkve v Celju in okolici, predstavljeni so parki, kopališča, zdravilišča itd.

Muzej novejšje zgodovine Celje, ki je posredoval gradivo, in Splošna banka Celja d.d. si zaslužita vsa pohvalo, ker sta predstavila tudi del naše zgodovine.

Franc Ježovnik

Vodnika po Norveškem

Obstajajo vodniki, ki jih vzamemo s seboj na pot, in taki, ki jih imamo doma, da na podlagi teh podatkov naredimo natančen načrt za pot. Kdor dela samo kratke izlete iz avtomobila, mu je vseeno, kateri od teh dveh vodnikov mu bo olajšal in polepšal počitnice. Kdor pa potuje po tuji deželi s šotorom na hrbtu, ima v nahrbtniku raje dodatne grame čokoladnega papirja skupaj z vsebino kot potiskan papir.

Toda kdor hoče iti na Norveško, ki je verjetno najbolj širokopotezna popotniška dežela v Evropi, si bo skoraj gotovo omislil kar dva vodnika, trekinškega in obširnejšega popotniškega, ki ju je napisal **Bernhard Pollmann** (slednjega skupaj s **Thomasom Keuchelom**), izdala pa prvega založba Rother iz Münchna in drugega založba J. Berg, prav tako iz Münchna (prvi stane 42 in drugi 65.30 švicarskega franka). Prvi vodnik bo tak popotnik vzel s seboj na pot, drugega bo imel doma, da bo pred odhodom na pot in po vrnitvi listal po tem bogato ilustriranem vodniku, v katerem je v tekstovnem delu deloma napeto in zanimivo, deloma bogato informativno gradivo. Obe knjigi sta nekakšna trekinška vodnika za popotnike, gornike in smučarske popotnike, ki so namenjeni v narodna parka Rondane in Jotunheimen. Slednji je med drugim znan po tem, da se tam dviga najvišja gora severne Evrope.

Če bi bili vsi popotniški vodniki tako praktični, kot je ta trekinški vodnik, bi lahko z mnogo mirnejšim srcem potovali po širnem svetu.

društvene novice

191 društev v PZS

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je na svoji 18. seji lanskega 18. decembra sprejel v članstvo PZS Posavski alpinistični klub Krško, Planinsko društvo Drava iz Maribora in Planinsko društvo Moravče. Tako šteje zdaj krovna slovenska planinska organizacija 191 članov - planinskih društev.

Posavski alpinistični klub Krško je bil ustanovljen na ustanovnem občnem zboru 16. septembra 1993. Sedež ima v Krškem, v register društev občine Krško je bil vpisan 31. septembra 1993, delovno območje društva je območje posavskih občin. - V prošnji za sprejem v članstvo PZS je bil takole pojasnjen namen kluba: »Klub je bil ustanovljen predvsem zato, da bi omogočil razvoj, napredek in popularizacijo alpinizma in športnega plezanja na območju Posavja, s tem da bi aktivno sodeloval tudi pri vzgoji in izobraževanju svojih članov in drugih zainteresiranih društev, pri izletništvu ter pri drugih nalogah, zapisanih v statutu kluba.«

Planinsko društvo Drava je bilo ustanovljeno na občnem zboru 22. oktobra 1993, sedež ima v Mariboru, vpisano je bilo v register društev, ki ga vodi Oddelek za notranje zadeve občine Maribor, 16. novembra 1993, delovno območje društva je občina Maribor. Program društva obsega organiziranje izletov, pohodov, vzponov, taborjenj, tečajev, vzgojo in izobraževanje članov, mladincev, osnovnošolcev in predšolskih otrok, vzdrževanje planinskih poti, naloge Gor-

ske straže itd. Društvo si je uredilo društvene prostore v železniških delavnicah na Studencih, kjer ima v delavnicah in v krajevni skupnosti velike možnosti za vključevanje novih članov. V društvu je že včlanjenih devet planinskih vodnikov in pet gorskih stražarjev.

Planinsko društvo Moravče je bilo ustanovljeno 19. novembra 1993, vpisano je bilo v register društev, ki ga vodijo pri Sekretariatu za notranje zadeve občine Domžale, dne 30. novembra 1993, območje delovanja društva je občina Domžale. Na ustanovnem občnem zboru je bilo prisotnih 172 članov in simpatizerjev. Doselej se je v PD vpisalo 210 članov, mladincev in mladih planincev. Ustanovili so mladinski, markacijski, vodniški in popotniški odsek, odsek za varstvo narave in gorsko stražo ter odsek mentorjev planinske vzgoje. V osnovni šoli Moravče so ustanovili planinski krožek. Pripravljajo planinsko šolo. Na območju Moravč želijo prevzeti vzdrževanje planinskih poti. Skupaj s Turističnim društvom bodo skrbeli za propagando in promocijo Moravske doline in hribovja nad njo. Odsek za varstvo narave bo skrbel za čisto okolje doline, za vzgojo in izobraževanje ter spoznavanje narave. PD želi sodelovati pri skupnih akcijah Meddruštvenega odbora PD ljubljanskega območja in Planinske zveze Slovenije.

(Obvestila PZS)

Pogodba naj gre v zmrzovalnik!

Na zadnji lanskoletni seji Meddruštvenega odbora Savinjskih planinskih društev, na kateri je bilo od skupno 33 članic meddruštvenega odbora prisotnih 13, so glede pogodbe med Planinsko zvezo Slovenije in Kovinotehno iz Celja o menda spornem zakupu parcele v Logarski dolini sprejeli naslednji sklep:

»Ne glede na stališče nadzornega odbora PZS in Komisije za statutarna vprašanja pozivamo upravni odbor PZS, da v celoti ponovi proceduro v zvezi s sklepanjem pogodbe ob upoštevanju vseh naših pripomb, že podpisana pogodba pa naj ostane do nadaljnjega deponirana. Menimo, da je to edini način, da se razrešijo sporna vprašanja, ki so ob tem nastala, in tista, ki zaradi različnega tolmačenja pravnega nasledstva obstajajo že od prej.«

Planinska razstava v Laškem

V Laškem, kjer se je pred 140 leti rodil prvi predsednik Slovenskega planinskega društva **prof. Fran Orožen**, je domače planinsko društvo pripravilo v sodelovanju z vodjem Muzejske zbirke Laško in knjižničarkami

Knjižnice Laško obsežno razstavo. Ideja, ki se je porodila že leta 1992, je bila potrjena in ustanovljen je bil Odbor za pripravo razstave, posvečene obema jubilejema.

Gradivo smo začeli zbirati na podlagi vsebinske zasnove razstave, in sicer:

- začetki pohodništva in ideje planinstva na slovenskem ozemlju med slovenskimi zanesenjaki in domoljubi,
- splošen oris ustanovitve Slovenskega planinskega društva,
- predstavitev njenega prvega predsednika prof. Frana Orožna,
- prve planinske postojanke v bližnji okolici Laškega in v širšem slovenskem prostoru,
- začetki planinstva v Laškem segajo v leto 1922,
- predstavitev prvega načelnika laške planinske sekcije **dr. Arnolda Pernata**, najozjega sodelavca **dr. Dominika Drnovška** in po vojni dolgoletnega predsednika **Frana Medveška**,
- gradnja obeh planinskih koč na Šmohorju,
- predstavitev planinske opreme in
- nekaterih delov alpinistične opreme **Frančka Kneza, Jožeta Zupana in Igorja Kneza** (Laščani),
- statistični podatki članstva PD Laško,
- rastlinske posebnosti v laški občini,
- geološka pot Govce,
- članki, knjige, različne oblike priznanj prizadevnim planincem, dnevniki, značke in drugo,
- predstavitev lanskoletnega pionirskega planinskega tabora na Klemenči jami,
- sosednja planinska društva,
- izbor gradiva o izletih laških planincev in
- predstavitev fotografij »Podobe Laškega in okolice«.

Knjižničarke Knjižnice Laško so pripravile del razstave o prispevkih, člankih in knjigah, ki jih je spisal prof. Fran Orožen. Svoj delež so prispevali tudi člani Foto kluba PZS. Gradivo so posodili člani laškega planinskega društva, svojci znanih planinskih delavcev, sosednja planinska društva Sevnica, Hrastnik, Trbovlje, Celje, Zabukovica, PD Ljubljana-Matica, Planinska zveza Slovenije in PV, Šolski muzej Ljubljana, Muzej novejšje zgodovine Celje in Pokrajinski arhiv Maribor. Precej gradiva je bilo tudi iz arhiva PD Laško in iz Muzejske zbirke Laško.

5. novembra lani se je v prostorih Muzejske zbirke Laško in v preddverju Knjižnice Laško zbralo več kot 100 obiskovalcev. Otvoritev razstave je s slavnostnim nagovorom opravil naš rojak **prof. dr. Tomo Korošec**, zbranim je zapel še Moški pevski zbor Laško. Med številnimi gosti so bili predsednik in podpredsednika PZS, predsedniki MDO PD Zasavje in Savinj-

ska, predsednik PD Ljubljana-Matica, nečakinja prof. Frana Orožna, **dr. Tone Stroj**, dolgoletni planinski sodelavci iz sosednjih planinskih društev in seveda številni domačini.

V času do 5. decembra, kolikor je bila razstava odprta, si jo je ogledalo več kot 500 obiskovalcev.

Knjižničarke so 5. decembra povabile v goste dr. Toneta Strojina, ki je predaval o prof. Franu Orožnu. Obiskovalci predavanja so izvedeli marsikaj zanimivega o preprostem, a plemenitem možu, ki je bil znanstvenik v pravem pomenu besede, pisec učbenikov, risar zemljevidov, ustvarjalec prvega globusa s slovenskimi napisi, o priljubljenem planinskem delavcu, ki je bil znan tako med intelektualci kot med preprostimi ljudstvom.

Spominska plošča na Orožnovem trgu v Laškem nad visokimi vrati je le redkokdaj videna in zato je mož med domačini malo znan. Razstava ni le oddolžitev, bila je predvsem priložnost, da opozorimo in povemo, kaj je v tedanjem času pomenilo biti na čelu planinske organizacije.

Cilj razstave je bil dosežen - opozoriti na idejno delo slovenskih planincev in domačinov, na pomembnost planinske organizacije, na vzgojno-izobraževalne namene in na spoznanje, da planinstvo ni samo pohodništvo in »zapravljanje časa«, temveč je nekaj več - ljubezen do gora, njih spoštovanje, ocenjevanje človekove zmogljivosti in opozarjanje na ogroženost našega okolja. Posebej smo s to in še drugimi razstavami dokazali, da je med planinci mnogo entuziastov, ki želijo ohraniti pravo zgodovino o planinstvu v naši domovini.

Fanika Wiegele

Vlomilci v planinskih kočah

Če bi dnevni časopisi pisali o vseh primerih, ki jih obravnavajo na slovenskih sodiščih in policijskih postajah, bi se zadnji čas na »črnih« straneh naših časnikov znašla tudi nekatera planinska društva.

Iz zapisnika upravnega in nadzornega odbora Planinskega društva Gorje povzemamo, da na občini in na sodišču v Tolminu urejajo lastništvo Tržaške kočice na Doliču, ki jo upravlja PD Gorje. Sodišče predlaga, kot piše v zapisniku, naj bi postopek zaupali odvetniku.

Sodnik za prekrške občine Hrastnik je izdal odločbo o prekršku zaradi nepravilnega prijavljanja nočitev v Koči na Kopitniku, ki jo upravlja PD Rimske Toplice. Planinsko društvo je kaznovano s plačilom 22.000 tolarjev, predsednik PD pa mora kot odgovorna oseba plačati 4000 tolarjev kazni.

Konec lanskega leta, decembra, so Planinsko društvo Litija dvakrat obiskali vlomilci. Kot bere-

mo v zapisniku 11. seje upravnega odbora z dne 23. decembra 1993, so vlomilci pri vlamu v društvene prostore poškodovali pohištvo ter razmetali arhivsko dokumentacijo in razglednice.

Po prvih ocenah je škoda za več kot 400.000 tolarjev zaradi vloma v Planinski dom na Jančah, ki ga upravlja isto društvo. Vlomilci so poškodovali sedem vrat ter ukradli barvni televizijski sprejemnik, glasbeni stolp, plinske jeklenke, kovček z orodjem, športne copate, izpraznili dve zmrzovalni skrinji z mesom in hladilno omaro ter odnesli precej pijače. Policija išče storilce.

Čeprav ni bilo konec lanskega leta v gorah niti izredno slabo vreme, niti se obiskovalci niso znašli v težavah, so vdrlí v Kranjsko kočó na Ledinah, ki stoji na varnem ob robu sicer plazovitega terena na nadmorski višini 1700 metrov. Zimska soba v koči je bila odprta, skozi vrata, ki vodijo iz nje v zgornje prostore, so vandali vdrlí v zgornje prostore kočó, si tam postregli s hrano in pijačo, potem pa kdo ve iz kakšnega vzroka odprli in deloma razbili šest oken ter odšli v dolino. O vlamu v kočó so kranjsko planinsko društvo, ki oskrbuje to kočó, zgrajeno pred 17 leti pod Skutinim ledenikom, obvestili planinci z Jezerskega. Konec januarja je h Kranjski koči poletel helikopter Policijske letalske enote s policajji in predsednikom PD Kranj, ki so ocenili škodo (približno 100.000 tolarjev), seveda zmetali iz prostorov sneg, ki je padal skozi odprta in razbita okna, in okna kolikor je bilo le mogoče zaprli.

Kot je bilo mogoče zvedeti, naj bi bilo v koči šest obiskovalcev, kajti v kuhinji so našli šest nepominitih skodelic za čaj. Našli so tudi prstne odtise, na podlagi katerih (in še nekaterih drugih znakov) bodo poskusili storilce izslediti.

Nenavadno je, da so »planinci« vdrlí iz zimske sobe v zgornje prostore, ko jim vendar ni grozila nevarnost. Če bi že hoteli prenočevati v koči in ne v njeni vedno odprti zimski sobi, bi lahko ključ prej dobili v društveni pisarni.

M. R.

Slovenjegraška plezalna stena

Alp klub iz Slovenj Gradca, ki deluje v okviru tukajšnjega planinskega društva, je lanskega 28. novembra v športni dvorani v Slovenj Gradcu odprl plezalno steno in ob tej priložnosti organiziral državno tekmovanje starejših dečkov in kadetov.

Alp klub šteje 17 članov, za delovanje kluba pa obstaja veliko zanimanje. V tukajšnjih šolah organizirajo plezalne krožke, samo v osnovni šoli II v Slovenj Gradcu pa je v plezalni krožek vključenih 40 učencev. Upravni odbor PD Slovenj Gradec je Alp klubu izrekel priznanje in obljubil, da bo v skladu z denarnimi možnostmi podprl njegovo dejavnost.

Živi svet Čavna in Gora

Lanskega septembra smo ajdovski planinci praznovali devetdesetletnico planinskega društva. Jubilej smo proslavili 12. septembra na Čavnu pri Zavetišču Antona Bavčerja. Izdali smo bilten, v katerem je prikazana zgodovina našega planinskega društva od njegovih začetkov. V njem je nekaj literarnih prispevkov, med njimi bajke iz knjige Javorov hudič, na koncu pa je seznam podjetij in posameznikov, ki so materialno in finančno podprli naš jubilej. Tudi tale članek je objavljen v tem biltenu.

Kot mogočen skalni zid se pnetá Čaven in Gora nad Vipavsko dolino in obrobljata skrivnosten Trnovski gozd. Z nadmorske višine okrog 100 metrov se na kratki razdalji pobočja dvignejo na 900 in prek 1000 metrov. Flišnato dolino zamenja apnenec, ponekod kot breča - sprijet grušč, spet drugje naložen v plasteh, lepo vidnih iz doline. Površje Gore in Čavna je visoki kras, poln vrtač in globač, brezen, prepadnih sten, spodmolov in okamnín iz preteklih dob. Iz doline prepoznamo izrazite vrhove Kovka, Sinjega vrha, Modrasovca, Kucija, Čavna in drugih. V Malem Golaku pa se Trnovski gozd povzpne najvišje. Pri izviru Hublja se začne primorski del geološke transverzale. Popelje nas mimo Okna in Predmeje na Čaven in dalje v Trnovski gozd, žal pa zaenkrat vodnička še ni. **Prof. dr. Stanko Buser** ga obljublja za pomlad.

Vipavska dolina ima primorsko podnebje. Nižja pobočja porašča značilna gozdna združba manglega jesena, puhastega hrasta in črnega gabra. Ponekod ta prvotni gozd nadomešča črni bor, ki pa je povsod zasajen, čeprav se danes širi brez človekovega vpliva. Na Gori in Čavnu prehaja listnat gozd bukke in vilovine v mešan bukovo jelovinarski gozd. V njem prevladujejo bukev, jelka in smreka. Jelka precej izumira, verjetno zaradi občutljivosti na onesnažen zrak, pa tudi rastlinojeda divjad jo močno uničuje.

Čaven in Gora imata alpsko podnebje s hudo burjo. Na robu, kjer svet prepada v Vipavsko dolino, pa se meša s primorskim. Zato ni čudno, če najdemo blizu skupaj sredozemske rastline - jaquinijev ranjak, kosmuljek, bratinski košutnik, liburnijski šetraj, skalni glavinec, bodoglavac in druge, z njimi pa tekmujejo alpske lepoticice - Clusijev svišč, brstična, kranjska in turška lilija, avrikelj, ki je simbol našega planinskega društva, pa planika, ki krasí Kucelj in Golake. Na robu Čavna med Selovcem in Malo Goro je doma neupadljiva hladnikovka, rastlina iz družine kobulnic, ki raste le še na bližnjih vrhovih Trnovskega gozda Poldanovcu in Zelenem robu in nikjer drugje na Zemlji. Zeliščarji se razveselijo rmana, šentjanževke, baldrijana, materine dušice, na kakšnem zakisanem travniku nad

Predmejo ali Otlico pa bi našli celo arniko in brusnice.

Najvišji vrh Trnovskega gozda, Mali Golak, ki mu do 1500 metrov nadmorske višine manjka le pet metrov, je edini vrh v naši bližini z naravno gozdno mejo. Krivenčast bukov gozd z vilovino prehaja proti vrhu v rušje. Družbo mu delajo dlakavi sleč, spomladansko resje, brusnice in borovnice. Sam vrh je skalnat in malo pod njim rastejo planike.

Goli Kucelj na robu Čavna nima naravne gozdne meje. V davnini so gozd izsekali. Spomladi njegova pobočja rumenijo pod avrikli, julija pa najdemo planike, če jih še niso poruvali. Posebno lani je bilo ruvanja precej in kot največji plenilci so se izkazali Italijani. Zelo ogrožen je tudi bratinski košutnik, iz čigar korenine delajo grenčico. Žal je ob pravni zmedi v naši državi nered tudi pri varstvu zaščitene rastlin. Cariniki ne kaznujejo odnašanja zdravilnih rastlin čez mejo, policija - vsaj ajdovska - pravi, da ne more storiti ničesar. Vedeti moramo, da spadata Čaven in Gora med botanično najzanimivejša območja v Sloveniji. Zdi se pa, da nas ta lepota pred domačim pragom ne gane preveč. Gorski stražarji, ki opozarjamo na zaščitene rastline, smo glas vpjočega v puščavi in tarča posmeha ali psovka.

Kaj pa živalstvo? V nižjih legah, tudi obdelanih, se pojavljajo fazani, čeprav mnogo manj kot nekoč. Razredčila jih je uporaba umetnih gnojil in škropiv. Precej redkejši je postal tudi divji zajec. Med ptici so poleg ptic pevke pogoste šoje, vrane, krokariji, divje rabe, gosi, tu in tam celo čaplje. Med ujedami naj omenim sove, kotorne in nekaj planinskih orlov. Slednji menda še gnezdi na Črni skali. Med večjimi sesalci je največ srnjadi, in sicer od nižin do vrhov. Močno so razširjeni divji prašiči, ki delajo kmetom kljub odstrelu precej škode. Pred leti so na Čaven naselili muflone, po začetnem širjenju pa je populacija nazadovala. Gamsi, te naše edine antilope, so zelo redki. Problem predstavljajo lisice kot prenašalke stekline. Med plazilci najdemo zelence, martinčke in slepce, med kačami strupenjačami tudi gada in modrasa. Po slednjem se imenuje vrh Modrasovec.

Mnoge od naštetih živali bodo ostale neopazene našim očem, tih, potrpežljiv in nevsiljiv opazovalec pa bo videl marsikaj. Ne bo odveč, če se spomnimo, da v naravi ni škodljivih in koristnih vrst, ampak ima vsaka edinstveno mesto v okolju, v katerem živi. Izumrtje vsake izmed njih pomeni osiromašenje našega planeta.

Ko se dvignemo nad meglo v čist, rezeq gorski zrak, ne pozabimo, da smo tu gostje, ki svojega gostitelja - naravo - spoštujemo in občudujemo. Ne z ruvanjem, kričanjem in uničevanjem, ampak z opazovanjem in mogoče fotografiranjem. Domačini pravijo, da je Bog ustvaril Čaven in

Goro iz čistega veselja. Ponosni bodimo na ta košček raja v naši bližini in pokažimo ga tudi drugim!

Za sodelovanje se zahvaljujem **Robertu Pizzoniju**, članu lovske družine, ki mi je posredoval podatke o živalih na Čavnu in Gori.

Literatura:

D. Rojšek, Naravne znamenitosti Posočja, Ljubljana 1991.

D. Wraber, Sto znamenitih rastlin na Slovenskem, Ljubljana, 1990.

Irena Breščak

780 pohodnikov na Tisje

Dne 12. decembra lani je bil 13. pohod na Tisje, ki ga je organiziralo PD Litija in ki se ga je udeležilo kar 780 pohodnikov. Kot je bilo rečeno na seji upravnega odbora PD Litija konec decembra, je 268 pohodnikov pot prehodilo prvič, 93 drugič, 55 četrtič, 57 sedmič in 36 desetič. Za organizacijo pohoda so društveni člani opravili 453 prostovoljnih delovnih ur in prevozili 700 kilometrov. Priprave so bile v izredno neugodnem vremenu. Stroške pohoda so pokrili s štartnino, prispevkom planinskega društva in sponzorstvom nekaterih pohodnikov.

(Obvestila PZS)

20. zbor markacistov Savinjske območne skupine

V soboto, 11. januarja, je bil 20. zbor markacistov Savinjske območne skupine v planinskem domu na Šentjungerti (565 m), ki sta ga za nas ogrela **Milan Ašenberger** in **Srečko Podpečan** iz PS Galicija ter poskrbela še malico na koncu. Prisotnih je bilo 16 PD (48,5 %), torej je polovica planinskih društev. Od Savinjskega MDO sta bila **Martin Aubrecht** in **Miro Žolnir**, od Komisije za pota načelnik **Tone Tomše** in **Srečko Polanc**. Posebej je prišel pozdravit zbor predsednik PD Žalec **Janez Meglič**. Vseh nas je bilo 49.

Lanski sklepi so v delu ali izvedeni (sestaneq na Pot 14. divizije 6. 1. 1994 v PD Celje, za Žoharjevo naj skrbi PD Ojstrica). Poročilo tehnične ekipe za leto 1993 je prebral **F. Nuncič**, druga PD so posredovala pisna poročila. Markacijski odseki bi si morali končno urediti vsaj natančen in tekoč seznam planinskih poti, ki jih vzdržujejo. Sporočiti bi morali, če se kakšna pot opusti, sicer se ne ve stanje planinskih poti in zdaj, na primer, ni mogoče natančno posredovati vseh »transverzal«, da bodo zapisane v naši enciklopediji.

Načrt za delo tehnične skupine za leto 1994 je podal **F. Nuncič**, obravnavali pa so ga v tej

skupini 18. septembra lani na Golteh. V tem letu ne bo obnove poti na Križ in vprašanje je, kaj je s potjo Škof-Mrzla gora. Tudi za poti v predgorju bo potrebno poskrbeti. Ne ve se tudi, čigav je žig na vrhu Velike Raduhe. 14. junija 1981 so zamenjali medeninast žig, ki tehnološko ni bil v redu pritrjen; z njim so obiskovalci preko podloge udarjali na kamnatršo podlago. Nov žig s kovinskim držalom in gumico je zdržal do 2. junija lani, sedaj je nov, oba pa imata napis PD Luče.

Tečaj za markaciste bo organiziran v marcu. Uskladiti bo potrebno razlago zelo zahtevne poti z ustrežno kategorijo vodnika. Po njej ne sme voditi vodnik kategorije A, torej mora biti B ali ustrezen drugi. Prav tako bo potrebno odločiti, kdo lahko na različnih tečajih predava predmet planinska pota. To sedaj pripravlja KVIZ, vsaj za vzgojo vodnikov, ki bi morali poti dobro poznati.

Bilo je nekaj problemov obveščanja in vabljenja; zaradi tega je bilo izrečenih nekaj vročih pripomb, ki niso dobro vplivale na delo v tem obdobju. Tudi vse premalo skrbimo za svoj arhiv.

Savinjski MDO je podelil priznanja za delo **Florijanu Nunciču, Slavku Meži, Igorju Kranjcu, Zdravku Nuždiču, Arnoldu Pavliču, Francu Ropu in Rudi Vašlu**. Iz rok načelnika pa so prejeli Knafelčevo diplomo **Janez Mavrič, Franc Žerovnik in Florijan Nuncič**. Vsak udeleženec je dobil nalepko v spomin na dvajseto srečanje markacistov Savinjske območne skupine, ki jo bo vodil Florijan Nuncič.

Božo Jordan

Izlet na Olševo

Logarska dolina je čudovit predel v Sloveniji, saj je to ena od najslikovitějšíh pokrajin. Lanske lepe poletne dni smo tudi mi preživeli na kmetiji Majdač nad Solčavo.

Na vrhu Olševe

Že prvi dan na kmetiji smo izkoristili za izlet na Olševo. Raztresene samotne kmetije ležijo pod tem hribovskim masivom. Od Sv. Duha smo po planinski poti odšli skozi gozd do Potočke zijalke. Sestra se je do tja že kar pošteno utrudila in počitek je bil na mestu. Z očetom sva se odpravila v notranjost jame, kjer je hladno in temno. Nisem si mogel predstavljati, da so tu nekoč živeli naši predniki. Med malico sem se razgledoval po dolini in po vrhovih Savinjskih Alp.

Našega izleta še ni bilo konec, saj smo se po zavarovani poti povzpeli nad zijalko. Na previsni skali sta mami in sestra odnehali, zato sva jo z očetom sama mahnila do Govce. S tega najvišjega vrha Olševe se je pogled odprl še na Koroško. Slikovit razgled je poplačal ves trud. V dolino smo se vračali zadovoljni, saj smo že prvi dopustniški dan opravili načrtovano pot. V koči pod Olševo nam je prijazen oskrbnik pokazal najden zob jamskega medveda in knjigo raziskav Potočke zijalke. Po panoramski cesti smo se vrnili na kmetijo.

Vzpon na Olševo je le eden izmed počitniških doživljajev lanskega poletja.

Dušan Jamnik
Zagorje

357 članov PD Radlje ob Dravi

Planinsko društvo Radlje ob Dravi je zelo uspešno zaključilo poslovanje zadnjih let in je imelo na svojem občnem zboru v začetku februarja toliko povedati o svojih uspehih kot že dolgo ne. Tako so po petih letih trdega prostovoljnega dela v letu 1993 končno odprli popolnoma obnovljeno kočjo Pesnik nad Ribnico na Pohorju ob glavni cesti Ribnica na Pohorju-Ribniška kočja. Koča je odprta ob sobotah, nedeljah in praznikih, po prejšnjem dogovoru pa tudi druge dni. V njej lahko prespi in dobi osnovno oskrbo 20 ljudi. V obnovo so vložili prek 600 prostovoljnih delovnih ur; pri tem so

jim veliko pomagala nekatera podjetja, predvsem pa nekateri obrtniki. Letos bodo obnovili še sanitarije.

Drugi velik uspeh je društvo doseglo z zvišanjem števila članstva prek 100 odstotkov, tako da društvo sedaj šteje 357 članov.

Tretji uspeh je vzgoja mladega rodu. Tako imajo močan mladinski odsek in močne oddelke v šolah.

Društvo ima tudi šest kvalificiranih vodnikov, dva pa se šolata. V letu 1993 so društveni markacisti obnovili vse oznake, saj je opaženo, da vedno več ljudi hodi v hribe.

Samoumevno je, da so tudi za 1994. leto sprejeli bogat načrt planinskih izletov, planiran po možnostih starejših in mlajših planincev.

Na občnem zboru so opravili tudi nekaj kadrovskih zamenjav. Za predsednika društva je bil izvoljen **Ludvik Unterlehner**, ker je dosejani zelo aktivni predsednik **Janko Mihev** prevzel mladinski odsek. Posle je predala tudi blagajničarka in knjigovodkinja **Tilčka Verdnik**, ki je to delo uspešno opravljala prek 20 let. Za novo blagajničarko so izvolili **Angelco Blaznik**. Društvo tudi dobro sodeluje s sosednjimi društvi in večkrat opravijo skupne izlete predvsem v bolj oddaljena in tuja gorstva.

Ivo Srebnik

Prijetno doživetje na Jeruzalemu

»Dežela, čudovita kakor iz lepih sanj,« je pred mnogimi leti zapisal naš preški pisatelj **Fr. Ks. Meško**, ko je opisoval Slovenske gorice. Pomemben del te dežele so Ormoško ljutomerske gorice, njihov biser pa Jeruzalem. In na tem prekrasnem hribočku smo se 14. avgusta lani srečali prijatelji in občudovalci te enkratne pokrajine, ki jo reže vinska cesta, da smo prisostvovali odprtju prve vinoteke ob tej cesti v gostišču »En hribček«, ki jo vodi **Vinko Brenholc**.

Ko greš ali se pelješ po lepo speljani asfaltni cesti skozi ta čudoviti vinorodni svet in se oziraš naokrog, kamor seže oko, se ne moreš načuditi lepemu razgledu in ko potem prideš na vrh in te pozdravi skrbno urejeno okolje z bogatim cvetličnim okrasjem, se ti oglasi v srcu hvaležnost do človeka, ki se je potrudil, da je kljub suši ohranil tako bujno rast.

Že v časih ustanovitve velikonedeljske prazurnije v 13. stoletju so tu postavili stolp in vanj podobo Žalostne Matere božje, ki naj bi jo križarji prinesli iz Jeruzalema v Sveti deželi - in po tej podobi je kraj dobil ime. Ko je sredi 17. stoletja prenehala epidemija kužne bolezni, so 15. julija 1652 položili temeljni kamen za gradnjo cerkve in na god sv. Ursule je bila v cerkvi prva maša. V glavni oltar so postavili iz Pale-

stine prinešeno podobo Žalostne Matere božje. Cerkev sta postavila zakonca **Janez in Saloma Drumpič**, lastnika gornjaradgongskega gradu, potem ko sta se zaobljubila, da postavita cerkev, če preneha kuga. Zgradili so jo v treh mesecih, posvečena pa je bila 26. aprila 1717 in sodi med kulturne bisere pri nas.

Največ zaslug za tamkajšnjo vinoteko ima družina Vinka Brenholca ob pomoči mnogih požrtvovalnih strokovnjakov in delavcev. Po Sloveniji so odkupili 14 »preš« in iz tega 150 let starega hrastovega lesa izdelali opremo za vinoteko, ki je v umetniško obokani kleti iz leta 1652 pod restavracijo gostišča. Upati je, da bo ta hrastovina zdržala še kakšno stoletje.

Vinoteko so odprli ob kvalitetnem kulturnem programu. Navzoče je v daljšem nagovoru pozdravil Vinko Brenholc, nakar nas je razvedrila folklorna skupina učencev iz šole v Ivanj-kovcih ob spremljavi dveh bistrh muzikantov. Z izbrano pesmijo nas je navduševal odličn moški pevski zbor iz Limbuša ob sodelovanju domačih pevcev. Vrstile so se recitacije pokrajinsko občutenih pesmi rojaka **dr. Stanka Janežiča**. Predsednik Turistične zveze Slovenije **dr. Marjan Rožič** je zatem v klenem govoru orisal pomen tega objekta in poudaril, da v našem kraju ni gospodarsko pomembna industrija, pač pa nudenje tega, s čimer nas je obdarovala narava, in vinoteko odprl.

Gospod Vinko Brenholc je povabil vso družbo, da bi podprla obnovo jeruzalemske cerkvice in poprosil župana občine Ormož **dr. Bešvirja**, zastopnika občine Ljutomer, predsednika Izvršnega sveta **g. Bratuša** in miklavzevskega župnika **g. Trunka**, naj podpišejo pogodbo, da bodo vsestransko pomagali pri tej obnovi in nosili stroške vsak do 1/3. Oba predsednika izvršnih svetov Ormoža in Ljutomera g. Bratuša in g. Trofenik sta se izredno potrudila, da je prišlo do uresničitve te obnove.

Ob koncu je prisotne gostitelj povabil na odlično zakusko, ob kateri se je srečanje nadaljevalo v pristnem prijateljskem vzdušju.

Prisrčno vabim vse dobre ljudi, da si ogledajo ta idilični košček slovenske zemlje in se poslužijo gostoljubnosti vabečega gostišča.

Erna Meškova

Nočni pohod na Mrzlico

Izletniška dejavnost se domala v vseh planinskih društvih v pozni jeseni nekako umiri. Preko leta organizirajo društva številne izlete bodisi v nizko- in sredogorje, pa tudi v visokogorski svet, teh izletov pa se udeležuje na tisoče izletnikov. V pozni jeseni pa nastane nekakšna praznina. Da bi tudi to obdobje nekako poživili v izletniškem in družabnem pogledu, se je

Planinsko društvo Trbovlje jeseni leta 1992 odločilo, da bo organiziralo na bližnjo Mrzlico (1122 m) nočne pohode vsako prvo soboto v decembru.

Začeli so s pohodom, ki je bil v soboto, 5. decembra 1992. Ker je bilo to na predvečer Miklavža, so ga poimenovali tudi z Miklavževim pohodom. Čeprav je razmeroma močno deževalo, se je tega nočnega pohoda, osvetljenega tudi z baklami, udeležilo okoli 200 udeležencev; od tega je bilo 128 registriranih, drugi niso dvignili izkaznic ali se pustili evidentirati. Zbirališče je bilo ob 17. uri pred domom Svobode na Trgu Franca Fakina. Izletniki so se podali na pot ob tej uri prek Golovca, Katarine, mimo Vrharja, pod Križko planino in Humičem na Mrzlico. Tu je društvo brezplačno vsem udeležencem poskrbelo za čaj. Večina se jih je že v snegu vrnila še isti večer domov. Težav ali nezdod na pohodu ni bilo. Za varnost so skrbeli planinski vodniki in zdravstvena služba. Pohod je spremljal Radio Trbovlje in neposredno prenašal potek prek domačega radia. Najmlajši udeleženec je bil star dve leti, najstarejša udeleženka pa 76 let.

Organizatorje je opogumil uspeh prvega takega rekreativnega pohoda v mrtvi izletniški sezoni, zato so se lotili organizacije in izvedbe tudi II. pohoda na Mrzlico. Tega so izvedli v soboto, 4. decembra 1993, prav tako z zbiranjem in odhodom od doma Svobode. Tokrat so se udeleženci zbrali od 16. do 17. ure in postopoma odhajali na pot. Tudi tokrat so si v razmeroma dobro zasneženem okolju osvetljevali pot z baklami in baterijami. Bakle je preskrbelo društvo in udeleženci so si jih lahko nabavili po znižani ceni. Pot je vodila - tako kot prvič - prek Golovca in Katarine na Mrzlico. Bila je razmeroma težavna, v spodnjem delu se je udaralo v snegu, v zgornjem delu pa je bila blatna, kajti v višinah je bila takrat zračna inverzija in je prihajalo do otoplitve. Sicer je organizator poskrbel za to, da so dan prej splužili cesto od Prečne do Mrzlice, kar je v zgornjem delu olajšalo pot.

Pot je trajala dve do tri ure. Prvi pohodniki so prišli na Mrzlico že ob 18. uri, zadnji nekoliko kasneje. Društvo je poskrbelo, da so bili vsi udeleženci ob prihodu v planinski dom deležni brezplačnega toplega čaja.

Drugega pohoda se je udeležilo okoli 500 udeležencev iz več krajev Slovenije, največ seveda iz Trbovelj. Evidentiranih je bilo 375 pohodnikov, drugi so šli mimo evidenčne mizice. Med družabnim srečanjem v planinskem domu je Miklavž pozdravil vse udeležence tega rekreativnega pohoda in izročil darila najstarejšemu in najmlajšemu udeležencu. Najmlajša je bila **Daša Štrbenc** iz Ljubljane, rojena 30. 1. 1992, najstarejši pa je bil **Franci Pečnik** iz Trbovelj,

rojen 16. 2. 1921. Večina izletnikov se je še isti večer vrnila domov, precej pa jih je prenočilo v planinskem domu in so se vračali domov naslednji dan, v nedeljo, 5. decembra. Tudi tokrat je dobro delovala vodniška in zdravstvena služba.

Skupinska hoja v nočnem času ob svitu meseca in bakel ter baterijskih svetilk je nekaj posebnega, zato je pohod tudi po tej plati privlačen. PD Trbovlje bo tudi v prihodnje organiziralo takšne pohode, in sicer vsako prvo soboto v decembru.

Tine Lenarčič

Srečanje na Sršenovm vrhu

Planinsko društvo Ožbalt ob Dravi - Kapla, ki so ga ustanovili januarja pred tremi leti, je izredno delovno. Društveni program je poleg planincev pritegnil tudi lovce, šolsko mladino in druge krajanje. Na Sršenovem vrhu (963 m), ki je najvišji vrh tega dela Kozjaka, so konec lanskega leta pripravili prvo srečanje krajanov Kaple in Ožbalta ob Dravi. Udeležilo se ga je veliko ljudi, od najmlajših do najstarejših, gasilci obeh krajev, osnovni šoli in krajevni skupnosti. Organizirali so pohode v različne smeri, orientacijsko tekmovanje in družabne igre, učenci pa so pripravili kulturni program. Po srečanju so s čistilno akcijo poskrbeli, da je bil Sršenov vrh tak kot pred prireditvijo.

Pohodi in takšna srečanja bodo na željo udeležencev postali tradicionalni.

(Obvestila PZS)

Mladina in gore

V osnovni šoli Ljubno v Zgornji Savinjski dolini smo šele lanskega oktobra začeli obiskovati planinski krožek, vendar smo se le malo pozneje začeli pripravljati na državno tekmovanje »Mladina in gore«. Na tekmovanje sta se prijavili dve ekipi z osmimi tekmovalci in obe ekipi sta se lanskega 26. novembra iz Ljubnega odpeljali v Ilirsko Bistrico, kjer smo ugotovili, da smo edini udeleženci iz Zgornje Savinjske doline. Po pisanju testov smo si ogledali nemi film Triglavske strmine, nato pa smo zvedeli, da smo se uvrstili v finale: najboljši smo bili mi, prva ekipa iz Ljubnega, kar je med 42 ekipami iz vse Slovenije prav neverjetno.

Po kosilu je bil kviz, na katerem je sodelovalo šest najboljših ekip, med katerimi smo se uvrstili na tretje mesto za ekipama osnovnih šol Hoče in Trzin. Tako smo si **Boštjan Kosmač**, **Matjaz Štefan** in **Tjaša Sovinšek** pridelali nagrado - prusike, pomožne vrvice in priložne Klatenje po gorah, v šoli pa smo dobili še spominske diplome in nalepke Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije. Srečanje nam je ostalo v prijetnem spominu in se bomo katerega še udeležili.

Tjaša Sovinšek
OŠ Ljubno

Foto: Vojko Čeligoj

Mladina in gore '93

V petek, lanskega 26. novembra, se je v osnovni šoli Dragotina Ketteja v Trnovem zbralo kar 200 mladih planincev iz vse Slovenije. Pomerili so se v poznavanju planinske zgodovine. To tekmovanje je bilo peto po vrsti in ga je Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije zaupala prav našemu domačemu planinskemu društvu »Snežnik«. Pokrovitelj tega tekmovanja je bil predsednik občine Il. Bistrica **mag. Stane Prosen**.

Iz slovenskih šol, kjer delujejo marljive planinske skupine, se je na to tekmovanje prijavilo 42 ekip. Od teh se je šest najbolje uvrščenih pomerilo še v zahtevnem javnem nastopu. Da pa ne bi bilo vse tako strogo šolsko, so tekmovanje popestrili šolski mladinski pevski zbor, recitatorka in instrumentalni duo.

Tekmovalci so pokazali odlično znanje iz planinske zgodovine - iz obdobja Turistovskega kluba »Skala« med obema vojnama - ter opreme in varne hoje v gore. Izmed vseh tekmovalnih ekip je stroga komisija izbrala le najboljše. To so Osnovna šola Hoče pri Mariboru, Trzin, Ljubno ob Savinji, Šmihel pri Novem mestu, Nova Gorica in Komen pri Sežani.

Tega tekmovanja so se udeležili tudi naši tekmovalci, in sicer ekipe iz Osnovne šole A. Žnidaršiča, Dragotina Ketteja, Jelšan, Knežaka in Podgore. Vsi so se dobro odrezali. Tekmovanje je vodila posebna komisija, ki jo je vodil **Miha Pavšek**. Njen član pa je bil tudi predsednik našega PD **Hinko Poročnik**.

Mentorje mladih planincev je predsednik Mladinske komisije pri PZS **Borut Peršolja** seznanil s problematiko mladinske dejavnosti in načrti v letu 1994 ter se jim zahvalil za njihovo ple-

menito planinsko delo z mladimi. Nato so si mladi planinci ogledali še prvi slovenski igrani film iz leta 1932 »Triglavske strmine«. Kot je bilo že omenjeno, je bila izvedba tega tekmovanja zaupana našemu domačemu planinskemu društvu, ki je za svoje organizirano tridesetletno delo s planinskim podmladkom dobilo posebno priznanje.

Da bi prireditev potekala čim boljše, so pripomogli tudi Vodstvo osnovne šole Dragotin Kette, Skupščina občine Il. Bistrica, Emona Obala Koper, Mlinotest Il. Bistrica, Kino Svoboda Il. Bistrica in restavracija Igorja Belčiča - Transport.

Iride Mršnik
OŠ D. Kette, Ilirska Bistrica
Planinska skupina

Smo krajja Matjaža iskali . . .

Ves večer pred odhodom na dvodnevni planinski izlet sem vznemirjena pripravljala nahrbtnik in se pozno odpravila spat, kljub temu pa sem naslednje jutro komaj dočakala uro, ko smo se iz domačega Kočevja odpeljali skozi Trojane in Celje do Slovenj Gradca, kjer sta nas pričakala domača planinca **Ivan Hartman** in **Jože Uršak**, s katerima smo se takoj odpravili na pot. Za ogrevanje je bil prvi klanec na bregu Uršlje gore kar pravšnji. Čeprav smo potem pregrizli še precej strmine, ta pot ni bila tako huda kot tista na Stol.

Med potjo smo se ustavili pri kapelici svete Urše. Legenda pravi, da je bila Uršula zaščitnica okoliških vasi in kmetov in da je nekega dne prav na tem kraju molila za svoje varovance. Ko je na kamen pokleknila k molitvi, se je v kamen vtisnila sled njenih kolen, ki jo je še zdaj videti, tam pa so pozneje sezidali kapelico.

Sredi poti smo se ustavili v koči in se okrepčali. Koča je le nekaj metrov daleč od cerkve svete Uršule, tako da smo si ogledali tudi njeno notranjost, kjer pritegnejo posebno pozornost stare orgle. V cerkvi sta tudi dva velika zvonova, od katerih je eden zvon željã. Ker je imel sleherni med nami kakšno željo, smo drug za drugim potegnili za vrv, ko pa so se zvrstile vse želje, smo se odpravili dalje, kajti pot do vrha je bila še dolga.

Naposled smo prispeli do Kremžarjeve koče, kjer nas je oskrbnik prijazno sprejel, nam najprej postregel dober zeliščni čaj, potem še ričet in pivo, zatem pa je njegov sin raztegnil meh harmonike, tako da je izpuhtela vsa utrujenost in da smo ostali pokonci do enih ponoči.

Po zajtrku smo se naslednje jutro odpravili proti Peci. Sploh ne vemo, kako smo tako hitro prišli na cilj: lepa narava nas je tako prevzela, da smo popolnoma pozabili na pot, na utrujenost

prejšnjega dne pa sploh. V koči pod Peco smo se počili in se okrepčali, nato pa se pred kočo kot martinčki predali soncu. Izpred koče smo se zatem odpravili v Matjaževo votlino, ki je le kakšnih deset minut daleč od koče, tam pa nas je čakal kralj Matjaž, ki se mi je zdel zelo otožen in zamišljen.

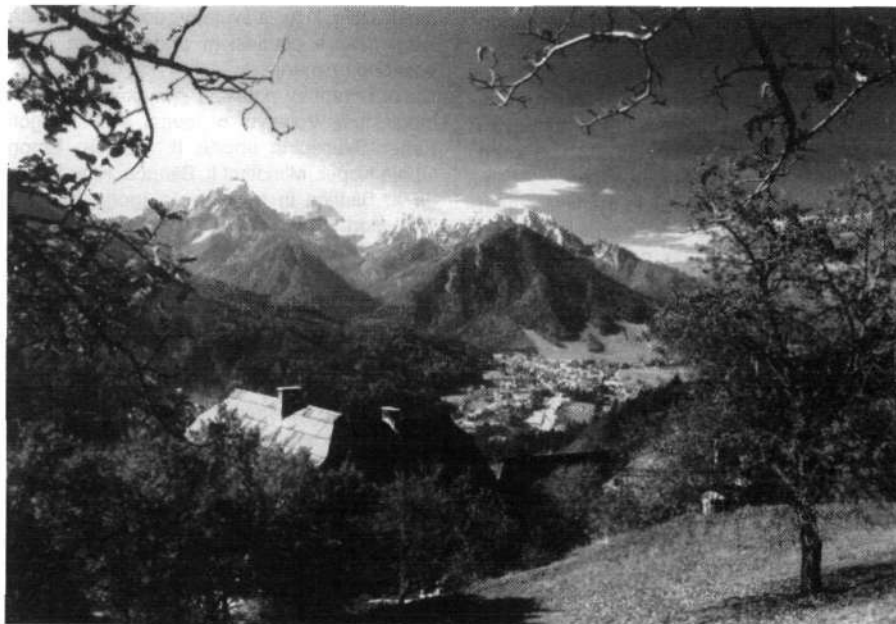
Čeprav je bila do doline še dolga pot, so se nekateri odločili, da gredo še na vrh Pece, medtem ko smo drugi odšli na Pikovo. Po triurni hoji smo se ustavili pri koči, kjer smo počakali na tiste, ki so šli na vrh. Odžejali smo se in si ogledali zunanost cerkve, ki jo krasi izredno natančna sončna ura. Skupaj s tovariši, ki so se vrnili s Pece, smo se odpravili proti dolini, se spotoma še okopali v jezeru ob naselju in se vkrcali v avtobus, ki nas je odpeljal domov v Kočevje.

Minila sta čudovita pohodniška dneva po nam manj znanih gorskih predelih.

Živka Komac

Ponovno je zaživel

FOTOKLUB PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Na Srednjem vrhu.

Foto: Igor Maher

Dobivamo se ob torkih ob pol sedmih zvečer
v predavalnici 2 v Biološkem središču
na Večni poti v Ljubljani (nasproti živalskega vrta).

Vabljeni!

Najpomembnejši dosežki slovenskega alpinizma doma in v Himalaji

Dušica Kunaver
OD TRIGLAVA
DO TREH VRHOV SVETA
4.800 SIT + 5% PD

*letenje
drznost
alpinizem
pustolovščina
športni uspeh*

*nepozabni prispevki velikega
alpinista Aleša Kunaverja*

priročnik za varno hojo

dr. Iztok Tomazin
NEBO NAD AFRIKO
3.500 SIT + 5% PD

dr. Silvo Kristan
V GORE
2.300 SIT + 5% PD

*nepozabno doživetje
iskanje bivanja
rekord*

*izletništvo
gorništvo
pohodništvo*

Bine Mlač
VELIKI PIONIRJI ALPINIZMA
1.800 SIT + 5% PD

*legende alpinizma prejšnje dobe, njihovi dosežki
in pogledi na gorništvo*

NAROČILNICA

Ime in priimek:

Naslov:

Pošta:

Naročam naslednje knjige:

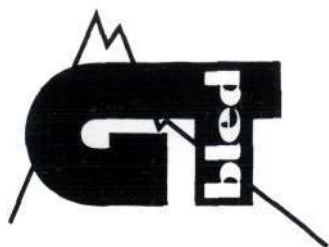
Podpis

Ob nakupu dveh različnih knjig uveljavljate 10 % popusta, treh 22 %, vseh štirih pa 35 % popusta. Nakup nad 4.000 SIT na dva obroka.

Naročilnico pošljite na naslov: DIDAKTA d. o. o., Kranjska 13, 64240 Radovljica.

Naročite lahko tudi po telefonu: 064/715-515 ali faxu: 064/715-988

NA VSEH VRHOVIH SVETA

SLOVENSKI IZDELEK

GORNIŠKI PROGRAM OBLAČIL

- POHODNE HLAČE - letne
- TURNO SMUČARSKÉ HLAČE - zimske
- LAHKE POHODNE - PINKI Ge Tejke
- KRATKE POHODNE - za vroče dni
- VETROVKE - VETERNE HLAČE
- GAMAŠE - PROTEKTORJI
- DODATNA PLANINSKA OPREMA

Scotchgard 3M
Protection Textile

PLANINSKI POZDRAV

TRGOVINA
trgovski center

Bled

☎ 064/ 76-634
odprto: 9-12, 16-19

GLOBOČNIK
Tržič, Trg svobode 16

**SEJEM ALPE - ADRIA,
LJUBLJANA, od 23.-29. 3. 1994,
GR, HALA A**

NARODNI PARKI SIERRA NEVADE IN KANJONI Vzpon na Mt. Whitney (4417 m)

Čas: 10. - 28. avgusta 1994 19 dni

Vabimo vas na planinsko-turistično potovanje po ameriškem jugozahodu. Čakajo vas hoja po narodnih parkih in gorah, vzpon na Mt. Whitney, najvišji vrh ZDA južno od Alaske, ogledi najlepših kanjonov ameriškega jugozahoda vključno z mogočnim Grand Canyonom in zabava v Las Vegasu, za datek pa še San Francisco, Los Angeles, Beverly Hills in Hollywood.

Potovanje je posebej prirejeno za utrjene turiste-planince in ljubitelje fotografije. Prenočevali bomo v šotorih (lastna oprema) in hotelih.

IZLET BO VODILA ANICA ČADEŽ, KI JE ODLIČNA POZNAVALKA AMERIKE. CENA potovanja je ugodna. Možen tudi odlog plačila.

PRIJAVE sprejema turistična agencija M&M TURIST, Ajdovščina 4, 61000 Ljubljana, telefon 061/13-26-226, fax 061/13-26-227. Tu so interesentom na voljo program potovanja in podrobnejše informacije o plačilnih pogojih ter potrebni dokumentaciji za pridobitev ameriške vize.

**PRIJAVITE SE ČIMPREJ!
UDELEŽBA OMEJENA NA 20 UDELEŽENCEV!**

